

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

مؤتمرات
عالمية

مؤتمرات
عالمية

مؤتمرات
عالمية

مؤتمرات
عالمية

مؤتمرات
عالمية

مؤتمرات
عالمية

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گزارش دومین کنگره خطر جریان های تکفیری در دنیای امروز مسئولیت علمای جهان اسلام

نویسنده:

کنگره جهانی جریان های افراطی و تکفیری از دیدگاه علمای اسلام

ناشر چاپی:

دارالاعلام لمدرسه اهل البیت علیهم السلام

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	گزارش دومین کنگره خطر جریان های تکفیری در دنیای امروز مسئولیت علمای جهان اسلام
۶	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۴	فهرست مطالب
۱۸	ترکیب شخصیت ها و برنامه های اصلی و جانبی
۲۱	برنامه های کنگره
۲۹	متن بیانات حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) در همایش
۵۱	گزارش دیدارها با میهمانان کنگره
۶۹	گزارش فعالیت های دبیرخانه در سالی که گذشت
۷۸	سخنرانی میهمانان خارجی
۱۰۴	میزگرد علمی ریشه یابی، ارزیابی و بررسی راهکارهای برون رفت از بحران تکفیر
۱۳۸	(بیانیه در پایان همایش توسط حاج گلدی آخوند کمالی قرائت گردید.)
۱۴۴	عرض لوقائع المؤتمر الثاني «مخاطر التيارات ا لتكفيريه في العصر الحاضر ومسؤوليه علماء العالم الإسلامي»
۱۵۸	نص الكلمه الافتتاحيه لسماحه المرجع الديني الشيخ ناصر مكارم الشيرازي (دام ظلّه الوارف)
۱۸۴	لقاءات ضيوف المؤتمر مع سماحه المرجع الديني الشيخ ناصر مكارم الشيرازي (دام ظلّه الوارف)
۲۰۶	نشاطات الأما نه العامه للمؤتمر في السنه الماضيه
۲۱۸	كلمات الضيوف في المؤتمر
۲۴۶	ندوه علميه تناولت جذور أزمة التكفير وتحليل أبعادها وإيجاد الحلول المناسبه للخروج منها
۲۹۲	البيان ا لختامى للمؤتمر
۳۰۲	قسم الآثار الجديده النشر
۳۰۴	درباره مرکز

گزارش دومین کنگره خطر جریان های تکفیری در دنیای امروز مسئولیت علمای جهان اسلام

مشخصات کتاب

سرشناسه : کنگره جهانی جریان های افراطی و تکفیری از دیدگاه علمای اسلام (دومین : ۱۳۹۴ : قم)

عنوان و نام پدیدآور : گزارش دومین کنگره خطر جریان های تکفیری در دنیای امروز مسئولیت علمای جهان اسلام / تهیه و تنظیم دبیرخانه کنگره جهانی مقابله با جریان های افراطی و تکفیری؛ به کوشش محمدعلی موسوی نسب و سیدمحمد باقر باقریان موحد.

مشخصات نشر : قم: موسسه دارالاعلام لمدرسه اهل البیت (ع)،، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۲۹۳ ص. : مصور (رنگی).

موضوع : تکفیر (فقه) -- مقاله ها و خطابه ها

موضوع : Excommunication (Islamic law) -- Addresses, essays, lectures

موضوع : تکفیر (فقه) -- کشورهای اسلامی -- تاریخ -- کنگره ها

موضوع : Excommunication (Islamic law) -- Islamic countries -- History -- Congresses

موضوع : سلفیه -- عقاید -- مقاله ها و خطابه ها

موضوع : Salafiyah -- Doctrines -- Addresses, essays, lectures

موضوع : وهابیه -- عقاید -- مقاله ها و خطابه ها

موضوع : Wahhabiyah -- Doctrines -- Addresses, essays, lectures

شناسه افزوده : موسوی نسب، سیدمحمدعلی

شناسه افزوده : موحدیان موحد، سید محمد باقر

شناسه افزوده : کنگره جهانی جریان های افراطی و تکفیری از دیدگاه علمای اسلام. دبیرخانه دائمی

شناسه افزوده : موسسه دارالاعلام لمدرسه اهل البیت علیهم السلام

رده بندی کنگره : ۱۳۹۴ ۹ک/BP۲۲۵/۳

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۶۴

شماره کتابشناسی ملی : ۴۲۵۱۸۹۶

ص: ۱

اشاره

گزارش دومین کنگره

خطر جریان های تکفیری در دنیای امروز؛ مسئولیت علمای جهان اسلام

تهیه و تنظیم: دبیرخانه کنگره جهانی مقابله با جریان های افراطی و تکفیری

به کوشش: سیدمحمدعلی موسوی نسب و سیدمحمدباقر باقریان موحد

ناشر: انتشارات

دارالاعلام لمدرسه اهل البیت)

صفحه آرای: محبوب محسنی

طراح جلد: حسین ونکی فراهانی

تیراژ: ۵۰۰۰ / اول

صفحه و قطع: ۲۶۴ صفحه / رقعی

تاریخ انتشار: بهمن ۱۳۹۴

آدرس: قم، خیابان معلم، مدرسه علمیه امام کاظم. / دبیرخانه کنگره

تلفن: +۹۸۲۵۳۷۸۴۲۱۴۱ / فکس: +۹۸۲۵۳۷۸۴۱۳۲۰

تلفن همراه: +۹۸۹۱۰۵۸۴۷۴۷۸ (بین الملل) / +۹۸۹۱۰۵۸۴۷۴۷۹ (دبیرخانه)

سایت: www.takfircongress.com

ایمیل: Info@takfircongress.com / Int@takfircongress.com

قم، خیابان شهید فاطمی، کوچه شماره ۲، فرعی اول، پلاک ۱۳

تلفن: ۰۴۲۰ ۱۷۷۰۴۷۲۳ – info@darolelam.ir

وب سایت: darolelam.ir

اعضای ستاد برگزاری

همایش بین المللی خطر جریان های تکفیری در دنیای امروز؛

مسئولیت علمای جهان اسلام

دبیر

علمی همایش: آیت الله اعرافی

ریاست

دبیرخانه: حجت الاسلام والمسلمین دکتر حکیم الهی

نماینده

دفتر: حجت الاسلام والمسلمین مهدی مکارم شیرازی

معاون

پژوهش: حجت الاسلام والمسلمین دکتر فرمانیان

معاون

اجرائی: حجت الاسلام والمسلمین موسوی نسب

رئیس

اداره ارتباطات و بین الملل: حجت الاسلام والمسلمین خوشخو

ناظر: حجت الاسلام والمسلمین موحدی پور

مدیر

دفتر دبیرخانه: سید محمد باقر باقریان موحد

کارشناس

اجرائی پژوهش: سید مهدی عمادی، سید شهاب الدین شریفی

کارشناس

اجرای بین الملل: مرتضی احمدی

کمیتہ

رسانہ: ابوالفضل صالحی، روح اللہ تیموری

ص: ۵

برنامه های کنگره..... ۹

متن بیانات حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) در همایش ۲۱

گزارش دیدارها با میهمانان کنگره ۴۳

گزارش فعالیت های دبیرخانه در سالی که گذشت ۶۱

سخنرانی میهمانان خارجی..... ۷۱

میزگرد علمی ریشه یابی، ارزیابی و بررسی راهکارهای برون رفت از بحران تکفیر ۹۵

بیانیه پایانی کنگره ۱۳۱

عرض لوقائع المؤتمر الثانی

«مخاطر التيارات ا لتكفيرية في العصر الحاضر ومسؤولیه علماء العالم الإسلامی»

بر امج المؤتمر..... ۱۳۹

نص كلمه سماحه المرجع الدينی الشيخ ناصر مكارم الشيرازى فى المؤتمر ۱۵۱

لقاءات ضيوف المؤتمر مع سماحه المرجع الدينی الشيخ

ناصر مكارم الشيرازى (دام ظلّه الوارف) ۱۷۱

نشاطات الأمانه العامه للمؤتمر فى السنه الماضيه ۱۸۹

كلمات الضيوف في المؤتمر..... ١٩٩

ندوه علميه تناولت جذور أزمة التكفير وتحليل أبعادها وإيجاد الحلول المناسبه للخروج

منها..... ٢٢١

البيان الختامي للمؤتمر ٢٥٧

قسم الآثار الجديده النشر..... ٢٦٤

ص: ٨

ترکیب شخصیت ها و برنامه های اصلی و جانبی

بحمدالله توفیق الهی شامل حال شد که بنا به ضرورت فوق العاده و درخواست علمای اسلام بار دیگر کنگره خطر جریان های تکفیری را تشکیل دهیم. گزارش آماری آن به شرح زیر است:

دعوت از میهمانان داخلی:

دعوت بیش از ۱۶۰۰ نفر شخصیت های علمی حوزوی، دانشگاهی و فعال در عرصه مقابله با جریان های تکفیری؛

حضور میهمانان داخلی مدعو: ۷۵۰ نفر؛

ص: ۱۱

حضور میهمانان خارجی:

حضور بیش از ۱۵۰ نفر از کشورهای؛ پاکستان،

ترکیه، تونس، روسیه، سنگال، عراق، فلسطین، گرجستان، لبنان، مصر، نیجریه، تانزانیا، ساحل عاج، بنگلادش، تایلند، میانمار، عربستان، کنیا، مالی، غنا، سوریه، سودان، عمان، آلبانی، یمن و هند؛

حضور دیپلمات های کشورهای خارجی مقیم ایران:

تعداد ۲۰ نفر از سفارت کشورهای افغانستان، عراق، سوریه، سنگال، بنین، تایلند، روسیه، هند، مالزی، ویتنام، تاجیکستان، قرقیزستان و ... ؛

ص: ۱۲

حضور میهمانان اهل سنت داخلی:

تعداد ۶۱ نفر علمای اهل سنت از ۱۲ استان تهران، آذربایجان غربی، کردستان، بوشهر، هرمزگان، خراسان رضوی، خراسان شمالی، خراسان جنوبی، فارس، کرمانشاه، گلستان، و سیستان و بلوچستان.

ص: ۱۳

برنامه های کنگره

برنامه های جانبی میهمانان خارجی کنگره:

دیدار سفرا و میهمانان کشورهای خارجی با حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله)؛

دیدار با آیت الله اعرافی و بازدید از جامعه المصطفی صلی الله علیه و آله وسلم العالمیه؛

حضور در حرم حضرت معصومه و شرکت در نماز جمعه قم؛

ص: ۱۴

برنامه جانبی میهمانان اهل سنت داخلی:

دیدار با حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله)؛

بازدید از جامعه المصطفی صلی الله علیه و آله وسلم العالمیه؛

دیدار با رئیس و استادان دانشگاه ادیان و مذاهب قم؛

ص: ۱۵

نشست خبری دبیر مجمع جهانی بیداری اسلامی، جناب آقای دکتر ولایتی، و رئیس دبیرخانه کنگره حجت الاسلام والمسلمین دکتر حکیم الهی با

حضور بیش از ۶۰ رسانه داخلی و خارجی در تهران قبل از برگزاری همایش؛

نشست ویژه آیت الله اعرافی با حضور بیش از ۳۵۰ خبرنگار داخلی و خارجی پس از همایش؛

پخش تولیدات رسانه از شبکه های داخلی و برون مرزی یک هفته قبل از برگزاری همایش؛

پوشش اخبار همایش از طریق شبکه های تلویزیونی،

خبرگزاری ها، رسانه ها و روزنامه ها با حضور:

بیش از ۳۰۰ خبرنگار از ۱۱۰ رسانه داخلی

بیش از ۵۰ خبرنگار از ۲۰ رسانه خارجی

پوشش همایش و پخش زنده آن از شبکه های: یک صدا و سیما، شبکه خبر و شبکه قم.

گزارش خبری کنگره در: اخبار ساعت ۱۴ شبکه یک؛

اخبار ساعت ۱۹ شبکه یک؛

اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک؛

کلیه بخش های خبری شبکه قم؛

شبکه خبر در چند بخش به صورت خبری-تحلیلی؛

ص: ۱۷

شبکه پرس تی وی به صورت خبری-تحلیلی؛

شبکه العالم به صورت خبری-تحلیلی؛

شبکه ماهواره ای المیادین؛

شبکه ماهواره ای الأخباریه؛

شبکه ماهواره ای الأتجاه؛

شبکه ماهواره ای الغدیر؛

شبکه ماهواره ای ولایت.

مصاحبه رئیس دبیرخانه به صورت زنده و تولیدی با بیش از ۳۰ شبکه داخلی و خارجی رادیویی، تلویزیونی و خبرگزاری؛

ص: ۱۸

مصاحبه مدیر بین الملل کنگره به صورت زنده و تولیدی با حدود ۵ شبکه داخلی رادیویی، تلویزیونی و خبرگزاری؛

پوشش خبری در اکثر مطبوعات نوشتاری:

صفحه اول روزنامه های: اطلاعات؛ جمهوری اسلامی؛ رسالت؛ حمایت؛ خراسان؛ فرهیختگان.

صفحه دوم روزنامه های: ایران؛ کیهان در یک ستون کامل.

ص: ۱۹

متن بیانات حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) در همایش

ص: ۲۲

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ)

السلام عليكم ورحمه الله

قبل از هر چیز لازم می دانم از حضور شما علما و اندیشمندان و سفرای محترم کشورهای مختلف و میهمان های داخلی و خارجی این همایش که دعوت ما را اجابت کردید و از راه های دور و نزدیک در اینجا گرد هم آمدید، صمیمانه تشکر کنم. امیدوارم این همایش در سایه لطف پروردگار برای جهان اسلام خصوصاً و برای بشریت عموماً، مفید و کارساز باشد. «انه علی کل شیء قدیر وبالاجابه جدیر»

ص: ۲۳

چند نکته ضروری:

در ابتدای سخن ذکر چند نکته را ضروری می دانم:

اولاً: این همایش یک همایش کاملاً علمی است و نه سیاسی و لذا امور سیاسی از حوزه این همایش خارج است.

ثانیا: ما به مقدسات همه مذاهب اسلامی جداً احترام می گذاریم و این را یک اصل می دانیم.

ثالثاً: ما سعی داریم با این همایش إن شاءالله به دو هدف مهم نزدیک شویم:

نخست این که ریشه های افکار تکفیری را بیشتر بشناسیم و با دلایل منطقی آنها را پاسخ دهیم تا جوانان ساده لوح، فریب سردمداران و رهبران جاه طلب گروه های تکفیری را نخورند و جذب آنها نشوند.

دیگر این که علمای اسلام با صدای واحد از گروه های تکفیری براثت جویند و دامن اسلام را از لوٹ افکار تکفیری ها بشویند. ما باید اعلام کنیم کسانی که اسلام را دین قساوت و خون ریزی و کشتار و ویرانی معرفی می کنند، از ما نیستند. آنها بدترین بهانه را به دست اسلام ستیزان می دهند و باعث گسترش اسلام هراسی در جهان

ص: ۲۴

می شوند در حالی که اسلام دین رحمت و محبت است.

ما همه روزه بارها در نمازهایمان خدا را به رحمانیت و رحیمیت یعنی رحمت عام و خاص توصیف می کنیم. پیغمبر اکرم ۹ نیز بر طبق مفاد آیه شریفه (وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ) (۱) وسیله رحمت برای همه جهانیان است، به عکس تکفیری ها که مصداق وحشه للعالمین هستند!

قرآن می فرماید: (وَجَعَلْ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً) (۲) خداوند پیوند همه انسان ها را با محبت و رحمت قرار داده، نه وحشت و نکبت و جنایت.

و در جای دیگر می فرماید: (وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا) (۳) یعنی قرآن به همه ما دستور می دهد که با تمام مردم جهان سخن نیک بگوییم و رفتار نیک داشته باشیم، مگر آنها که با ما دشمنی می کنند.

به این ترتیب می توان به همه مردم جهان اعلام کرد: اسلامی که محمد مصطفی ۹ آورده آن است که در این همایش ها و مانند آن مطرح می شود و نه آنچه گمراهان تکفیری بی خبر از

ص: ۲۵

۱- - انبیاء، ۱۰۷.

۲- - روم، ۲۱.

۳- - بقره، ۸۳.

اسلام می گویند و انجام می دهند.

پس از این مقدمه به بیان چند محور اساسی می پردازم و امیدوارم سخنرانان بعدی این مباحث را بیشتر باز کنند و جوانب آن را بررسی نمایند و راه حل های عملی ارائه دهند:

محور اول: خسارات شش گانه شجره شوم تکفیر

خسارت اول: آنها از یک سو به کشتار بی رحمانه مردم مسلمان و غیرمسلمان دامن می زنند، آن هم به بدترین صورت چون سربریدن مانند گوسفند، در قفس کردن و آتش زدن افراد و... و از همه وحشتناک تر این است که به هنگام انجام این جنایات

ص: ۲۶

شعار اسلامی می دهند و الله اکبر می گویند.

خسارت دوم: آواره ساختن میلیون ها نفر از مسلمانان مظلوم که گروهی از آنها در دریا غرق شدند و گروهی نیز با ذلت و خواری به کشورهای بیگانه پناهنده شدند در حالی که قرآن می گوید: (وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ

وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ) (۱)

خسارت سوم: تخریب مساجد، قبور بزرگان اسلام و آثار باستانی است که هر کدام فوق العاده ارزشمند بوده اند.

خسارت چهارم: تخریب شهرها و زیربنای اقتصادی، تخریبی که شاید تا ۵۰ سال دیگر نتوان آنها را مرمت کرد.

خسارت پنجم: همکاری گروه های تکفیری با دشمنان اسلام چون اسراییل و برخی کشورهای غربی و از آنها کمک گرفتن برای نابودی کشورهای اسلامی.

خسارت ششم: کشتار گروهی از غیرمسلمانان در عراق و سوریه و نیجریه که هیچ جنگ و نزاعی با مسلمین نداشته و در کنار آنها مشغول هم زیستی مسالمت آمیز بودند. به علاوه زنان غیرمسلمان را به صورت اسیرانی در بازارها فروختند و لکه ننگ

ص: ۲۷

دیگری بر دامان اسلام و مسلمین گذاشتند.

این در حالی است که قرآن صریحاً در سوره ممتحنه آیه ۸ توصیه می کند: اشخاصی که با شما سر جنگ ندارند متعرض آنها نشوید بلکه با آنها نیکی کنید و عدالت در حق آنها رعایت نمایید که خداوند عدالت پیشگان را دوست دارد. (لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ

وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ (۱)). بنابراین نه تنها نباید متعرض آنها شد بلکه می توان با این گونه اشخاص پیمان دوستی بست طبق صریح قرآن مجید.

اضافه بر اینها متاسفانه این جماعت تکفیری یک نوع احساس ناامنی در تمام دنیا به وجود آورده اند، زیرا مقتید به هیچ قانون یا برنامه اخلاقی و انسانی نیستند و بر صغیر و کبیر رحم نمی کنند.

شاید بعضی آنها را به "گروه خوارج" در صدر اسلام تشبیه کنند و بگویند تکفیری ها و داعش و مانند آنها در واقع خوارج زمان ما هستند در حالی که هرگز خوارج چنین جنایاتی را مرتکب نشدند. آنها این همه کشتار و تخریب وحشتناک به راه نیانداختند،

ص: ۲۸

آنها مساجد و قبور بزرگان دین را تخریب نکردند، آنها زنان غیرمسلمان را به بازار نبردند و نفروختند، آنها فحشاء بسیار زشتی به نام «جهاد نکاح» به راه نینداختند!

خوارج زمان ما قابل مقایسه با خوارج صدر اسلام نیستند، بلکه به مراتب خطرناک تر و زیان بارتر هستند.

وظیفه ما علمای اسلام از همه مذاهب اسلامی این است که دست به دست هم دهیم و کاری کنیم که ریشه این افکار انحرافی با منطق و استدلال سوزانده شود.

محور دوم: دشمنی با همه مذاهب

این نکته نیز بسیار حائز اهمیت است که عداوت تکفیری ها تنها با شیعیان و پیروان مکتب اهل بیت (نیست بلکه آنها با

تمام مذاهب اسلامی که عقاید انحرافی شان را نپذیرند، مخالفند و همه را کافر می دانند و خون و مال همه آنها را مباح می شمرند.

شاهد گویای این مسأله سندی است که ذیلاً از نظرتان می گذرد:

محمد بن عبدالوهاب خطاب به پیروان خود در نامه ای چنین می نویسد:

علمای مشرکان (منظور علمای مکه و مدینه است) اقرار کرده اند که مردم حرمین شریفین و بصره و عراق و یمن و دیگر شهرهای مسلمان نشین تاکنون مشرک بوده اند.^(۱)

یعنی آنها اقرار کردند که در حرمین شریفین، بصره و عراق و یمن آنچه انجام می شده شرک بر خداوند متعال بوده و همه مستحق اعدام بوده اند.

همان طور که می دانیم، هنگامی که وهابیان مکه و مدینه را بعد از یک جنگ خونین به تصرف خود درآوردند، منشوری نوشتند و تمام علمای اهل سنت این دو شهر را مجبور کردند که زیر آن را امضا نمایند. آنها نیز به اجبار اعتراف کردند، توحیدی که محمد بن عبدالوهاب آورده، توحید خالص است و مردم مکه و

ص: ۳۰

مدینه و مصر و شام و سایر کشورهای اسلامی تا امروز کافر و مشرک بوده اند و افزوده اند: "انه الکفر المبیح للدم والمال والموجب للخلود فی النار؛ یعنی کفر آنها کفری است که خون و مال آنها را مباح می کند و موجب این می شود که تا ابد در جهنم بمانند".

واضح است که این نامه در سایه شمشیر به وسیله علمای اهل سنت مکه و مدینه برای حفظ جانشان امضا شده است، همان گونه که «یوسف کمال حنانه» در کتاب المسأله الحجازیه، ص ۱۱ می گوید: "بايع الحجازيون سلطان النجد والسييف فوق رقابهم والنطع تحت اقدامهم؛ حجازيون با حاکم نجد بیعت کردند در حالی که شمشیر بالای گردن آنها و نطع (سفره چرمی که برای گردن زدن می گستراندند) زیر پای آنها بود".

حداقل آنها از این مسأله مسلم اسلامی غافل بودند که

به فرض آنها مجتهد بوده اند هیچ مجتهدی نمی تواند عقیده خود را بر دیگران تحمیل کند، چه رسد به اینکه یک نفر بخواهد عقیده خود را بر همه مجتهدان مکه و مدینه تحمیل نماید.

بنابراین نتیجه می گیریم تکفیر آنها شامل همه مسلمین کشورهای اسلامی می شود، (و نه تنها شیعیان)، همان تکفیری که به حلال بودن خون و مال آنها فتوا می دهد.

البته غیرمسلمانان به طریق اولی مشمول این حکم تکفیر می شود، زیرا بنیان گذار مذهب وهابیت در همان سند می گوید: (من لم یدخل فی هذه الدین - ای الوهابیه - فهو عندنا کافر بالله والیوم الآخر وواجب علی امام المسلمین والمسلمین جهاده و قتاله؛ کسی که در مذهب وهابیت داخل نشود نزد ما کافر به خدا و روز قیامت است و بر پیشوای مسلمین و همه مسلمانان واجب است با آنها وارد جنگ شوند).

به این ترتیب آنها اعلان جنگ به همه مردم دنیا و کسانی که مذهب وهابیت را نپذیرند، داده اند.

سوم: مبارزه با همه دانشمندان جهان

از عجائب روزگار مطلبی است که مفتی اعظم سابق سعودی، در رساله ای ذکر کرده و تصریح نموده است: تمام کسانی که اعتقاد به ثابت بودن خورشید در منظومه شمسی و حرکت زمین به دور آن دارند، کافرند و خون آنها مباح است. وی در رساله خود با صراحت اعلام می کند: "من در این گفتارم خون کسی را که بگوید خورشید ثابت است و جریان ندارد (پس از توبه دادن) حلال می شمرم."

برادران و خواهران عزیز دقت کنند که مسأله تکفیر تا کجا پیش رفته و بدتر از دوران تفتیش عقاید در قرون وسطی است!

در واقع، این مفتی بزرگ وهابی سعودی حکم می کند همه دانشمندان و دانشجویان و دانش آموزانی را که عقیده ثابت بودن خورشید در منظومه شمسی پذیرفته اند، در سراسر جهان باید توبه داد و اگر توبه نکنند خون آنها مباح است. تصور کنید این گونه فتاوی و حشمتناک و مملو از اشتباه چه ضربه ای به حیثیت اسلام و مسلمین وارد می کند!

نداشتن اطلاعات کافی از مسائل روز و اشتباه در تفسیر آیه

شریفه) لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ (۱) و بی اطلاعی از آیاتی است که در قرآن مجید، حرکت زمین را به وضوح می رساند، دست به دست هم داده و محصول آن چنین فتوای وحشتناکی بوده است!

محور چهارم: بهانه اصلی تکفیری ها

اکنون به سراغ دلیل و بهانه اصلی تکفیری ها می رویم. اصولاً سرچشمه تکفیر، خطای بزرگی است که آنها در مسأله توحید و شرک دارند و اشتباه فاحش آنها در مسأله توحید از نظر قرآن و

ص: ۳۴

---

۱ - - یس، ۴۰.

سنت نبوی آنها را به پرتگاه تکفیر همه مسلمانان افکنده است.

آنها چنین می پندارند که هرگونه توسل و درخواست حاجت از پیامبران و اولیاء الله و بزرگان دین، هر چند به صورت شفاعت در درگاه خداوند باشد، شرک و کفر است. آنها حتی از این که کفر معانی متعدد دارد، نیز غافلند.

در اینجا توجه شما عزیزان را به مطلبی از کتاب الدرر السنیه جلب می کنم (کتاب الدرر السنیه فی أجوبه

المسائل النجدیه که از کتاب های معروف وهابی هاست که تمام نامه های محمد بن عبدالوهاب و سایر علمای وهابیت در آن گردآوری شده است).

در صفحه ۱۴۴ این کتاب از قول محمد بن عبدالوهاب چنین آمده:

«اما آن چیزی که ما آن را انکار می کنیم و به سبب آن مردم را تکفیر می نمایم شرک به خداوند است مثل این که کسی پیامبری از پیامبران و یا فرشتگان را بخواند (مثلا بگوید یا رسول الله) یا برای او قربانی و نذر کند، یا نزد قبر او اعتکاف نماید یا با خضوع خم شود یا سجده نماید یا از او حاجت بطلبد، از او رفع مشکلاتش را بخواهد، اینها شرکی است که قریش به آن مبتلا بودند، و رسول خدا به همین دلیل تکفیرشان کرد و با آنها جنگید».

ص: ۳۵

به این ترتیب آنها همه امور فوق را مجوز قتل مسلمین قرار می دهند. در حالی که اشتباه و خطای محض است.

آنها از این آموزه اسلامی غافل و بی خبرند که شرک یعنی کسی را همتای خدا دانستن یعنی کسی اداره کننده جهان هستی و روزی دهنده و شفا دهنده را غیر خدا بداند.

اما اگر کسی پیامبران و بزرگان دین را در درگاه خدا به شفاعت بطلبد و مثلاً بگوید: ای رسول خدا از خدا بخواه این بیمار شفا بیابد، یا این جنگ خانمان سوز

پایان یابد یا آن مسافر به سلامت از سفرش برگردد، اینها عین توحید است بلکه تأکید بر توحید است. زیرا نقطه اصلی توجه به ذات پاک خداست.

همان گونه که در آیه ۴۹ سوره مائده حضرت مسیح ۷ می گوید: «من به اذن خدا بیماران غیرقابل علاج را شفا می دهم یا مردگان را زنده می کنم». به یقین کسی که چنین ادعایی کند، مردم چنین خواسته هایی را از او طلب خواهند کرد. بدین ترتیب آیا حضرت مسیح ۷ مردم را به شرک دعوت کرده و همه آن مردم مشرک شدند؟

یا اگر حواریون از مسیح طبق آیه ۱۱۲ سوره مائده از او خواستند دعا کند تا مائده آسمانی (غذایی از آسمان) برای آنها

نازل شود و حضرت مسیح ۷ آن را پذیرفت، آیا همه حواریون حضرت مسیح ۷ کافر شدند؟

از ۱۴۰۰ سال قبل تاکنون، همه مسلمانان به قبور بزرگان اسلام احترام می گذارد و از دور و نزدیک به زیارت آنها می روند و از آنها تقاضای شفاعت در درگاه خدا و قضای حوائج را دارند، آیا تمام مسلمین در این هزار و چهارصد سال کافر بوده اند و خون و مالشان مباح بوده است؟ آیا هیچ انسان عاقلی چنین سخن می گوید؟ آیا اینها خرافات نیست؟

به همین دلیل شما علمای برجسته جهان اسلام و فضیلتی محترم که در اینجا حضور دارید (و یا آنهایی که بعداً پیام ما به آنها می رسد)، باید با این خرافات

مبارزه کنید. مسلمانان و همه مردم جهان را نسبت به تعلیمات صحیح اسلام آشنا سازید و جلوی این خون ریزی های بی رحمانه را بگیرید و تعلیمات اسلام را شفاف سازید.

چند پیشنهاد مهم:

البته این مباحث از نظر علمی دامنه وسیع دارد که از حوصله این جلسه خارج است ولی در پایان می خواهم چند پیشنهاد را به

ص: ۳۷

عنوان جمع بندی و نتیجه گیری این بحث ها خدمتتان مطرح سازم:

۱. امروز بلای تکفیر مهم ترین بلای جهان اسلام است بلکه همه جهان بشریت است و همگان نیز معترفند که راه حل نظامی و امنیتی به تنهایی پاسخگو نیست و باید کار فرهنگی و فکری و رسانه ای کرد تا ریشه های تکفیر خشکانده شود.

علما و دانشمندان جهان اسلام باید ریشه این افکار خطرناک را با دلیل و منطق بسوزانند و بدانند اگر فعالیت های سیاسی و نظامی و اقتصادی با کوشش های فرهنگی علمای اسلام همراه نشود نتیجه نخواهد داد و هر روز افراد جدیدی به سوی این گروه خطرناک جذب می شوند.

لذا ما از سال گذشته و پس از برگزاری موفقیت آمیز " نخستین کنگره جهانی جریان های افراطی و تکفیری از دیدگاه علمای اسلام " در قم، بر آن شدیم تا دبیرخانه ای دائمی تشکیل دهیم و به تولید کتاب و

نشریه به زبان های مختلف پردازیم و با افکار جریان های تکفیری به مبارزه پردازیم. امیدوارم علما و سفرای محترم سایر کشورهای جهان از محصولات فرهنگی این دبیرخانه بیشتر استفاده کنند.

***

ص: ۳۸

۲. به علمای وهابی مخصوصاً در عربستان سعودی دوستانه توصیه می کنیم که تا دیر نشده بنشینند و آن افکاری که به تکفیر مسلمین می انجامد را از کتاب ها و منابع آموزشی خود جدا سازند و از تکفیر اهل قبله که پیغمبر اسلام ۹ تأکید بر اسلام آنها دارد، مطلقاً پرهیزند. به آنها توصیه می کنیم تعلیمات تکفیری را که هم اکنون در حوزه های علمیه و مدارس کشور آنها وجود دارد، هر چه زودتر جمع آوری کند و در بیانیه های خود تکفیر را به طور کامل محکوم نماید. کتابخانه های خود را نیز از این کتب ضلال پاک سازی کنند.

* * *

۳. از همه رهبران سیاسی دنیا می خواهیم تا کشورهایی را که از گروه های تکفیری حمایت مالی و سیاسی می کنند، مورد تحریم و فشار قرار دهند. زیرا به یقین فتنه تکفیر به زودی دامن همه آنها را هم خواهد گرفت همان گونه که آثارش ظاهر شده است.

۴. از سفرای محترم کشورهای اسلامی و از رسانه های داخلی و خارجی می خواهیم که پیام این

کنگره و کنگره قبلی که در ایران و بعضی مناطق دیگر تشکیل شد، به کشورهای خود و همه مناطق جهان برسانند، تا بیش از این شاهد کشتار و ویران گری و

ص: ۳۹

ناامنی در جهان نباشیم.

ما در کشورمان بحمدالله موارد بسیار نادری از فعالیت های تکفیری دیده ایم در عین حال وظیفه خود می دانیم برای تمام جهان اسلام و بشریت تلاش کنیم.

* * *

۵. موضوع برخورد فکری و فرهنگی با جریان های تکفیری باید جدی تر گرفته شود. لذا در اینجا پیشنهاد مهمی داریم و آن اینکه شبکه ای تلویزیونی به زبان های زنده دنیا برای مقابله فکری و منطقی با این پدیده خطرناک ایجاد شود تا ذهن جوانان مسلمان را از ویروس تکفیر بزدايد. ماهیت واقعی شعارهای ظاهراً جذاب این گروه ها چون: "هجرت و جهاد و شهادت" باید برای همگان روشن شود و زمینه سوءاستفاده از این واژه های مقدس توسط آنها از بین رود.

ما حاضریم به سهم خود در تشکیل این شبکه تلویزیونی جهانی شرکت کنیم.

۶. ما در این شرایط هرگونه دامن زدن به اختلافات مذهبی در میان مسلمین را گناه بزرگی می دانیم، باید همه مسلمانان به مقدسات یکدیگر احترام بگذارند و اگر بعضی از مزدوران وابسته به

ص: ۴۰

دشمنان اسلام، اهانت را وظیفه خود می دانند به آنها اعتنا نکنند و از آنان تبری جویند. زیرا آنها اقلیت ناچیز و ناآگاه یا مزدوری هستند

که آب به آسیاب دشمن می ریزند. علمای اسلام باید از نزدیک بنشینند و با هم در مسائل اعتقادی بحث کنند تا بدانند بسیاری از نسبت ها که به فرق مختلف اسلامی داده می شود، دروغ و تهمت است.

* * *

در پایان دست به دعا برمی داریم و عرض می کنیم: خداوندا! به سیاست مداران هوشیاری، به جنگجویان قدرت و به علمای اسلام توفیق بیشتر مرحمت کن تا دست به دست هم دهند و فتنه تکفیر را که فتنه مهم زمان ماست خاموش سازند و جهانی امن و امان بسازند. آمین یا رب العالمین. (رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ)

والسلام علیکم ورحمه الله وبرکاته

ص: ۴۱

پس از برگزاری همایش بین المللی «خطر جریان های تکفیری در دنیای امروز؛ مسئولیت علمای جهان اسلام» میهمانان همایش درخواست دیدار با معظم له را داشتند تا در فضایی صمیمی به بیان برخی از دیدگاه های خود بپردازند و از رهنمودهای ایشان بهره گیرند.

در ابتدا میهمانان خارجی همایش و پس از آن سفرای کشورهای خارجی و در پایان علمای اهل سنت ایران با معظم له دیدارهای جداگانه و بیادماندن داشتند و همگی ضمن ابراز

رضایت و خوشحالی از دیدار مرجع تقلید و حضور در این همایش عظیم، از تلاش های معظم له در روشنگری ماهیت خطرناک

جریان های تکفیری و نیز تبیین اسلام واقعی، تشکر و قدردانی نمودند و از تاسیس دبیرخانه کنگره جهت مقابله فکری و علمی علیه جریان های تکفیری ابراز خشنودی کردند.

در ادامه معظم له نکاتی را با دیدارکنندگان مطرح فرمودند که متن آن در ادامه آمده است.

ص: ۴۶

در این دیدار که در فضایی صمیمی برگزار شد، در ابتدا علمای کشورهای خارجی هر کدام دقایقی را در مورد وضعیت جریان های تکفیری در کشورهای خود گزارش داده و خواستار ادامه تعامل میان علمای اسلام از تمامی مذاهب اسلامی و مشارکت گسترده تر نظام جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تکفیر در عرصه های فکری و فرهنگی شدند.

پس از ارائه گزارش میهمانان خارجی، حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) مطالبی را به شرح ذیل بیان فرمودند:

بنده ضمن خوشامد به شما بزرگواران، حضور شما در این همایش را نشانه احساس مسئولیت علمای اسلام در خصوص خطر جریان های تکفیری می دانم و امیدوارم با استمرار پی گیری ها بتوانیم در تضعیف گروه های تکفیری به نتایج مناسبی برسیم. باید شبکه ای ماهواره ای با هدف تشریح خطر جریان های تکفیری برای مردم تأسیس شود. این شبکه نباید به ملت و دولت خاصی محدود شود، بلکه باید متعلق به امت اسلامی باشد. طرح مقدماتی شبکه ماهواره ای خطر جریان های تکفیری تدوین، و به علمای جهان اسلام عرضه می شود. علمای اسلام باید جلسات مناسبی را برای تشریح جایگاه تکفیری ها برگزار کنند که در صورت نیاز می توانیم کارشناسانی را برای تحقق آن به کشورهای مد نظر اعزام کنیم.

اقدامات گسترده ای در عراق و پاکستان برای توقف حرکت تکفیر انجام شده است. تکفیری ها احادیث و آیاتی را تفسیر به

رای و تحریف می کنند تا بتوانند جوانان را به سمت خود جذب کنند. به همین علت باید با برگزاری کمیسیون های تخصصی در همایش ها به دنبال بررسی این شبهات باشیم. تدوین کردن تعالیم اسلامی لازم و انتقال جامع آن به نسل جوان از راهکارهای تضعیف گروه های تکفیری است. امیدواریم

ارتباط علمای دینی استمرار داشته باشد تا بتوانیم در عرصه های مختلف به دستاوردهای گسترده تری برسیم.

نکته دیگر اینکه، مشکلات جوانان فلسطینی مایه تأسف امت اسلامی است. مشکلات فلسطین مشکل همه مسلمانان است و جوامع اسلامی باید از وضعیت این کشور آگاه شوند تا بتوانند برای رفع آنها گام بردارند. در همین زمینه، ارتباط های لازم با مسئولان لبنانی برای رفع مشکلات شورای علمای فلسطین در لبنان انجام می شود. تقویت اتحاد امت اسلامی اهمیت فراوانی دارد.

امیدواریم اتحاد میان مذاهب اسلامی گسترش یابد و دشمن در نقشه تفرقه افکنی مذهبی خود نتواند به اهدافش برسد. برای مبارزه با گروهک تروریستی داعش باید در گام نخست وحدت ایجاد شود تا بتوانیم با این مقدمه تکفیری ها را از جامعه اسلامی

دور کنیم، که به لطف خدا تقریب مذاهب ایجاد شده و علمای اسلام ضرورت تقریب را درک کرده اند. افراد افراطی میان مذاهب مختلف فعالیت دارند و گروه اندکی بیش نیستند و از سوی دیگر بیگانگان و دشمنان اسلام حرکت های بسیاری برای ادامه جریان تفرقه انداز انجام می دهند و علاقه علما و مسلمانان جهان اسلام به موضوع تقریب مذاهب ثابت شده است؛ ما معتقدیم هرگونه اهانت به مقدسات مذاهب اسلامی جایز نیست. کشورهای اسلامی

باید از اقداماتی که عامل تفرقه میان مذاهب اسلامی است پرهیز کنند. ما همواره بر این موضوع تأکید و پافشاری کرده ایم.

سفرای کشورهای خارجی با معظّم له

در حاشیه همایش، شماری از سفرا و دیپلمات های خارجی با حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) ملاقات کردند.

در آغاز این دیدار، سفیر کشور هندوستان به نمایندگی از سفرا و دیپلمات های حاضر ضمن تجلیل از برگزاری این اجلاس عظیم اظهار داشت: این همایش خیلی خوب برگزار شد و نشان دهنده نقش سازنده حوزه علمیه قم و مرجعیت شیعه در صلح جهانی و حل کردن بحران های منطقه به ویژه جریان های تکفیری است.

من با دقت به سخنرانی جناب عالی گوش فرا دادم این سخنان حکیمانه و حاوی درس هایی برای جامعه جهانی بود که چگونه می توان مروج صلح در جهان بود.

تصمیم جناب عالی برای دعوت از سفرا و دیپلمات های

خارجی به این کنگره تصمیم بسیار درستی

بود و در واقع فرصتی برای ما فراهم نمود تا با آراء و نظرات علما در این خصوص آشنا شویم.

پس از ایشان، حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) مطالبی را به شرح ذیل بیان فرمودند:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا محمد و آله الطاهرين

از دیدار شما بسیار خوشحال و خرسندم. همانطور که همه می دانید تفکر جاهلانه تکفیری امروز مهمترین بحران جهان است و دنیا باید برای خشکاندن ریشه تفکر تکفیری بسیج شود؛ چراکه اگر این جریان ادامه پیدا کند دامن سایر کشورهایی را که امروز عملاً با آن درگیر نیستند نیز خواهد گرفت.

حضور شما در این همایش به معنای شناختن حق کشور خود در برابر جریان های تکفیری است.

پیشنهاد می کنیم برای جلوگیری از پیوستن جوانان به این

ص: ۵۲

گروه ها، کار فرهنگی و عقیدتی در همه کشورها انجام شود. این کار را می توان با تأسیس شبکه ماهواره ای چندزبانه محقق کرد. باید ریشه افکار و عقیده های انحرافی و غلط را بسوزانیم. همه باید با اتحاد و وحدت بکوشیم تا این عقیده های باطل و انحرافی توسعه پیدا نکند.

ما کتاب های زیادی را در کنگره قبل و این همایش به زبان های مختلف منتشر کردیم. خوب است شما سفرای گرامی از مسئولان فرهنگی کشورهای خود دعوت کنید تا از ثمره این زحمات استفاده کنند.

والسلام علیکم و رحمه الله و برکاته

ص: ۵۳

علمای اهل سنت ایران با معظّم له

پس از پایان اجلاس، علمای اهل سنت ایران دیداری خصوصی با حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) داشتند.

در ابتدا حاج ماموستا عبدالرحمن خدایی به نمایندگی از علمای اهل سنت از معظّم له تشکر و قدردانی نمود و پس از ایشان مولوی عبدالحمید اسماعیل زهی ضمن تأکید بر وحدت شیعه و سنی، حمایت و رسیدگی مرجعیت شیعه و مسئولین کشور از مناطق اهل سنت را تضمین موفقیت این وحدت دانست

و گفت: به عنوان مردم و علمای اهل سنت ان شاء الله به سهم خودمان از

ورود، نفوذ و رخنه گروه های تکفیری، تندرو، افراط گرا و تفرقه افکن جلوگیری می کنیم و واقعاً همه روی این مساله حساس هستیم.

در پایان، حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) مطالبی را به شرح ذیل بیان فرمودند:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا محمد و آله الطاهرين

از دیدار شما بسیار خوشبختم. یکی از برکات این کنگره همین اجتماعی است که اینجا حاصل شد و واقعاً فراموش نشدنی است. برادران شیعه و علمای اهل سنت از مناطق مختلف در اینجا جمع اند و دوستانه و با محبت حرف هایمان را می زنیم و مطالبمان را مطرح می کنیم. من از شما تشکر می کنم که دعوت ما را پذیرفتید و تشریف آوردید.

ص: ۵۵

چهار نکته را می خواستم خدمت شما عرض کنم:

نخست اینکه، در چهار طرف کشور ما برادران اهل سنت هستند؛ در شمال، جنوب، شرق و غرب. با این همه داعش نتوانسته نفوذ کند؛ و این خیلی مهم است. این دلیل بر این است که برادران اهل سنت بیدارند؛ و الا اگر بیدار نبودند از چهار طرف

سرزمینمان داعش نفوذ می کرد. الحمدلله در مملکت ما از تکفیری ها خبری نیست و این با همت شما و بیداری مسئولین کشور است؛ و ان شاء الله این همت را داشته باشید و مراقب کمترین تحرکات باشید. نظام هم بیدار و هشیار است. شما هم اگر کمترین حرکتی را دیدید به مسئولان اطلاع دهید که ان شاء الله امنیتی که در کشور ما هست و بخش مهمی از آن از همت شما مرز نشینان کشور است همیشه برقرار باشد و همه بتوانیم در سایه این امنیت به اهداف مقدسمان برسیم.

***

دوم اینکه، من در شُرُف به ثمر رسیدن انقلاب، یعنی سال ۱۳۵۶، به دست تشکیلات شاه به سه منطقه تبعید شدم: سیستان و بلوچستان (چابهار)؛ کردستان (مهاباد)؛ و در نهایت نائین (انارک). در دو منطقه برادران اهل سنت بودند و من خاطرات

ص: ۵۶

خوبی از آن زمان دارم؛ هم آن وقت که در چابهار بودم و هم زمانی که در مهاباد بودم. آنها با ما بسیار صمیمی بودند و کنار هم می نشستیم و صحبت می کردیم.

***

سوم اینکه، اقلیتی تندرو در میان ما و شما هستند که گاهی حرف های تند و نادرستی می زنند. اینها را به حساب ما نگذارید و ما هم به حساب شما نمی گذاریم. ما به شدت با اینها مخالفیم؛ اما بالأخره افرادی هستند که کوتاه فکرنند و افکارشان خیلی منحنط است، هرچند

اقلیت اند. مثالی می زنم. مثلاً من درباره تحریف قرآن، برای اهل تشیع نه اهل سنت، می گفتم که همه علمای محقق ما قائل به عدم تحریف قرآن هستند و ما در تفسیر نمونه و ... این را نوشته ایم و در درس اصول مفصل این مسئله را بحث کرده ایم. ولی ممکن است کسانی پیدا شوند و به چند حدیث ضعیف استناد کنند و حرفی را بزنند. در میان اهل سنت هم افرادی را دیدیم که صحبت از تحریف می کنند. نه آن اقلیت محل توجه است و نه این اقلیت. نباید به حرف هایی که برخی افراد نادان و افراطی در گوشه و کنار در برخی رسانه های کثیف و مزدور و آلوده می زنند گوش کنیم. ما با شما و شما با ما طرف

ص: ۵۷

هستید. ما حرفمان را می فهمیم و قائل به تحریف نیستیم؛ و شما هم نیستید. ما مخالف افراطی گری هستیم و شما هم مخالف افراطی گری هستید. پس معیار را علما و بزرگان دو طرف قرار دهیم که گرفتار مشکلات نشویم.

***

چهارم اینکه، دور نشستن سبب سوء ظن می شود و بعضی شیاطین هم می آیند و در این میانه صحبت هایی را می کنند. این مثال را گفته ام که کتابی نوشته شده است به نام الفقه علی المذاهب الاربعه. نویسنده این کتاب شش نفر از علمای بغداد اهل سنت هستند. چنان که می دانید در بغداد، سنی و شیعه در کنار هم هستند. در عین حال با هم رفت و آمد نداشته اند. مطلب عجیبی در

این کتاب هست. در بحث نکاح آن آمده است که به شیعه ها اصلاً نباید دختر داد. چرا؟ چون بعد از نماز می گویند: «خان الامین خان الامین خان الامین». به آنها گفتم والله من تاکنون این را نشنیده بودم! و از کتاب شما شنیدم. شش عالم سنی در بغداد، که نزدیک شیعیان زندگی کرده اند در کتابی علمی چنین چیزی نوشته اند. ولی وقتی با هم بنشینیم می بینیم که اینها حرف های مضحکی است و دشمنان اسلام برای اینکه ماها را به

ص: ۵۸

جان هم بیندازند اینها را درست کرده اند.

به هر حال، این ساعت، ساعت خوبی برای من بود که توانستم شما را از نزدیک ببینم و با شما صحبت کنم و بعضی درد دل ها را بشنوم. امیدوارم بتوانیم باز هم شما را در جلسات دیگر ببینیم؛ در زمانی که ان شاء الله دیگر داعش در حال ریشه کن شدن است. باید هم دعا و هم تلاش کنیم. من آینده را برخلاف بعضی ها که بد می بینند، خوب می بینم و به آن خوش بینم. یکی از کارهایی که داعش می کند این است که خودش، خودش را تخریب می کند. مثلاً خلبانی را در قفس می کند و رویش بنزین می ریزد و او را آتش می زند. بعد هم فیلمش را برمی دارد و در دنیا منتشر می کند. یعنی دارد خودش را در دنیا بی آبرو می کند. هرچند از اول هم آبرویی نداشتند!

تمام دنیا از اینها نفرت پیدا می کنند و خود این نفرت سرمایه ای است برای نابودی آنها.

امیدوارم، ان شاء الله رحمان، با کمک شما ریشه های فکری اینها سوزانده شود و ان شاء الله سیاستمداران بتوانند در میدان سیاست از طریق مذاکره آتش هایی را که در یمن، عراق و سوریه است فرو بنشانند و حل کنند. چون اینها راه حل نظامی ندارد و راه حل آن

ص: ۵۹

سیاسی و فرهنگی است و باید برای آن چاره اندیشی کرد.

همه شما را به خداوند بزرگ می سپارم و امیدوارم در سایه لطف پروردگار سالم و موفق باشید.

والسلام علیکم ورحمه الله وبرکاته

ص: ۶۰

(این گزارش در آغاز همایش توسط رئیس دبیرخانه حجت الاسلام والمسلمین دکتر حکیم الهی بیان شد)

ص: ۶۱

گزارش فعالیت های دبیرخانه در سالی که گذشت

ص: ۶۲

(وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) (۱۱)

قبل از هر چیز حضرت حق، جل و علاء را شاکریم که بار دیگر توفیق برگزاری گردهمایی و اجلاسی بزرگ با حضور شخصیت های برجسته از جهان اسلام را بر ما هموار کرد تا بتوانیم با هدف صیانت از چهره رحمانی اسلام و جلوگیری از قتل و غارت و هتک نوامیس به گفت و گو بنشینیم و ضمن براءت و

ص: ۶۳

۱- - آل عمران، ۱۰۵.

بیزاری مجدد از این گونه اعمال، اعلام کنیم که این رفتارها ربطی به اسلام نداشته و ساحت مقدس اسلام از آن پاک و مبرا است.

ضرورت ایجاد دبیرخانه دائمی کنگره

استقبال فوق العاده علمای اسلام از کنگره سال گذشته و بازتاب مثبت آن از یکسو و گسترش خطر جریان های تکفیری از سوی دیگر سبب شد که مؤسس محترم کنگره، تصمیم بر تشکیل دبیرخانه دائمی بگیرد

تا از این طریق رابطه مستمری با علمای جهان اسلام برقرار باشد و مسائل مربوط به خطر تکفیری ها به فراموشی سپرده نشود.

چرا که امروز جهان اسلام یکی از سخت ترین دوران های خود را می گذرانند. بشریت شاهد رشد و گسترش جریان های افراطی و تکفیری است. اقدامات این جریان ها نظیر قتل، غارت، هتک حرمت، ترور علمای بزرگ اسلام، تخریب اماکن مقدس و هویت ساز و ارتکاب اعمال شنیع، ضربات جبران ناپذیری بر پیکر جهان اسلام وارد آورده است.

ص: ۶۴

در این میان دشمنان اسلام با راهبرد «اسلام علیه اسلام» در تأسیس گروه های افراطی و حمایت از آنها و دامن زدن به اختلافات مذهبی، به دنبال معرفی کردن چهره ای خشن از اسلام و مسلمانان هستند. حمایت های همه جانبه لجستیکی، دیپلماتیک و بین المللی برخی از قدرت های بزرگ از کشورهای تربیت کننده تکفیری ها و از حامیان مالی و تجهیزاتی آنان به همین منظور است.

علمای اسلام، که همواره مرزبانان و مرابطین مرزهای عقیدتی اسلام بوده اند، این بار نیز در سرتاسر جهان با استفاده از سلاح علم و تقوا به دفاع از آن پرداخته اند و کمال جد و جهد خود را بر حفظ اصول و ارزش های اصیل اسلامی معطوف داشته اند.

بر همین اساس، مرجع عالی قدر حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) پیش گام این حرکت بزرگ شدند و با دعوت از علمای کشورهای مختلف، گامی دیگر برای یکپارچه سازی مقابله علمی و گسترده با جریان های افراطی و تکفیری برداشتند. اولین کنگره جهانی «جریان های افراطی و تکفیری از دیدگاه علمای اسلام» در سال ۱۳۹۳ در شهر مقدس قم با حضور علما

و اندیشمندان جهان اسلام تشکیل شد و فارغ از تعصبات قومی و مذهبی به دنیا نشان دادند که این جریان ها نماینده اسلام و مسلمانان نیستند و علمای مسلمان در مقابله با این جریان ها و راه های برون رفت از این بحران، جدی و متّحدند.

استقبال فراوان علما، اندیشمندان و مراکز علمی- فرهنگی جهان اسلام از برگزاری این کنگره و درخواست مکرر آنان برای ادامه ارتباط، وحدت، همدلی و تعامل میان علمای اسلام در نفی افراط و تکفیر، معظم له را بر آن داشت تا با تأسیس دبیرخانه دائمی کنگره، به مقابله علمی با جریان های افراطی و تکفیری استمرار بخشند و آن را نهادینه کنند.

مهم ترین اهدافی که این دبیرخانه دنبال می کند عبارت است از:

تبیین و ترویج اندیشه اسلام اعتدالی و گسترش

۱. فرهنگ هم زیستی مسالمت آمیز و همگرایی امت واحده اسلامی؛

۲. شناسایی، بررسی و نقد علمی تفکرات و اندیشه های تکفیری، افراط گرایانه و خشونت طلبانه؛

ص: ۶۶

۳. تبیین خطرها و مشکلات حاصل از تفکرات تکفیری و اقدامات خشن و افراطی برای اسلام و مسلمین جهان و آگاه سازی مردم در این زمینه؛

۴. تقویت اتحاد و همگرایی علمای اسلام و موضع گیری های جهانی علیه تفکرات و جریان های افراطی و تکفیری؛

۵. بررسی راه های برون رفت از بحران تکفیر و ترسیم جامعه ایده آل اسلامی؛

فعالیت های

دبیرخانه در یک نگاه

دبیرخانه کنگره به منظور دست یابی به اهداف خود اقداماتی را به شرح ذیل انجام داده است.

نشست های

علمی و کتاب ها و مقالات:

در سالی که گذشت نشست های مهم علمی در داخل و خارج کشور تشکیل شد و کتاب های فراوانی تهیه و به چاپ رسید و منتشر شد و یک مجله علمی و منطقی

آغاز به کار کرد و به طور کلی فعالیت ها به شرح زیر انجام گرفت:

ص: ۶۷

۱. برگزاری ۵ نشست علمی با موضوع «خطر جریان های افراطی و تکفیری در جهان امروز» در خارج از ایران؛
۲. برگزاری ۱۳ نشست علمی با موضوع «جریان شناسی و تبارشناسی جریان های تکفیری» با حضور اندیشمندان در ایران؛
۳. تولید بیش از ۸۳۰ مقاله؛
۴. چاپ و انتشار مقالات برتر در ۱۰ مجلد؛
۵. تدوین و چاپ بیش از ۴۰ عنوان کتاب به زبان های فارسی، عربی، انگلیسی، و اردو؛
۶. انتشار شماره اول «مجله امت واحده» به زبان فارسی و عربی؛
۷. انتشار کتاب «وقایع نگار این کنگره جهانی در سال گذشته»؛
۸. انتشار شماره نخست پایش خبری- تحلیلی جریان های افراطی و تکفیری؛
۹. تولید نرم افزار (DVD) آثار دبیرخانه کنگره؛
۱۰. برگزاری کلاس های آموزشی به صورت حضوری و مجازی؛

فعالیت

بخش ارتباطات و بین الملل

۱. همکاری و ارتباط با بیش از ۲۰۰۰ نفر از علمای برجسته از

ص: ۶۸

کشورهای مختلف؛

۲. ارسال منشورات دبیرخانه کنگره به علما و مراکز علمی - پژوهشی جهان اسلام؛

۳. ارتباط با نهادها و مراکز علمی - فرهنگی بین المللی؛

۴. میزبانی و دیدار با شخصیت های بزرگ جهان اسلام؛

۵. انجام سفرهای داخلی و خارجی لازم؛

فعالیت

های رسانه ای

۱. تولید بیش از ۳۰ کلیپ و اینفوگرافیک در موضوع جریان های تکفیری؛

۲. تولید ۱۳۰۰ دقیقه برنامه گفت و گو محور به ۵ زبان؛

۳. تولید بیش از ۳۰۰ دقیقه مستند جریان های تکفیری؛

۴. تولید اینفوگرافی تکفیری ها؛

۵. تولید ۷۸ برنامه تلویزیونی با موضوع جریان های افراطی و تکفیری به ۵ زبان فارسی، عربی، اردو، انگلیسی و ترکی؛

۶. ارتباط گسترده با رسانه های داخلی و خارجی؛

۷. تأسیس و راه اندازی وب سایت علمی - خبری دبیرخانه؛

ص: ۶۹

۸. حضور گسترده در شبکه های مجازی و اجتماعی؛

به این ترتیب با لطف و عنایت پروردگار دبیرخانه به

صورت بسیار فعال در ادامه راه کنگره جهانی جریان خطر تکفیری ها می کوشد.

والحمد لله رب العالمین.

ص: ۷۰

مولوی دکتر صاحب زاده ابوالخیر؛ رئیس حزب جمعیت علما و رہبر شورای ہمبستگی ملی کشور پاکستان

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي كفى، و سلام على عباده الذين اصطفى؛

جناب ریاست محترم، علماء اسلام و بزرگان؛ قبل از همه چیز تبریکات صمیمانه خود را خدمت محضر مبارک حضرت آیت
الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله)، و تمام دست اندرکاران این اجلاس اعلام می دارم که با سعی وافر خود در مورد این
موضوع بسیار مهم، این کنگره و اجتماع عظیم را منعقد نموده اند.

ص: ۷۳

اکنون زمانی است که خون مسلمانان ریخته می شود، و کسانی که مرتکب این خونریزی می شوند نیز خود را مسلمان می خوانند و جبهه مسلمانی بر تن کرده اند و به نام اسلام انسان ها را به قتل می رسانند، هنگامی که سر کسی را از بدنش جدا می کنند، شعار "الله اکبر" را فریاد می زنند.

در واقع اینان مزدوران دشمنان واقعی اسلام می باشند، اینان مزدور یهود و نصاری می باشند، و دشمنان واقعی اسلام برای مقاصد و اهداف خاصی گروه ها و احزابی را تشکیل داده اند و اینان را [به جامعه اسلامی] گسیل داشته اند، و از این گروه ها می خواهند کارهایی را انجام دهند تا نام اسلام مخدوش شود، تا مسلمانان بدنام جلوه کنند. در حالی که اسلام دین امن و آشتی است. اجازه کشتن یک فرد به خاطر اختلاف در یک مسئله خاص در دین اسلام بسیار بعید است، در حالی که اسلام برای برادر دینی این مسئله را نیز روانمی دارد که کسی بر علیه برادر دینی خود اسلحه بردارد.

حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرمایند: کسی که بر علیه برادر دینی خود دست به اسلحه برد از ما نیست. دست به اسلحه بردن

بماند، اگر کسی از روی مزاح و شوخی سر نیزه و سر آن اسلحه را به طرف برادر دینی خود نگهدارد، نبی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید تا زمانی که سر

آن اسلحه به طرف آن مسلمان می باشد، لعنت خدا بر سر آن شخص فرو فرستاده می شود. این یعنی حتی از روی مزاح و شوخی نیز اسلام اجازه تهدید و ارباب مسلمانان را ممنوع نموده است. این کجا و کشتن و ریختن خون مسلمانان کجا؟! و عجیب آنکه تمام این کارها را به نام اسلام انجام دهند!

عزیزان من، تمام این نقشه ها برای تضعیف اسلام است، علی الخصوص در این زمان، مسئله کشور یمن، در یمن نیز این آتش را بر افروخته اند، و همین آتش فرقه گرایان را شعله ور نموده اند. تنها راه مقابله و رویایی با این مسئله [فتنه] آن است که تمام علمای امت اسلام با هم متحد شده و همه آنان در کشورهای متبوع خود نیز این گونه اتحاد و تشکل ها را به وجود بیاورند.

ما در کشور پاکستان اتحادیه و شورایی به نام «ملی یکجهتی کونسل» (شورای ملی همبستگی) تشکیل داده ایم. علما و بزرگان تمام مسالک و مذاهب اسلامی در این شورا حضور دارند، که در

مورد این اتحاد در بین مردم روشنگری می کنند. علمای وابسته به این شورا در تجمعات مختلف علماء و مردم از مذاهب و مسالک مختلف در مورد گروه ها و فرقه های ضاله به افشاگری می پردازند و اینکه این فرقه ها و این تکفیر نه فقط به یک کشور خاص بلکه به اصل اسلام ضرر می زند و از اینها باید پرهیز نمود.

تمام علماء وظیفه دارند، که در مناطق خود این تشکل ها را به وجود بیاورند، و به مقابله با این گروه ها برخیزند و اعلام جهاد بر علیه آنها نمایند؛ جهاد با قلم، جهاد با گفتار. مردم را بر علیه آنها بشورانند، اجتماعات بزرگ و فراگیر تشکیل دهند.

برگزاری کنگره هایی همانند این کنگره بسیار در پیشبرد این اهداف و برگزاری آن اجتماعات کمک خواهد نمود، و من امید فراوانی دارم که انشاء الله اگر برگزاری این گونه اجلاس ها تداوم داشته باشد، گروه های تکفیری را در اهداف خود ناکام خواهد گذاشت.

علی الخصوص در زمان کنونی با وضعیت موجود که در یمن به وجود آمده است و دوست دارم توجه جمع حاضر را به این مسئله مبذول نمایم؛ به علت برداشته شدن تحریم ها از جمهوری

اسلامی ایران، پس از آن "انقلاب بزرگ اسلامی" که سال‌ها پیش به وجود آمد، اکنون انقلاب بزرگ دیگری یعنی "انقلاب اقتصادی" نیز در راه است. و جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک قدرت بزرگ اسلامی و اقتصادی در حال ظهور است و این خیلی به مذاق دشمنان خوشایند نخواهد بود. در واقع به مذاق دشمنان اسلام خوشایند نمی‌باشد. لذا می‌خواهند امت مسلمان را همیشه به اموری مشغول نمایند و با این کار آن را ضعیف و

زبون نمایند. ولی انشاء الله جمهوری اسلامی ایران همانند گذشته به امر خدمت به اسلام و دین ادامه خواهد داد و انشاء الله قوی‌تر از گذشته خواهد شد. ولی در این میان وظیفه ما و شما علمای جهان اسلام از هر خطه‌ای که در اینجا حضور دارید، آن است که بر دولت‌های خود نیز فشار بیاوریم تا بدون اینکه در این نزاع (عربستان و یمن) ورود کنند [و از یک طرف دفاع کنند] به مصالحه بین امور مسلمین پردازند زیرا به خاطر این نزاع ساحت اسلام ضرر می‌کند و گروه‌های فرقه‌گرا و تکفیری قوت می‌یابند. عربستان اتحادیه ۳۴ کشور مسلمان به راه انداخته است ولی در واقع این اتحاد علیه اسلام می‌باشد. این اتحاد خدمتی به اسلام

نیست. کشور های غربی نیز این از این اتحاد به عنوان یک اتحاد اسلامی یاد نمی کنند، بلکه این اتحاد را به عنوان یک "اتحاد سنی" در نظر می گیرند. ما باید از سردمداران کشور های خود بخواهیم که به جای افتادن در گیرودار این اختلافات، نقش صلح آمیز ایفا نمایند.

الحمد لله ما به عنوان "جمعیت علماء اسلام پاکستان" که یک سازمان بسیار وسیع و گسترده ای در پاکستان می باشد، و همچنین از طریق یک شورا در پاکستان به عنوان "ملی یکجتهی کونسل" این کار را انجام داده ایم و باز هم انجام خواهیم داد و به مسوولین

مملکتی خواهیم گفت که پاکستان در این مورد نقش مهم خود را ایفا کند و اقدامات خود را به عنوان اصلاح ذات بین به انجام برساند، و فضای اتحاد و اتفاق را ایجاد نماید. و اگر این فشار بر روی دولت ها از سوی علماء دیگر کشور ها نیز انجام شود، من مطمئنم آن کسانی که خود را از این اتحاد ها دور نگه می دارند نیز شامل جمعیت متحد خواهند شد. ما می دانیم که برخی به علت دسیسه های یهود و نصاری دوست دارند این آتش خاموش نشود بلکه روزه روز شعله ورتگر گردد و به دیگر کشورها

نیز سرایت کند، ولی باید سعی خودمان را بکنیم و علماء باید این سعی و تلاش خود را انجام دهند و من مطمئن هستم ما در این تلاشمان پیروز خواهیم شد.

در پایان بار دیگر می خواهم تبریکات صمیمانه خود را به دولت جمهوری اسلامی به علت پیروزی بزرگ خود در مذاکرات و توافق به دست آمده اعلام دارم. در اتفاقات پسابرجام مسوولین مملکتی از کشور های بزرگ دنیا به ایران سرازیر شده اند و هیئت ها و وفود به ایران سفر می نمایند و سعی می کنند روابط خود را هر بیشتر با ایران مستحکم تر کنند. لذا من خیلی خیلی امیدوارم که جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک قدرت بزرگی ظهور خواهد کرد و به خدمات دینی خود نیز خواهد افزود.

و ما علينا الا البلاغ المبین.

ص: ۷۹

دکتر کمال توفیق هلباوی؛

استاد دانشگاه قاهره و سخنگوی سابق اخوان المسلمین در غرب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله و الصلاة و السلام على رسول الله و صحبه الطيبين

ضمن تقدیر و تشکر از مسئولین برگزارکننده این کنگره، افتخار پیدا کردم که در چنین اجلاس مهمی شرکت کنم، اجلاسی که تلاش می کند خطر جریان های ظالمانه تکفیری را برای اسلام و امت اسلام نمایان کند. با عنایت بسیار خاصی به سخنان و فرمایشاتی که از سوی مرجع کبیر آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) مطرح شد گوش فرادادم،

مطالب و نکات مهمی را

ص: ۸۰

بیان می کند که ما علمای اسلام وظیفه داریم تا آنان را در این راه الگوی خود قرار دهیم. و این نکات جای تامل بسیاری دارد.

من از این مرجع اسلامی و همچنین آیت الله سبحانی و آیت الله تسخیری تشکر می کنم که سابقه طولانی در تقریب بین مذاهب اسلامی دارد.

جریان های تکفیری، که امروز در دنیای اسلام سربرآورده است؛ خطری برای تمام جهان است و این موضوع بسیاری از مقالات و کتاب ها شده است و تحلیلگران آن را تحلیل می کنند. ولی باید در این راه حکمت و عقلانیت را به کار گیریم تا از این وضعیت دشوار و خطرناک به سلامت خارج شویم. از نظر اینجانب لازم است تا در این راه کمیته های کاری در همه کشورهای اسلامی و تمامی کشورهای غربی که مسلمانان در آنجا زندگی می کنند تشکیل شود و در این مجموعه ها فعالیت های مهمی را که آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) پیشنهاد کردند در این کمیته ها بررسی و پیگیری و انجام شود تا خطر جریان های تکفیری متوقف شود.

کتاب و مقالات و برنامه های زیادی در حال انجام است ولی

باید اقدام عملی انجام داد و مطالبی که اینجا مطرح می شود را همراه با معارف اسلام به جوانان در سراسر دنیا آموزش بدهیم و ارسال کنیم.

ضروری است یک شبکه تلویزیونی راه اندازی شود تا خطر گسترش این فتنه به همه مسلمین گوشزد شود و در جهت وحدت بین مذاهب حرکت کند و علمای بزرگوار شیعه و سنی در آن به آگاه سازی مردم پردازند و اسلام حقیقی را بیان کنند.

خطرها روز به روز افزایش پیدا می کنند و کاهش پذیر نخواهند بود؛ این خطرها کسانی هستند که در همه جا حضور دارند و هیچ زمینه علمی نیز ندارند به همین دلیل ما نیاز به تیم های علمی داریم تا این جریان ها را مورد بررسی قرار دهند.

بی شک امید تمام جوامع اسلامی به علمای بزرگ است، چه سنی و چه شیعه. ما وظیفه داریم همانطور که در گذشته دارای وحدت و همکاری بوده ایم امروز نیز همان راه را در پیش گیریم و به حال پیشین خود بازگردیم.

اکنون ضروریست همه علمای اسلام و بزرگان و کسانی که می توانند به سراسر دنیا بروند و فقط به اجلاس تهران و قم اکتفا

نشود و در میان امت اسلامی با ابزار علم و حکمت به روشنگری پردازند و از خطر غرب و آمریکا آنها را بیدار کنند. افزایش ارتباطات در جهان اسلام موجب آگاهی امت و همه جوامع بشری نسبت به خطرات جریان های تکفیری می شود.

باید جنبه های سیاسی دینی مذاهب را در برابر توطئه های آمریکا فعال کرد. فقط در کشور قطر نیست که نیروهای بیگانه حضور دارند و باید با آنها مقابله کنیم، بلکه با همه بیگانگانی که در کشورهای اسلامی حضور دارند، مقابله شود.

من در الازهر شریف، در همایش ها، در رسانه ها و تلویزیون هایی که میلیون ها بیننده دارد گفته ام که ما نباید به دنبال نابود کردن دیگر مذاهب باشیم. نباید اجازه بدهیم تحت عنوان جریان وهابیت، مذهبی را علیه مذهب دیگری بشورانند.

و مناسب است یاد کنیم از شیخ محمود شلتوت و شیخ محمد فهم و شیخ غزالی و شیخ سید طنطاوی و تمام علمایی که خواستار تقریب بیشتر بین مذاهب اسلامی بودند و حتی اجازه می دادند بر تعبد به مذاهب اربعه از جمله مذهب اثنی عشری جعفری و گام های عملی برداشتند.

شیخ سلیمان سی؛

عالم، استاد دانشگاه و مفتی کشور سنگال

بسم الله الرحمن الرحيم

امروز تنها به نمایندگی از کشور سنگال در این مراسم حضور پیدا نکرده ام، بلکه از سوی ۱۴ کشور موجود در غرب آفریقا در این مراسم حاضر شدم و تشکر می کنم از اینکه مقامات ایرانی امروز این فرصت را به ما دادند.

برای بازبینی وضعیت موجود جریان های تکفیری در دنیای

ص: ۸۴

امروز تشخیص مشکل است و یک نظریه ای که مطرح شد این بود که امروزه کشورهای مسلمان

تقسیم شده اند و گروهی در این میان از روحیه تهاجمی برخوردار هستند که ناشی از کمک های عربستان و وجود وهابیت است و این گروه ما را به سمتی می برد که جنگ جهانی سوم رخ دهد.

بیش از صدها کتاب و مقاله که تنها و تنها از وهابیت سخن می گوید هر روزه در حال انتشار است و هدفشان تنها این است که دیگران را به عنوان نابودکننده نشان دهند و بر ما لازم است تا موضعی را که تمام مسلمانان به دنبال آن هستند روشن و بررسی کنیم.

باید در کشورهای اسلامی حضور پیدا کنیم و به تمام ملت مسلمان این حالت از هم گسیختگی کشورهای اسلامی را یادآوری نماییم تا بدانند آنچه را که امروزه در حال رخ دادن است.

ما باید بر دو نکته ویژه یعنی استقرار صلح و مسئله محیط زیست توجه ویژه داشته باشیم و هر کدام از ما باید وظایف خود را در این باره بدانیم و به خوبی آن را به سرانجام برسانیم چرا که هدف از این گردهمایی چیزی جز واحد شدن و همراه شدن ما در برابر تکفیری ها نیست.

روشن حضرت عباس اف؛

استاد دانشگاه، عالم و معاون اول شورای مفتیان کشور روسیه

بسم الله الرحمن الرحيم

ما باید به دور از تعصب ها از علم و بصیرت استفاده کنیم که خداوند بر اساس آن این اراده را در انسان قرارداده است، ما باید برای پاکسازی فضا از هرگونه آلودگی و بیماری تلاش کنیم. امیدواریم یک راهبرد بسیار خوبی را پس از این گردهمایی ارائه دهیم تا با این بیماری را که ریشه اسلام را هدف قرار گرفته است مقابله کنیم؛ بهترین راه حل تجدید عهد با خداوند و التزام به آموزش های الهی است و باید بدانیم در این راه چگونه با خدا ارتباط برقرار کنیم.

ص: ۸۶

بنابر فرموده پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم هر کس از امت اسلام بخواهد خارج از وظایف اسلامی عمل کند همانند کسی خواهد بود که از دین خارج شده باشد بنابراین خداوند کسانی را که به عنوان دین جنایتی را مرتکب می شوند را به هیچ وجه از اسلام نمی داند.

امروز شاهد جنایت های بسیاری هستیم که علیه مسلمانان در جای جای جهان رخ می دهد و این دلیل محکمی است تا ما در برابر این افراد که می خواهند در هر فرصتی به اسلام ضربه بزنند کوتاه نیاییم و لازم است تا با آنها مبارزه کنیم؛ در این راه باید هدف خود را مشخص کنیم و اگر لازم است با مشرکان وارد جنگ شویم باید هدف و ماهیت خود را مشخص کنیم و در برابر آنها بایستیم.

تکفیری ها هیچگاه بخشیده نخواهند شد، آنها کسانی هستند که در برابر اسلام جنایت می کنند بنابراین هیچگاه بخشیده نخواهند شد و من فکر می کنم که امروز وضعیت و شرایط به گونه ای است که هرگز آنان با منطق و سخن هدایت نمی شوند لذا لازم است تا برای مقابله جدی با آنها فکری کنیم.

ما باید يك موضع بسیار قاطع بگیریم و بدون هیچگونه

تردیدی باید بدانیم که امت اسلام با یک شرایط خاصی مواجه شده که نیازمند هم فکری علمای

اسلام است تا راهکاری مناسب انتخاب شود.

مرجعیت واحد و یکپارچه می تواند به عنوان راهکاری اساسی برای رهایی از جریان های تکفیری عمل کند.

ص: ۸۸

شیخ خلیل ابراهیم الکیسی؛

عالم و مفتی استان الأنبار کشور عراق

بسم الله الرحمن الرحيم

امروز موضوع خطر تکفیری محور مهم این کنگره است و مسلماً اساتید و علمای بزرگی در این اجلاس ها شرکت می کنند و من تلاش دارم مطالبی بیان کنم که سبب اتخاذ تصمیمات جدی ما باشد به نحوی که امت اسلام را از این شرایط بحرانی نجات دهد.

اگر ما بخواهیم به عقب برگردیم و پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و اصحاب

ص: ۸۹

ایشان ما را در این شرایط ببینند حتماً از ما خواهند خواست درود بر پیامبر بفرستیم. امروز سخن از مساله ای است که قرآن ما را به آن دعوت کرده است. در این شرایط بحرانی آنچه سبب کرامت و

استحکام وحدت ما می شود برادری اسلامی است. ما امروز در چه جایگاهی قرار گرفته ایم؟ دشمنان ما را تضعیف کرده و اختلاف ایجاد کرده اند و تلاش کرده اند با هیاهوی تبلیغاتی و جاهلانه اختلاف بین ما ایجاد کنند.

امروز زمانی است که باید به داد اسلام برسیم. زمانی که سلمان سرباز ارتش اسلام بوده است و وقتی برای فتح عراق آمدند پرچم لا اله الا الله را بلند کردند و به صلاح الدین یک سرباز کردی که فرمان وحدت کردها را خواست، هرگز اجازه نداد فرمان به قومیت خاص دهد.

پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم همواره از ما خواسته هرگز به جز قرآن به چیز دیگری تمسک نجوئیم و همچنین می فرماید از قرآن باید بهره کامل را برد اما ما نتوانسته ایم حقیقت اسلام را درک کنیم و همین سبب جهل و نادانی ما نسبت به اسلام شد و سبب گردید که قرآن را کنار گذاریم.

اولین درسی که قرآن به آدم و حوا می دهد اینکه او را متوجه وجود دشمنان می کند اما تا این لحظه بشر نتوانسته دشمن خود را

بشناسد؛ قرآن گفته یهودیان را دوست خود قرار ندهید و هیچ یک از حکمرانان مسلمانان نتوانسته اند این مساله قرآنی را سرلوحه قرار دهند.

باید بینیم هویت اصیل ما چیست که جز تمسک به آیات قرآن نمی تواند ما را به این هویت اصیل برساند. فقط آمده ایم خود را به مذاهب مختلف تقسیم کرده و

هویت خود را فراموش کرده ایم در حالیکه قرآن دستور داده بگوئید مسلمانی و پیرو مکتب ابراهیم هستیم لذا باید حقایق را در همه جا مطرح کنیم که قانون اساسی مسلمانان قرآن است اگر به قرآن عمل کنیم این مشکلات را نخواهیم داشت.

او بیان داشت دشمنان ما آمده اند از اختلاف مسلمین استفاده کرده و هر روز جنایتی علیه مسلمانان کنند در حالیکه اگر مسلمانان در گذشته دارای مجد و عظمت بودند به دلیل تمسک به قرآن بوده است.

قرآن کریم نقطه قوت و اقتدار ماست، خلیفه دوم می گوید اگر علی نبود من هلاک می شدم بنابراین برادری می تواند عامل وحدت بخش در جهان اسلام باشد.

پرفوسور سنوسی ابوبکر ایتیکو لاوی؛

عالم و استاد دانشگاه کشور نیجریه

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلام به معنای صلح است؛ همه مسلمانان طبق اصول قرآنی باید بدون توجه به اختلافات به صورت صلح آمیز زندگی کنند. از حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسلم می خواهیم که صداقت و صلح را در میان امت اسلامی گسترش دهند همچنانکه دشمنانش محمد را امین نامیدند و تعالیم قرآن از این حمایت می کنند. در قرآن آمده است که خداوند مردم را در گروه های مختلف قرار داد تا یکدیگر را بهتر

ص: ۹۲

بشناسند و اختلافات خود را متوجه شوند.

فهم تکفیری ها از جهاد را نادرست است و این اشتباه است که یکدیگر را بکشیم. این جهاد نیست چون اسلام از پیروان خود خشونت را نمی خواهد. از این مساله تنها یهودیان و دشمنان بهره می برند و سبب می شود جایگاه اسرائیل به رسمیت شناخته شود. به همین دلیل این تروریست ها را ایجاد کردند تا تصویر اسلام را خدشه دار کنند و اینها قطعاً در راستای منافع اسلام در آینده نیست بلکه توطئه ای علیه اسلام است و آنها قصد دارند با ایجاد این حرکات بیش از ۴۰۰ هزار نفر را در اروپا جذب کنند.

با این تغییر، کل دنیا علیه اسلام خواهند بود لذا این گروه ها به وجود آمدند تا توجه مردم را منحرف کنند. براساس آیات قرآن کریم اینها سبب خدشه دار شدن اسلام و مکدر شدن چهره اسلام می شوند و در این صورت هیچ قوم و ملتی به اسلام روی نخواهند آورد. عدم درک صحیح از حقیقت اسلام به جهل نسبت به اسلام دامن می زند.

ص: ۹۳

میزگرد علمی ریشه یابی، ارزیابی و بررسی راهکارهای برون رفت از بحران تکفیر

با توجه به ضرورت گفتمان سازی و نقد و بررسی جامع ریشه ها و عوامل پیدایش جریان های تکفیری، پس از سخنرانی مهیمان خارجی همایش، میزگردی علمی با حضور صاحب نظران و کارشناسان آقایان آیت الله اعرافی، دکتر ولایتی، مولوی نذیر احمد سلامی و ماموستا محمدامین راستی، مولوی اسحاق

ص: ۹۷

مدنی، آخوند ابوبکر خوجملی و حجت الاسلام و المسلمین دکتر فرمانیان (دبیر میزگرد علمی) برگزار شد و

موضوعات مهمی همچون «علل و عوامل گسترش جریان های تکفیری در عصر حاضر»، «ارزیابی آینده جریان های تکفیری» و «راهکارهای برای برون رفت از بحران تکفیر» مورد نقد و بررسی قرار گرفت که تفصیل آن در ادامه می آید.

ص: ۹۸

دکتر علی اکبر ولایتی؛

مشاور عالی مقام معظم رهبری در امور بین الملل

و عضو شورای راهبردی کنگره

بسم الله الرحمن الرحيم

با کسب اجازه از حضرات آیات عظام مکارم شیرازی و سبحانی و میهمانان گرامی عرض می کنم مهمترین علل پیدایش جریان های تکفیری در جهان اسلام، مقابله با بیداری اسلامی بود. امواج بیداری اسلامی از ابتدای قرن ۱۹ میلادی پیدا شد و از همان ابتدا انواع تقابل هم با آن شکل گرفت.

ص: ۹۹

بیداری اسلامی در حقیقت احیاء دعوت مجدد به اسلام بعد از هجوم استعمار در سرزمین های اسلامی

است. هجوم استعمار از تنگه جبل الطارق تا تنگه مالاکا. از هلندی ها تا انگلیسی ها و فرانسوی ها و اسپانیایی و پرتغالی ها. هر کدام گوشه ای از اسلام را اشغال کردند و این برای مسلمانان سخت بود و موجب پیدایش جریانی در جهان اسلام شد و متفکرین اسلامی از هر گوشه جهان اسلام برای رهایی سرزمین های اسلامی از چنگ استعمار قیام کردند. این تاریخچه بیداری اسلامی در سراسر جهان اسلام از آسیای جنوبی تا جنوب شرقی و غربی و شمال و غرب آفریقا است که در هر منطقه یک بیدارگری از میان علما داریم.

در نیجریه که امروز دچار خطر «بوکو حرام» شده است در بین سال های ۱۸۱۲ تا ۱۹۱۲ به مدت یک سال حکومت اسلامی به رهبری معلمی به نام عثمان دن فودیو(۱) تشکیل شد. در حال حاضر احکام اسلامی در شمال نیجریه اجرا می شود و هر

ص: ۱۰۰

۱- عارف، فیلسوف و انقلابی فولانی بود که در جریان یک جهاد امپراطوری فولانی را جایی در شمال نیجریه امروزی پایه گذاری کرد و مهم ترین اصلاح گر غرب منطقه سودان در اوایل قرن ۱۹ بود.

حکومتی بر سر کار باشد به برکت آن قیام، همچنان حدود اسلامی اجرا می شود و کسی نمی تواند مقابلش بایستد.

موج جدید بیداری اسلامی با انقلاب اسلامی ایران

شروع شد و دشمنان برای مقابله با آن، پاتک و بدلش را به صورتی که ظاهرش اسلام و باطنش مخالفت با اسلام است در قالب جریان های افراطی و تکفیری ساختند. قبل از این تکفیری هایی که امروز در عراق و شام هستند، القاعده در افغانستان و پاکستان برای مقابله با بیداری اسلامی توسط کشورهای غربی به وجود آمد و به نام اسلام کاری کردند که موجب وهن اسلام شد. در زمان حکومت طالبان کارهایی شد که حتی کسانی که آنها را به وجود آوردند از این کار تبری جستند و این وهن اسلام بود.

تلویزیون بی بی سی به خانم «بی نظیر بوتو» نخست وزیر مقتول پاکستان گفت: «شما متهم هستید که طالبان را روی کار آوردید!» خانم بوتو هم پذیرفت. ولی گفت: ما تنها نبودیم. عربستان، انگلیس و آمریکا هم در به وجود آوردن طالبان نقش داشتند. پولش را عربستان تأمین کرد. طراحی را انگلیس انجام داد. آمریکا امکانات نظامی تزریق کرد و لجستیک را پاکستان انجام داد. این

ص: ۱۰۱

در حقیقت تقابل با امواج بیداری اسلامی در ایران بود.

الان هم با شروع بیداری اسلامی در تونس و استقرارش در مصر و ادامه آن در یمن، چند نوع تقابل، شکل دهی شده است و جدی ترین آن جریان های تکفیری است.

امروز سوریه حلقه طلایی زنجیره مقاومت در برابر با اسرائیل است و از زمان جنگ های بین اعراب و اسرائیل، سوریه، تنها کشوری بود که در خط مقدم این جبهه ایستاد و با اسرائیل کنار نیامد و بعد از تشکیل زنجیره مقاومت (سوریه، حزب الله لبنان، عراق و ایران) برای اینکه این ارزشمندترین و آسیب پذیرترین حلقه مقاومت را از بین ببرند؛ جریان های تکفیری را درست کردند تا هم ارتباط ایران با فلسطین و لبنان قطع شود و هم اینکه اسرائیل در امنیت قرار بگیرد.

ستون فقرات داعش در عراق و سوریه، باقی مانده بعثی ها با جذب سلفیه هستند. صدام در سال های آخر حکومتش، طالبان و القاعده را جذب کرد و یکی از سران تشکیل دهنده داعش، عزت ابراهیم الدوری (نفر دوم بعث) بود که کشته شد.

اگر بخواهیم داعش را در عراق و سوریه تجزیه و تحلیل کنیم؛

ص: ۱۰۲

ترکیبی از بعثی و سلفی است و هدفش هم مقابله با خط مقاومت در برابر اسرائیل است. لذا آمریکایی ها از آنها حمایت می کنند و خانم کلینتون هم در کتاب خاطراتش صراحتاً می گوید: «داعش را ما به وجود آورده ایم».

* * *

تاریخ مصرف گروه های تکفیری جدید، مانند تکفیری های قدیم به تدریج از بین می رود. تکفیری های سوریه به تدریج در حال از دست دادن مشروعیتشان هستند. در تمام دنیا رسانه ها جنایات آنها را به نمایش می گذارند. مخاطبینشان به خصوص در کشورهای اسلامی وقتی می بینند آنها یک خلبان اردنی سنی مذهب را در قفس زنده زنده آتش می زنند؛ متوجه ماهیت کثیف اینها می شوند.

هدف غربی ها از نشان دادن و تبلیغ جنایات جریان های تکفیری و داعش، القاء این است که نشان دهند اسلام دین خشونت است ولی به این نکته دقت ندارند که این به ضد خودش تبدیل می شود.

از ابتدا تبلیغ کرده بودند که بشار اسد دمکراسی ندارد و مردم هم دمکراسی می خواهند و با این توجیه عده ای را مسلح کردند و

ص: ۱۰۳

پول این تروریست‌ها را کشورهای دادند که هنوز به شیوه عصر حجر حکومت می‌کنند. به واسطه این پول از سراسر دنیا نیرو جذب کردند و برای جنگ به سوریه فرستادند.

از رجال سیاسی یکی از کشور اروپایی پرسیدم، چند نفر از کشور شما در سوریه حضور دارند؟ گفت حدود سه هزار نفر. گفتم: چرا به آنجا رفتند؟ گفت: اینها وقتی دیدند دولت سوریه مردم را بمباران می‌کند، احساس مسئولیت کردند که حکومت ظالم را بردارند. گفتم: این جوان‌های شما وقتی اسرائیل مردم غزه و فلسطین را بمباران می‌کرد غیرتی نشدند؟!

رسانه‌های استعماری با هدف توجیه حمله به عراق و سوریه و تبلیغ خشن بودن دین مبین اسلام؛ صحنه‌های خشونت بار جنایات داعش را نشان می‌دهند، اما غافل از این که این نشان دادن، موجب شناخت ماهیت این جریان در میان مردم خواهد شد و مشروعیت جریان‌های تکفیری را از بین خواهد برد و نه اسلام حقیقی را.

کشورهای غربی به این نوع مبارزاتی که افرادی غیرسوری در سوریه بکنند در شورای امنیت مشروعیت دادند. اسلحه و پول را از کشورهای دیگری می‌گیرند تا تروریست‌ها در بازارها و بین

مردم عادی، بمب منفجر کنند برای این که دمکراسی ایجاد کنند! پوشش مبارزه با تروریسم و حمایت سازمان ملل را هم به این جنایات می دهند.

بعد از رسوایی در این جبهه، همان ها ائتلاف ضد داعش را درست کردند و نیرو به عراق و سوریه فرستادند. این یعنی بازگشت به استعمار به بهانه استقرار دمکراسی و امنیت و مبارزه با خشونت. بنابراین آینده این طیف از افراطی گری و تکفیر گری آینده درازمدتی نیست و به تاریخ می پیوندند.

لازم است امت اسلامی بیدار باشد و در حالت انفعال نباشند و ابتکار عمل را در دست بگیرند و آینده را پیش بینی و تحلیل کنند و راهی جز احیاء و تقویت بیداری اسلامی نیست.

*

**

اما برای برون رفت از بحران جریان های تکفیری باید بر گفتمان اجتهادی و عقلانی توجه و تأکید کرد. جای سوال است که چرا یک جوان تازه مسلمان حاضر است عملیات انتحاری انجام دهد؟ چه حسی در او باعث این کار می شود؟ حس عدالت جویی و مقابله با سلطه جویی است؟ باید گفت این

ص: ۱۰۵

مسائل به صورت فطری در ذات هر انسانی هست. مارکسیست ها در حالی که نه به خدا و نه دین اعتقادی نداشتند در دوران مبارزات خود در آمریکای لاتین صرفاً برای رسیدن به اهداف سازمانشان این کار را می کردند و جوانان مسیحی مارکسیست در تقابل با سلطه جویان حاضر بودند از جان خودشان بگذرند. در جنگ ویتنام و کامبوج و لائوس هم از خودگذشتی جوانان باعث شکست آمریکا شد. پس این خصوصیت عدالت خواهی و جانفشانی در راه آرمان ها در ذات انسان هست.

امروز عصر دیکتاتوری و وابستگی به پایان رسیده و مردم دنیا با توجه به رشد و گسترش رسانه ها و معرفت و علم و تکنولوژی متوجه این قضیه هستند و می دانند بسیاری از حکومت های جهان سوم از جمله کشورهای اسلامی، وابسته به سلطه جویان هستند و مردم قضاوت می کنند. برای همه روشن است آمریکا در چه کشورهایی پایگاه نظامی دارد و منافع آن

کشورها را مصادره می کند و آن کشور هم ناچار است که همراهی کند و باج بدهد.

در یک دوره ای بعضی از دوستان متدین ما در منطقه، علیه یک کشور فعالیت می کردند و من با آقای مرحوم کلیم صدیقی از

اعضای اخوان المسلمین مصر صحبتی کردم که از من ناراحت شد. گفتم آنهایی که علیه فلان حکومتی که مقابل اسرائیل است ایستادگی می کنند چرا علیه اسرائیل یک کلمه نمی گویند و یک گلوله شلیک نمی کنند؟! بنابراین مشکل بعضی از جریان ها فقدان رهبری فکری است.

برخی از حکام کشورهای اسلامی نه بر اساس دموکراسی و آراء مردم و نه بر اساس سنت رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم حکومت می کنند. صرفاً دنبال حاکمیت خاندانی خودشان هستند. برای اینکه در صحنه جهانی باقی بمانند به حکومت های غربی باج می دهند و دست به هر انحرافی می زنند. یک عده متفکر قلم به مزد را اجیر می کنند و برای مردم و جوانان یک دشمن غیرواقعی می سازند و او را علت بدبختی مسلمانان معرفی می کنند. در ذهن جوانان یک حالت کاذب ایجاد و القاء می کنند که «اگر عملیات انتحاری انجام بدهی، خودت به بهشت و در دامن پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم می روی و دنیای دیگران را هم آباد می کنی». این انحراف فکری و نداشتن یک رهبری درست در جوامع اسلامی موجب می شود جوانان و افراد

ساده به انحراف کشیده و جذب جریان های افراطی شوند.

در پایان عرض کنم این حرکت علمایی علیه جریان های افراطی و تکفیری در قم یک کار بسیار بزرگی است. اینجا علمای شیعه و سنی با هم به گفتگو می نشینند و تبادل نظر می کنند. به جوامع خودشان می روند و افکار صحیح را ترویج می کنند. اگر اینها توسط رسانه ها درست استفاده و منتقل شود و به گوش مردم دنیا برسد به اهدافمان بهتر می رسیم و علاوه بر جنبه های سلبی و مقابله با جریان های تکفیری باید روی جنبه های اثباتی و سازنده هم کار کرد.

ص: ۱۰۸

مولوی نذیر احمد سلامی؛

نماینده مجلس خبرگان رهبری

بسم الله الرحمن الرحيم

امروزه مقابله با جریان های تکفیری از اهم ضروریات امت اسلامی به شمار می رود، بعد از جنگ های صلیبی که در قرن ۱۱ شروع و در قرن ۱۲ میلادی پایان یافت و بعد از اینکه قدرت های غربی به این اذعان رسیدند که در عرصه نظامی نمی توانند قدرت های اسلامی را از پا در آورند، تلاش کردند تا راه های

ص: ۱۰۹

دیگری را برای مقابله با اسلام در پیش گیرند که به سه دسته استشراق، جهانی شدن و لائیسزم می توان تقسیم کرد.

حق و باطل همیشه و در همه جا با یکدیگر در نبرد بوده اند و هیچگاه نیز به اهداف خود نرسیدند، بعد از آنکه غرب در این مواجهه شکست خورد درصدد شد تا از طریق مستشرقین، اسباب پیروزی های اسلامی را بررسی و در لابه لای آن نیز اهداف خود را دنبال کنند.

در عرصه جهانی شدن بعد از این که در زمینه های علمی نتوانستند مسلمانان را شکست دهند، راهبرد دور کردن مسلمانان از اسلام و قرآن را دنبال کردند و از هیچ تلاش و دشمنی دریغ نکردند و البته تا حدودی نیز موفق شدند. در وهله بعد سعی کردند در میان مسلمانان با بزرگ نمایی اختلافات مذهبی، جنگ های مذهبی و فرقه ای راه بیندازند. لذا این گروه های تکفیری حلقه ای از آن زنجیره شیطانی علیه کیان اسلام در طول تاریخ هستند. در زمان پیامبر اکرم اسلام صلی الله علیه و آله وسلم هم این جریان ها بودند و همینطور تا امروز با نام و قالب جریان های تکفیری از میان خود مسلمان ها با پشتیبانی دنیای غرب و استکبار و برخی از

کشورهای منطقه ادامه و استمرار پیدا کردند.

***

در سخنان جناب آقای دکتر ولایتی تردیدی نیست که یکی از عوامل گسترش جریان های تکفیری مقابله با پیروزی انقلاب اسلامی و بیداری اسلامی است.

این بیداری اسلامی برای دشمنان اسلام قابل تحمل نبود و کشورهایی که مرکز ثقل سیاست های استکبار بودند نظام هایشان سقوط کرد ولی یک نکته ای هست و آن اینکه در این کشورها شخصیت موثری که بتواند این قیام را رهبری کند نبود و لذا یک فرصتی را برای تکفیری ها به وجود آورد که به خاطر فقدان رهبری در کشورها، تقویت شوند و بتوانند خودشان و اهدافشان را در جهان اسلام گسترش دهند.

تاریخ جریان های تکفیری نشان می دهد که شکل گیری آنها یک قرن طول کشیده است و اینها متأسفانه به صورت کلی از بین نمی روند ولی قابل کنترل هستند که نیاز به مدیریت صحیح دارد.

بعد از جنگ های صلیبی، دشمنان اسلام با ابزار و حربه جریان های تکفیری به اسلام هجوم آورده اند و این جریان بسیار

ص: ۱۱۱

موثر است و دلیل گسترش آنها هم اختلاف میان فرقه های اسلامی و ساده لوحی برخی از مسلمانان است.

***

در نگاه تحلیل گران غربی، مسلمانان دو سرمایه بزرگ «قرآن» و «منابع طبیعی» را دارند و تا زمانی که از آنها بهره می گیرند نمی توان به آنها ضرری وارد کرد. در مجله گاردین که در ماه اکتبر سال ۱۹۹۳ میلادی منتشر شده است به این نکته اذعان کرده اند و

اشاره شده است که «خداوند با مسلمانان دو بار صحبت کرده است یک بار با قرآن و یک بار دیگر با منابع زیرزمینی». یعنی کشورهای اسلامی مترادف با نفت هستند. پس اگر مسلمانان در سایه انسجام و اتحاد و خرد جمعی به این دو ابزار متوسل شوند و بهره برداری بهینه کنند هر دشمنی چه داعش و غیرداعش نمی تواند به اسلام تعرض کند و موجبات نابودی و اختلاف را فراهم کند.

در خصوص نابودی داعش هم ما علمای مسلمان باید به صورت ریشه ای اسباب پیدایش داعش را از بین ببریم و به عللی که موجب تقویت آنها می شود توجه کنیم. همانطور که می دانید

ص: ۱۱۲

داعش پایگاه مردمی ندارد ولی زمینه های جذب جوانان به داعش با وجود مشکلات اقتصادی و فقر و تبعیض در کشورهای اسلامی تقویت می شود و این جای نگرانی دارد.

در راستای مقابله فرهنگی و علمی با جریان های تکفیری باید به عوامل اقتصادی، بی سوادی و بیکاری توجه کرد تا عرصه برای جولان تفکرات افراطی تنگ تر شود و طبیعتاً زمینه گرایش به داعش هم از بین خواهد رفت. باید با استفاده از آن دو سرمایه و نعمت مادی و معنوی در جهت تقویت بنیه های اقتصادی و فرهنگی جهان اسلام استفاده کنیم. هرچه در عرصه های مختلف قدرت ما بیشتر بشود زمینه های جذب داعش بیشتر از بین خواهد رفت.

ص: ۱۱۳

ماموستا محمد امین راستی؛

امام جمعه اهل سنت سندج و قاضی دیوان عالی فقه شافعی

بسم الله الرحمن الرحيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ. الَّذِينَ قَضَوْا بِالْحَقِّ وَكَانُوا بِهِ يَعْدِلُونَ

یکی از خاستگاه های فکری و مولد جریان های تکفیری، وجود دیدگاه غلط برخی از مسلمانان به نصوص است که از درون آن جریان های تکفیری ظهور کرده اند. اگر به نصوص در

ص: ۱۱۴

اسلام نگاه کنیم، یعنی نصی که در قبالش اجتهادی نباشد، تمام مسلمانان

اتحاد نظر دارند. در مسائل ضمنی مسلمانان هم در شیعه و هم در سنی، با هم اختلافاتی دارند و این اختلافات خودش عامل ترقی و تعالی و پویایی فقه اسلامی است. اما نکته این است که دشمنان از بدو تاریخ اسلام با بزرگ نمایی این اختلافات جزئی در پی تفرقه افکنی و جنگ فرقه ای بین مسلمانان بوده اند و لازم است ما مسلمانان برای مقابله با این اختلاف افکنی دشمنان، به مشترکاتمان و قرآن مجید رجوع کنیم و بیش از پیش بر وحدت میان مسلمانان تأکید و تبلیغ کنیم. دشمنان اسلام همیشه در پشت پرده ها بارها و بارها اعلام کرده اند تا این قرآن در قلب مردم حکومت می کند ما به اهداف مطلوبمان نمی رسیم پس در طول تاریخ سعی کرده اند در بین مسلمانان اختلاف به وجود بیاورند و این همه تلاش هم به خاطر این بوده است که دین اسلام در ابعاد فرهنگ، اقتصاد، علم و معنویت بسیار غنی است و جوابگوی نیازهای بشریت است. غیر از قرآن و وحی الهی بقیه قوانین نمی تواند نیاز بشریت را تامین کند و آنها هم آگاهند که قرآن می تواند یک روزی حکومت کند و وعده خداوند محقق

ص: ۱۱۵

می شود و دین اسلام در تمام دنیا یقیناً حکومت می کند و شک و تردیدی در آن نیست. لذا می خواهند با دوری مسلمانان از قرآن و القاء تفرقه در میان مسلمانان، اسلام را به نحوی منحرف نشان دهند و بگویند آن اسلامی که شما

شیفته اش شده اید القاعده، وهابیت و داعش است که مردم را ذبح می کنند و در بازار برده فروش ها به ثمن بخش می فروشند.

* * *

بیداری اسلامی با انقلاب اسلامی ایران روحی دوباره در آن دمیده و شروع شد و تمام سیاست های سیاست گذاران و تحلیل گران غربی و دشمنان اسلام را بهم ریخت و دیدند که اسلام می تواند حکومت کند و باعث شد دوباره از حربه اختلاف افکنی میان امت اسلامی استفاده کنند و جا دارد ما علمای اسلام آن رسالتی که به دشمنان است را به سرانجام برسانیم و اسلام و دین واقعی را به مردم دنیا و سایر مسلمانان نشان دهیم. یقیناً دیگر کسی به سمت تکفیر و داعش نمی رود و آینده تکفیری ها به عمل عالمان مسلمانان برمی گردد. اگر اسلام واقعی تبیین شود، دیگر تکفیر و داعشی وجود ندارد.

ص: ۱۱۶

مولوی اسحاق مدنی؛

عضو شورای برنامه ریزی مدارس علوم دینی اهل سنت

بسم الله الرحمن الرحيم

در برخورد با پدیده شومی همچون داعش و جریان های تکفیری در سراسر جهان اسلام باید هوشیارتر برخورد کنیم و مساله به این سهل و سادگی نیست.

اینجا همه در انحراف و بدبودن جریان های تکفیری اذعان و وحدت نظر داریم. ولی باید دید چرا اینها نفوذ دارند؟ همه شنیده اید که یک دختر یهودی تازه مسلمان جلیقه انتحاری به

ص: ۱۱۷

خودش می بندد و حاضر است خودش را در راه اهداف داعش منفجر کند! این نیرو باید

شناخته شود. اینها از کشورهای مختلف در حال جذب هستند و همه حاضرند جان خودشان را فدا کنند و دیگرانی را هم از بین ببرند.

یک نقطه مورد غفلت واقع شده است و آن اینکه علمای اسلام مدت هاست اسلام سیاسی را به دیگران واگذار کرده اند. ما دو دسته عالم داریم؛ علمای مطالعی و علمای سنتی. به این معنا که گروه اول اسلام را با مطالعه درک کرده اند و عربی را خوب بلدند و اسلام را مطالعه می کنند و به مردم هم آموزش می دهند.

اما گروه دوم، نه تنها اسلام را تبلیغ می کنند بلکه به اسلام هم عمل می کنند یعنی از بدو کار آن چیزی که در قرآن آمده است را به خوبی یاد گرفته و به آن عمل می کنند. علمای سنتی اسوه اسلام هستند.

علمای مطالعی فقط شنیده اند که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم جهاد و قصاص کرده، پس جهاد را تبلیغ می کنند ولی آیا جهاد و قصاص پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم همین است؟! باید دید آیا دین حقیقی همان چیزی است که امروز علمای مطالعی تبلیغ می کنند یا خیر؟ اینها مسائل ریز و دقیقی است!

*

**

ص: ۱۱۸

در طول تاریخ حکومت‌هایی به نام اسلام در زمان اموی‌ها، عباسی‌ها و عثمانی‌ها حکومت کردند که حکومتشان نه‌راشده بوده و نه بر منهج پیامبر صلی‌الله‌علیه‌و‌آله‌وسلم بوده است. اما حداقل یک نکته را داشتند و آن اقتدار، قدرت، عزت و عظمت نام اسلام بود. مسلمانان آن تاریخ را می‌خوانند و امروز را هم می‌بینند که حکومت‌هایی وابسته، ضعیف و ذلیل در جهان به نام

اسلام حکومت می‌کنند و لذا مردمی که تشنه عظمت و عزت اسلام هستند؛ تحت تأثیر تبلیغات دروغین جریان‌های تکفیری با نیت عزت بخشی به اسلام جذب آنها می‌شوند. در حقیقت افرادی که جذب این جریان‌ها می‌شوند راهشان اشتباه است نه نیتشان. انسان‌هایی هستند که مرید علمای سنتی هستند ولی با فریب و خدعه جریان‌های استکباری، جذب این گروه‌های منحرف شده‌اند.

اینجا لازم است علمای سنتی وارد میدان شوند و ماهیت این جریان و درک و فهم پایینی که آنها از اسلام دارند را تبیین کنند. ورود علمای بزرگ به میدان مبارزه علمی و فرهنگی با این جریان، نقش سازنده‌ای در ریشه کن کردن جریان‌های تکفیری ایفا می‌کند.

آخوند ابوکر خوجملی؛

امام جمعه و استاد حوزه علمیه اهل سنت گلستان

بسم الله الرحمن الرحيم

همه مستحضرید که امروز میدان جولان برای جریان های تکفیری وسیع است و همچنان در حال فعالیت و جذب جوانان و یک عده مسلمانان غافل و ناآگاه هستند. در وهله اول باید عرصه را برای جذب به جریان های تکفیری تنگ کنیم و راهش این است که از کسانی که به این پدیده شوم تکفیر آلوده نشده اند، محافظت کنیم.

ص: ۱۲۰

هر يك از مذاهب و فرق اسلامي براي خود اصولي دارد كه هر كس مي خواهد مسلمان باشد بايد به

آنها تكيه كند. هم شيعيان و هم اهل سنت بايد اين اصول را براي پيروان خود تبين كنند تا از خطر گسترش جريان هاي تكفيري جلوگيري شود و مسلمانان در اين ورطه خطرناك گرفتار نشوند.

اهل سنتديدگاههايي دارد كه به طور نمونه عرض مي كنم. اهل سنت شروطي را براي اسلام دارند. علامه زين الدين الحنفي در كتاب بحر الرائق كنز الدقائق آورده است: «... والثامن: لا يكفر أحدا من أهل القبلة بذنوب. والتاسع: يصلى على من مات من أهل القبلة. والعاشر: يرى الجماعه رحمه والفرقه عذابا. قال صاحب الكشاف: في هذا الفصل شروط وزيادات لأصحابنا يجب أن تراعى و...» (۱) يعنى كسي مي تواند اهل سنت باشد كه وحدت و همدلي را رحمت بداند و تفرقه را عذاب بداند و براي اموات اهل قبله نماز بخواند و از اهل قبله، احدي را به واسطه ارتكاب گناهي از اسلام خارج نكند و بر امير با شمشير خروج نكند...» اين تعاليم بايد توسط علمای شيعه و اهل سنت آموزش داده شود.

ص: ۱۲۱

۱- - علامه، زين الدين ابن نجيم الحنفي، البحر الرائق شرح كنز الدقائق، ج ۸، ص ۳۶۳.

یکی از مشکلات و مسائلی که باعث بروز اختلاف بین امت اسلامی می شود و دشمنان اسلام هم بر روی آن تمرکز کرده اند بزرگ نمایی خطای یکی از پیروان

مذاهب اسلامی و انتساب خطای یک شخص به کل آن مذهب و پیروانش است. دشمن با استفاده از این حربه، بهره برداری و سوء استفاده خودش را در جهت اهداف شوم و خطرناک خودش می کند.

ما طبق قرآن اجازه نداریم خطای یک شخص را به همه افراد آن مذهب نسبت دهیم. امام راحل با دیدگاه بزرگی که داشتند می فرمودند کسانی که تفرقه بین شیعه و سنی می اندازند نه شیعه اند و نه سنی.

آنچه که امروز دشمن دنبال آن است شکاف در جریان وحدت بین شیعه و سنی با استفاده از ابزار تهمت، ترس و تفرقه است. جریان استکباری مدام شیعیان و اهل سنت را از یکدیگر می ترساند تا با شکست در وحدت آنها به عزت و اقتدار اسلام خدشه وارد کند و امروز جریان های تکفیری بهترین ابزار دشمنان برای این تفرقه افکنی و ریختن خون مسلمانان به وسیله مسلمان هستند.

حضرت آیت الله اعرافی: دبیر علمی همایش

بسم الله الرحمن الرحيم

خیر مقدم عرض می کنم به تمامی میهمانان بزرگوار. طبعاً این اجتماع بزرگ و باشکوه در قم و تحت زعامت مراجع معظم و حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) و شرکت بیوت مراجع معظم تقلید نشان دهنده اهتمام حوزه علمیه قم و روحانیت شیعه نسبت به اسلام و معالجه دردهای بزرگ امت اسلامی است.

ص: ۱۲۳

همه ما باید سپاس گذار علما، بزرگان و رهبران شایسته و این مرجع عظیم الشان و انقلاب اسلامی ایران باشیم که با این رویکرد به مسائل امت اسلامی نگاه

می کند.

در خصوص علل پیدایش جریان های تکفیری سخن فراوان است و مطالب مهمی در سخنان کارشناسان وجود داشت. این علل را از دیدگاه های مختلفی می شود تقسیم کرد. از یک نگاه به علل بعیده و علل قریبه و از نگاه دیگر به علل بیرون جهان اسلام و علل درون جهان اسلام و از منظر دیگر به علل تاریخی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی می توان تقسیم کرد.

اما آنچه که به گمانم با این همایش تناسب دارد این است که بر علل معرفتی و بنیادین فکری در پیدایش و رشد جریان های افراطی و تکفیری باید تأکید کنیم.

جهان اسلام بعد از هجمه های غرب و استعماری که در لایه های گوناگون شکل گرفت، به سمت بیداری و احیاء تمدن تاریخی اسلام حرکت کرد. امت اسلام، علما، روشنفکران، نخبگان و جوانان احساس کردند که باید به مجد و عظمت تاریخی خود بازگردند اما سوال مهم این بود که چگونه باید به

ص: ۱۲۴

مجد تاریخی خویش بازگردیم و آن را از نو احیاء کنیم؟ در اینجا سه گفتمان پیدا شد.

گفتمان اول: گفتمان روشنفکرانه لیبرالیستی و سکولاریستی بود. در طول ۲ قرن گذشته افرادی در نقاط مختلف جهان، بازگشت به اسلام را با هضم اندیشه اسلامی در شاخص های تفکر غرب جستجو

می کردند و مفاهیم دینی را با شاخص های غربی متر و تفسیر می کردند. این یک نوع بازگشت به اسلام بود ولی بازگشت دروغین بود و نتیجه آن سکولاریسم و لیبرالیسم بود.

دومین گفتمان: گفتمان متحجرانه و جاهلانه بود. این مقابله، غیرهوشمندانه و سطحی نگرانه با دنیای غرب بود. عده ای مفاهیم اسلام را دقیق نمی شناختند و با تکیه بر یک سری ظواهر به صورت یکسویه می خواستند عظمت اسلام را بازگردانند. این جریان در طول این ۲ قرن جلو آمده است و اوج آن در جریان های تکفیری و داعش است.

مشکل امروز جهان اسلام هم فقدان یک گفتمان عمیق و درست در جهان اسلام برای مقابله با غرب و بازگشت به اسلام است. و نتیجه این گفتمان جاهلانه، حرکت به سمت

خسونت های مذهبی و افراط و تکفیر بوده است.

گفتمان سوم: گفتمان اجتهادی و عقلانی است. این مقابله، در عین اجتهاد از انقلابی بودن و مبارزه برخوردار است.

برای معالجه بحران تکفیر - که اکنون گرفتار آن هستیم- و عوامل به وجود آورنده آن در کنار عوامل بیرونی -که غربی ها طراحی کرده اند- مبانی معرفتی در امور مشترک مانند هجرت، جهاد، توحید -که

درست شناخته نشده است و مبدل به اختلاف شده است- فقه و فلسفه سیاسی و فقه و اخلاق ارتباطی امت اسلام که متناسب با دنیای امروز باشد، باید برای مسلمانان تبیین شود.

فقدان این تئوری ها زمینه را برای توطئه بیرونی فراهم می کند. در آینده هم اگر این تئوری ها در میان شیعه و سنی حل نشود به مشکل می خوریم. اینها خلأهایی است که علمای اسلام باید آن را رفع کنند.

***

اندیشکده های غربی و نیز جهان اسلام مطالعات و پیش بینی ها زیادی در خصوص آینده جریان های تکفیری داشته اند

ص: ۱۲۶

که طیف گسترده ای از نظریات را دربردارد و می توان در سه تحلیل خلاصه کرد:

تحلیل اول: تحلیل های خوشبینانه که پیش بینی می کنند ریشه ها و عوامل جریان های تکفیری به سرعت خشک خواهد شد.

تحلیل دوم: تحلیل های بدبینانه که طیف وسیع عوامل اجتماعی و تاریخی و فکری و ... جریان های تکفیری را چنان قوی پیش بینی می کنند که قابل از بین رفتن نیست.

تحلیل سوم: تحلیل های واقع بینانه که از یک سو می گوید نباید بدبینانه به تمام شدن این دوره پر نغمه به اسلام نگاه کنیم. چون بیداری امت ریشه دار است و

همین جریانی که این کنگره برگزار کرده و اندیشمندان جهان اسلام وارد صحنه شده اند نشان دهنده این است که امت با علمای خود در عرصه های مختلف به دنبال معالجه آن ریشه ها هستند و ریشه های سیاسی هم با گفتمان انقلابی اصیل اسلامی قابل معالجه است. بنابراین نباید بدبین بود. و از سوی دیگر هم این تحلیل می گوید باید بدانیم که تنوع این عوامل و دسائس بیرونی و مشکلات مختلف

ص: ۱۲۷

امت اسلامی زمینه را برای بازتولید این اندیشه های افراطی فراهم می کند.

ارزیابی ما این است که واقع بینانه با این بحران مواجهه کنیم و این ارزیابی برای این کنگره هم مفید است. باید با حالت خوف و رجاء حرکت کنیم و قطعاً امت اسلام با یک نگاه تمدنی جدید بر این مشکلات فائق خواهد آمد و در کنار هم قرار خواهند گرفت ولی انوعی از ریشه ها وجود دارد که باید به آنها توجه کنیم.

بنابراین، این میزگرد هم به طیف عوامل حرکت های افراطی و ... توجه کرد و هم عوامل بیرونی و هم داخلی و هم اینکه باید به همه آنها نگاه کرد و اینکه آینده را باید خوب و روشن ببینیم اما از بازتولید انحرافات فکری هم غفلت نوزیم.

***

در مقام معالجه وضع بحران زایی که ما با آن مواجه

هستیم؛ نکات مهمی به عنوان راهکار و راهبرد برون رفت می توان برشمرد.

راهکار اول: توجه علما و نخبگان به اصلاح مبانی معرفتی است. فقدان آن دنیا را به کجراهه تکفیر و افراط میان مذهبی برده است. و این نیاز به کارهای علمی دقیق و تفاهم میان مذهبی در

ص: ۱۲۸

مبانی کلامی و فقهی در حوزه تعامل و هم‌گرایی دارد.

راهکار دوم: اصلاح نظام های آموزشی است. ما اکنون با نظام های آموزشی ای مواجه هستیم که در آن فکر ترور و تکفیر و افراط‌گرایی ترویج می‌شود. بر کسی پوشیده نیست که در خیلی از کشورهای اسلامی در سطوح آموزش های قبل از دانشگاه، دانشگاه، دانشگاه و بعد از آن، در قالب متون درسی افکار تکفیری و پرخاش‌گرانه ترویج می‌شود و لذا باید نظام های آموزشی را اصلاح کرد.

راهکار سوم: جایگزین کردن گفتمان اجتهادی و عقلانی به جای گفتمان های سکولاریستی و متحجرانه است. فقدان آن یا باعث از بین رفتن ماهیت اسلام در جوامع اسلامی و یا بروز خشونت های مذهبی خواهد بود.

راهکار چهارم: مبارزه با ریشه های خارجی حامی جریان های تکفیری است. باید هوشیار و آگاه باشیم که جریان هایی خارج از جهان اسلام در صدد فعال کردن

گسل هایی است که به صورت تاریخی از صدر اسلام وجود داشته اند و این گسل ها را آمریکایی ها و غربی ها فعال می‌کنند و باید آن را بشناسیم و در

ص: ۱۲۹

مقابلشان بایستیم.

راهکار پنجم: تمرکز جهان اسلام بر مبارزه با اسرائیل و دشمنان اصلی امت اسلام است.

راهکار ششم: رفتن به سمت مردم سالاری های دینی است که بسیاری از مشکلات را کاهش می دهد.

راهکار هفتم: تأکید بر مشترکات جهان اسلام و پایه ریزی یک فکر و سیاست و بازار مشترک در جهان اسلام است. امت اسلام امکانات و سرمایه های بی کرانی دارد ولی با افکار متحجرانه همه اینها بر باد می رود و ما نیازمندیم به توافق اصولی با کشورهای اسلامی برسیم تا از مشکلات عبور کنیم.

راهکار هشتم: گفتگوها و تولید آثار و متون وحدت آفرین توسط علمای دینی مذاهب اسلامی است.

این نشست یک فصلی نو و پیامی از سوی مرجعیت قم برای کاهش آلام و دردها و گشایش معضلات جهان اسلام است.

ص: ۱۳۰

(بیانیه در پایان همایش توسط حاج گلدی آخوند کمالی قرائت گردید.)

ص: ۱۳۱

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا محمد و على آله الطاهرين و صحبه المنتجبين و من تبعهم باحسان الى يوم الدين

(وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) (۱)

در شرایط کنونی، جهان اسلام یک از تلخ ترین دروه های خود را پشت سر می گذارد. جریان های افراطی و تکفیری با سخنان، فتاوا و اقدامات تفرقه افکنانه خود، موجبات کشتار، خشونت، جنگ مذهبی، انحراف مسلمین از مسائل اصلی جهان اسلام و تقویت جبهه دشمنان اسلام می شوند.

در چنین شرایطی بر علمای اسلام لازم است ضمن طرد و نفی این گروه ها و معرفی اسلام اصیل، رسالت تاریخی خود را ایفا نمایند.

بر همین اساس همایش بین المللی جریان های افراطی و تکفیری در روز ۰۸/۱۱/۱۳۹۴ به دعوت مرجع عالیقدر جهان

ص: ۱۳۳

تشیع و با حضور صدها تن از علمای شیعه و سنی در شهر قم برگزار شد و ضمن محکوم کردن رفتارهای افراطی در هر فرقه و مذهبی، مصوبات زیر را اعلام می دارد:

الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله الطاهرین و صحبه المنتجبین و من تبعهم باحسان الی یوم الدین

(وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَىٰ إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا (۱))

در شرایط کنونی، جهان اسلام یک از تلخ ترین دروه های خود را پشت سر می گذارد. جریان های افراطی و تکفیری با سخنان، فتاوا و اقدامات تفرقه افکنانه خود، موجبات کشتار، خشونت، جنگ مذهبی، انحراف مسلمین از مسائل اصلی جهان اسلام و تقویت جبهه دشمنان اسلام می شوند.

در چنین شرایطی بر علمای اسلام لازم است ضمن طرد و نفی این گروه ها و معرفی اسلام اصیل، رسالت تاریخی خود را ایفا نمایند.

بر همین اساس همایش بین المللی جریان های افراطی و تکفیری در روز ۰۸/۱۱/۱۳۹۴ به دعوت مرجع عالیقدر جهان تشیع و با حضور صدها تن از علمای شیعه و سنی در شهر قم برگزار شد و ضمن محکوم کردن رفتارهای افراطی در هر فرقه و مذهبی، مصوبات زیر را اعلام می دارد:

۱. اسلام دین رحمت و رافت و از قتل و خشونت مبرا است. الگوی مسلمین، رسول مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم است که ملقب به «إِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ» شده است.

از این رو همه مسلمین زندگی مسالمت آمیز را با دیگر ادیان و مذاهب را سرلوحه رفتار اجتماعی خود قرار داده و از هر نوع پرخاش و عملی که موجب بهم زدن هم زیستی مسالمت آمیز میان پیروان ادیان و مذاهب گردد، پرهیز می کند.

۲. بر اساس سیره عملی و سنت قطعی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم، هر کس شهادتین را به زبان جاری کند، مسلمان و خون و مال و ناموس و آبروی او محترم است و استنباطات شخصی در این زمینه، اجتهاد در مقابل نص است.

۳. به اجماع علمای اسلام، کفر زمانی محقق می شود که انکار صریح ضروری دین صورت گیرد و حال آن که هیچ از موضوعات اختلافی موجود در جهان اسلام از ضروریات دین نبوده و بر همین اساس فردی یا گروهی حق تعرض به دیگران را

ص: ۱۳۴

به بهانه های واہی ندارد.

۴. ضمن محکوم کردن جنایات گروه های تکفیری در کشورهای مختلف اسلامی و گفتارها و اقدامات عده قلیلی تفرقه افکن در شبکه های ماهواره ای، از همه علمای اسلام در تمامی فرقه ها و مذاهب می خواهیم تا بدون ملاحظات سیاسی و مذهبی، از افراطیون خود، تبری جسته و به صورت رسمی با فتاوا و بیانیه های

خود، مسلمانان را از ورود به جنگ مذهبی پرهیز دهند.

۵. از آنجا که دشمنان اسلام از این تندروی ها برای پیش برد اهداف استکباری خود و تسلط بر منابع جهان اسلام استفاده می کنند و با راه اندازی پروژه اسلام هراسی از نفوذ و گسترش اسلام در جهان جلوگیری می کنند، علمای حاضر در همایش با صراحت اعلام می کنند مخالف تمامی جریان های افراطی و تکفیری بوده و این گروه ها هیچ ربطی به اسلام و مسلمین ندارند.

۶. ما علمای حاضر در همایش از تمام سیاست مداران منطقه می خواهیم از رفتارهایی که باعث گسترش خشونت و تکفیر می گردد و گام های عملی در راستای جنگ مذهبی است، پرهیز کنند و در تمام مسائل منطقه، مذاکره بهترین راه حل و صلح بهترین عاقبت است که به تصریح قرآن «الصلح خیر».

ص: ۱۳۵

۷. رمز موفقیت امت اسلام در گروه وحدت و بازآفرینی تمدن نوین اسلامی و نشر فرهنگ اصیل و حیات بخش اسلام در سطح جهان با همکاری و همیاری یکدیگر است. در این راستا باید تمام توان و قدرت خود را برای اعتلای کلمه الله و ایجاد تمدنی جدید به کارگیریم و از هر نوع سخن یا رفتاری که می تواند ما را از هدف اصلی دور کند، پرهیز نماییم.

۸. با توجه به تشکیل دبیرخانه دائمی «کنگره جهانی مقابله با جریان های افراطی و تکفیری» از سوی مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی «مدظله»،

دست اتحاد به سوی همه علمای اسلام در سرتاسر عالم گشوده و از تمامی علما می خواهیم که ما را در این راه خطیر یاری دهند.

این دبیرخانه وظیفه خود می داند با همه کسانی که در راه وحدت و تعالی جهان اسلام تلاش می کنند همراه گردد و در برابر افراط و تکفیر با شفقت و نصیحت برادرانه از همه جوانان مسلمان می خواهد که از رفتارهایی که می تواند به ضرر اسلام و مسلمین باشد، پرهیزند.

امید می رود سیره نیکوی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ، سرمشق همه مسلمانان و وجهه همت همه علما و اندیشمندان جهان گردد.

والسلام علیکم و رحمه الله و برکاته

ص: ۱۳۶

عرض لوقائع المؤتمر الثاني «مخاطر التيارات التكفيرية في العصر الحاضر ومسؤولية علماء العالم الإسلامي»

ص: ١٣٧

برامج المؤتمر

ص: ١٣٩

نبذه عن شخصيات المؤتمر و البرامج الرئيسيه و الثانويه

نحمد الله و نشكره على ما أولانا من رعايه و توفيق،

انطلاقاً من الضروره الملحه و استجابته لمطالبات علماء الإسلام، ها هوذا موعد جديد مع مؤتمر مخاطر التيارات التكفيريه، الذى نستعرض فى السطور التاليه أهم وقائعه بالأرقام:

إرسال الدعوات إلى ضيوف الداخل:

دعوه ما يزيد على ١٦٠٠ شخصيه علميه حوزويه

ص: ١٤١

وأكاديميه وناشطين فى مجال محاربه التيارات التكفيريه؛

عدد الحضور من ضيوف الداخلى: ٧٥٠ شخص؛

حضور ضيوف الخارج:

١٥٠ شخصيه من البلاد المختلفه: الباكستان، تركيه، تونس، روسيه، السنغال، العراق، فلسطين، جورجيا، لبنان، مصر،

نيجريا، تنزانيا، ساحل العاج، بنغلاديش، تايلند، ميانمار، العربيه السعوديه، كينيا، مالى، غانا، سوريه، السودان، عمان، ألبانيا، اليمن
والهند؛

ص: ١٤٢

حضور الهيئات الدبلوماسية الأجنبيه المعتمده لدى إيران:

حضرت ٢٠ شخصيه دبلوماسيه تابعه لسفارات أفغانستان، العراق، سوريه، السنغال، بنين، تايلند، روسيه، الهند، ماليزيا، فيتنام، طاجيكستان، قرقيزستان و...؛

ص: ١٤٣

الضيوف الإيرانيون من أهل السنّه:

عددهم ٦١ شخصيه من ١٢ محافظه إيرانيه هي: طهران، أذربيجان الغربيه، كردستان، بوشهر، هرمزجان، خراسان رضوى، خراسان شمالي، خراسان جنوبي، فارس، كرمانشاه، كلستان، سيستان و بلوشستان.

على هامش المؤتمر:

لقاء السفراء و الضيوف بسماحه المرجع الديني الشيخ ناصر مكارم الشيرازي (دام ظلّه الوارف)؛

لقاؤهم بسماحه آيه الله أعرافي و زيارتهم لجامعه

ص: ١٤٤

المصطفى صلى الله عليه وآله وسلم العالميه؛

حضور الضيوف فى الحرم ومشاركتهم فى صلاه الجمعه بمدينة قم؛

فعاليات الضيوف الإيرانيين من أهل السنّه:

لقاؤهم بسماحه المرجع الدينى الشيخ ناصر مكارم الشيرازى (دام ظلّه الوارف)؛

زيارتهم لجامعه المصطفى صلى الله عليه وآله وسلم العالميه؛

لقاؤهم برئيس و أساتذه جامعه الأديان و المذاهب فى قم؛

ص: ١٤٥

عقد مؤتمر صحفى لأمين المجمع العالمى للصحوه الإسلاميه الأستاذ الدكتور على أكبر ولايتى و رئيس الأمانه الدائمه للمؤتمر حجه الإسلام والمسلمين الدكتور حكيم إلهى فى طهران قبيل بدء أعمال المؤتمر، حضره مندوبون عن ٦٠ وسيله إعلاميه محليه و أجنبيه؛

عقد مؤتمر صحفى خاص لآيه الله أعرافى بعد انتهاء جلسات المؤتمر حضره حوالى ٣٥٠ مراسلاً محلياً و أجنبياً؛

بثّ النتاجات الإعلاميه عبر القنوات المحليه و الفضائيه قبل أسبوع من عقد المؤتمر؛

التغطيه الإخباريه للمؤتمر عبر القنوات التلفزيونيه ووكالات الأنباء و وسائل الإعلام و الصحف بواسطه أكثر من ٣٠٠ صحفى
مثلوا ١١٠ وسيله إعلام محليه، بالإضافة إلى ما يربو على ٥٠ مراسلاً مثلوا ٢٠ وسيله إعلام أجنبيه.

ص: ١٤٧

تغطيه وقائع المؤتمر على الهواء مباشره عبر القناه التلفزيونيه الأولى و القناه الإخباريه و القناه المحليه لمحافظة قم.

عرض تقرير إخبارى حول نشاطات المؤتمر على القناه الأولى ضمن نشره أخبار الساعه الثانيه بعد الظهر؛ و على نفس القناه ضمن نشرتي أخبار الساعه السابعه و التاسعه مساءً؛

عبر جميع نشرات الأخبار على القناه المحليه لمحافظة قم؛ ضمن التحليلات الإخباريه للقناه الإخباريه و على فترات مختلفه؛

ص: ١٤٨

ضمن التحليلات الإخبارية لشبكة Press TV؛

ضمن التحليلات الإخبارية لشبكة العالم؛

قناة الميادين الفضائية؛

قناة الإخبارية الفضائية؛

قناة الاتحاد الفضائية؛

قناة الغدير الفضائية؛

قناة الولاية الفضائية.

مقابله صحفيه على الهواء مباشره لرئيس الأمانه الدائمه للمؤتمر مع أزيد من ٣٠ شبكة محليه و أجنبيه، إذاعيه و

ص: ١٤٩

مقابله صحفيه لمدير الشؤون الدوليه فى المؤتمر مع ٥ محطات إذاعيه وتلفزيونيه و وكالة أنباء؛

تغطيه إخباريه لوقائع المؤتمر فى معظم الصحف و المطبوعات المكتوبه، على سبيل المثال:

الصفحه الأولى من صحف: اطلاعات؛ جمهورى اسلامى؛ رسالت؛ حمايت؛ خراسان؛ فرهيختگان.

تخصيص عمود كامل فى الصفحه الثانيه من صحيفتى إيران و كيهان.

نص الكلمة الافتتاحية لسماحه المرجع الديني الشيخ ناصر مكارم الشيرازي (دام ظلّه الوارف)

ص: ١٥١

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ)

السلام عليكم ورحمه الله و بركاته

فى البدايه، يسرّنى أن أرحب بحضراتكم أجمل ترحيب، الساده العلماء و المفكرين و السفراء المعتمدين لدى الجمهوريه الإسلاميه فى إيران و جميع الضيوف الوافدين من داخل إيران وخارجها، و أشكركم جزيل الشكر على تلييتكم

ص: ١٥٣

دعوتنا و حضوركم هذا المؤتمر و تجشّمكم عناء السفر من أفاصى العالم و أدانيه، و أرجو من الله السميع العليم أن ينشر أطفاه على هذا المؤتمر و يشمله بعنايته لتعمّ فائدته الإنسانية جمعاء و العالم الإسلامى على وجه الخصوص (إنّه على كل شىء قدير و بالإجابة جدير).

ملاحظات مهمه:

قبل كل شىء، أجدُ لزاماً أن أضع أمامكم بعض الملاحظات المهمه:

أولاً: إنّ مؤتمرنا هذا ذو صفه علميه بحته و لا علاقه له بالسياسه، لذلك فالقضايا السياسيه تقع خارج دائره اهتماماته.

ثانياً: إنّنا نعلن و نؤكد احترامنا التام لمقدسات جميع المذاهب الإسلاميه، و هذا مبدأ ثابت لا محيد عنه.

ثالثاً: إنّنا نسعى من وراء عقد هذا المؤتمر أن نصيب هدفين اثنين بإذن الله:

ص: ١٥٤

الهدف الأول، تسليط الضوء بشكل أكبر على جذور الأفكار التكفيريه، و من ثمّ تفنيدها بالأدله المنطقيه و العلميه، لئلا ينخدع الشباب الأغرار بأقوال أمراء الحروب من زعماء التيارات التكفيريه فيلتحقوا بصفوفهم.

و الهدف الثانى هو، أن يُعلن علماء الإسلام بصوت واحد براءتهم من التيارات التكفيريه، و يطهروا ذمه الإسلام ممّا علقَ بها من شوائب الأفكار التكفيريه. نعم، يجب أن نقولها مدويّه و صريحه، إنّ الذين يُقدّمون الإسلام على أنّه دين البطش و سفك الدماء و القتل و التدمير ليسوا ممّن. لقد قدّم هؤلاء لأعداء الإسلام أسوءَ مثل و أفضح حجّه، فعملوا على تسعير نار الإسلاموفوبيا فى العالم، بينما الإسلام هو دين الرحمة و المحبه.

إنّنا فى كل يوم ندعو الله فى صلواتنا، و ننته بالرحمن الرحيم، أى الرحمة العامه و الخاصه. و الرسول الأكرم صلى الله عليه و آله وسلم طبقاً للآيه الكريمه (وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ (١)) هو تجسيد

ص: ١٥٥

للرحمة المهداه إلى البشريه، على النقيض من التكفيريين الذين هم وحشه ورعب للبشريه.

يقول الله تبارك و تعالى فى كتابه المجيد (وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً) (١) أى إنه سبحانه ربط أفراد البشر برباط المحبه و الرحمه لا رباط الفزع و الرعب و القتل.

و يقول عزّ و جلّ فى موضع آخر من القرآن الكريم (وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا) (٢) و هو أمرٌ صريحٌ لنا بأن نُحسِنُ القول و التعاطى مع سائر أفراد البشر إلّا من أضمر لنا العداوه و الشنآن.

انطلاقاً من هذا، فإننا نعلن لجميع شعوب العالم: إنّ الإسلام الذى جاء به الحبيب المصطفى صلى الله عليه و آله وسلم هو هذا الإسلام الذى تجدونه فى هذه المؤتمرات و ما شابهها، و ليس ما يقوله و يفعله الضالّون التكفيريون الجاهلون بحقيقه الإسلام.

ص: ١٥٦

١- - سورة الروم: ٢١

٢- - سورة البقره: ٨٣

بعد هذا الاستهلال، من المناسب أن نعرج على بعض المحاور الرئيسيّة، متمنياً على الخطباء بعدى أن يبسطوا البحث في هذه المحاور و يشبعوها تحليلاً و تمحيصاً ليجدوا الآليات و الحلول المناسبة بشأنها:

المحور الأول: الأضرار السّنة لشجره التكفير الملعونه

الضرر الأول: من جهه، يُمكن هؤلاء فى سفك دمء المسلمين و غير المسلمين بقسوه و بلا هواده، و بأبشع الطرق و الوسائل، مثل حَزُّ رؤوس الضحايا كالخراف، و حرقهم فى الأقفاص أحياء ... و الأفظع من ذلك كلّه، تكبيرهم و

ص: ١٥٧

ترديدهم لشعار الله أكبر أثناء ارتكابهم لهذه الجرائم.

الضرر الثاني: تشريدهم لملايين المسلمين الأبرياء، حيث قضى الكثير منهم غرقاً في عرض البحار، أما من نجا منهم فقد هرب إلى الدول الأجنبية لاجئاً متجرّعاً الذلّ و المهانه، هذا، بينما يصرّح القرآن الكريم: (وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ) (١).

الضرر الثالث: تدميرهم للمساجد و أضرحة عظماء الإسلام و الآثار التاريخيه حيث ينطوى كل منها على قيمه عظمى.

الضرر الرابع: تدمير المدن و البنى التحتية الاقتصاديه تدميراً تاماً بحيث لن يتسنى إعادته تعميمها إلى خمسين سنه قادمه.

الضرر الخامس: تعاون الجماعات التكفيريه مع الجهات المعاديه للإسلام مثل إسرائيل و بعض البلدان الغربيه، و

ص: ١٥٨

تلقى الدعم و المساعدات منها من أجل تهديد البلدان الإسلاميه و القضاء عليها.

الضرر السادس: ارتكاب المجازر بحق الأقليات غير المسلمه فى العراق و سوريه و نيجريا التى لم تدخل فى أى صراع أو قتال ضدّ المسلمين، بل على العكس، كانت على الدوام تتعايش مع المسلمين بأمن و سلام. فضلاً عن أسر نساء الأقليات و بيعهنّ فى أسواق النخاسه، و هى وصمه عار أخرى طبعها

هؤلاء التكفيريون على جبين الإسلام و المسلمين.

هذا، فى حين إنّ القرآن الكريم فى سورة الممتحنه الآيه ٨ يوصينا خيراً بالأشخاص المسالمين الذين لا يحاربون المسلمين، و يحثّ على معاملتهم بالحسنى و القسط، لأنّ الله يحبّ المقسطين (لَا يَنْهَاكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ (١)). إذن، لا ينبغى التعرّض لهذه الأقليات، لا بل و

ص: ١٥٩

أكثر من هذا، يمكن أن نعقد معها معاهدات الصداقه امثلاً لصريح الآيات الكريمه.

و عدا هذا و ذاك، فقد خلقت هذه الجماعات التكفيريه، و للأسف الشديد، شعوراً بانعدام الأمان فى جميع أنحاء العالم، و ما ذلك إلا لأنها فى حلٍّ من كلِّ القوانين و الأعراف الأخلاقيه و الإنسانيه، و بالتالى لا تأخذها أدنى شفقه أو رحمه لا بصغير و لا بكبير.

ربّما يقارن البعض بين هؤلاء و بين فرقه الخوارج فى صدر الإسلام، فيعتبر أنّ التكفيريين و الدواعش و أمثالهم هم فى الحقيقه خوارج عصرنا، و نحن نقول لهم، أبداً، ليس الأمر كذلك، فالخوارج لم يرتكبوا مثل هذه الجرائم فى عصرهم مطلقاً. لم يوقعوا هذا الحجم الهائل و المرعب من الإباده و الخراب، لم يدمروا المساجد و أضرحة عظماء الدين، لم يُقدِّموا على بيع النساء غير المسلمات فى سوق النخاسه، و أخيراً، لم يشرّع الخوارج العمل الشنيع المسمّى «جهاد النكاح».

ص: ١٦٠

لذلك نقول، شتان بين خوارج عصرنا و خوارج صدر الإسلام، فخوارج عصرنا أشدّ خطراً و أعظم وبالاً.

إنّ واجبنا نحن العلماء من كلّ المذاهب الإسلاميه هو أن نتكاتف مع بعضنا، و نشمّر عن سواعد الجدّ لمواجهه هذه الأفكار الضاله و المنحرفه، و أن نعمل على قلعها من جذورها

بالحجّه و البرهان.

المحور الثاني: العداه لجميع المذاهب

من الأهميه بمكان أن نبين بأنّ عداه التكفيريين وحقدهم لا ينصبّ على الشيعه و أتباع أهل البيت (وحدهم، وإنّما يشمل جميع المذاهب الإسلاميه التي تعارض عقائدهم

ص: ١٤١

الضاله و المنحرفه أيضاً، حيث يكفرونهم جميعاً، و يستيحون دماءهم و أموالهم، و الشاهد على هذه القضيّه نصّ الوثيقه التاليه:

في رساله موجّهه إلى أتباعه يقول محمد بن عبد الوهاب ما يلي:

لقد أقرّ العلماء المشركون (يقصد علماء مكه و المدينه) بأنّ أهل الحرمين الشريفين و البصره و العراق و اليمن و سائر البلاد الإسلاميه كانوا حتى اليوم مشركين (١).

و المعنى أنّ هؤلاء العلماء اعترفوا بأنّ كل ما كان يُعمل به في الحرمين الشريفين و البصره و العراق و اليمن كان في جملته شركاً، ما يعنى أنّ الجميع يستحق القصاص.

كلنا يعلم أنّ الوهابيين بعد استيلائهم على مكه و المدينه في معركه دمويه، نشروا وثيقه و أجبروا جميع علماء أهل السنّه في تينك المدينتين على توقيعها. و اعترف أولئك العلماء مكرهين

ص: ١٤٢

١- نقلًا عن المؤلفات الكامله لمحمد عبد الوهاب، ص ٢٧٠.

على أنّ توحيد محمد بن عبدالوهاب هو التوحيد الخالص، وأنّ أهالي مكة و المدينة و مصر و الشام و سائر البلدان الإسلاميه كانوا كفاراً و مشركين حتى ذلك اليوم، وأضافوا: «إنّ الكفر المبيح للدم و المال و الموجب للخلود في النار».

ولا حاجه بنا إلى القول بأنّ توقيع علماء أهل السنّه في مكة و المدينة على تلك الوثيقه كان تحت تهديد السيف و صوتاً لدمائهم، كما يقول الكاتب «يوسف كمال حنانه» في كتابه المسأله الحجازيه، صفحه ١١: «بايع الحجازيون سلطان نجد و السيف فوق رقابهم و النطع تحت أقدامهم».

إنّنا نقول، بأنّ الوهابيين كانوا، على أقل تقدير، جاهلين عن مسأله إسلاميه مسلم بها و هي، إنّه حتى لو افترضنا جدلاً أنّهم كانوا مجتهدين، فإنّى للمجتهد أن يفرض اجتهاده على الآخرين، فضلاً عن فرض شخص واحد عقيدته و اجتهاده على جميع مجتهدى مكة و المدينة.

إذن، نستنتج بناءً على هذا، إنّهم يكفّرون جميع مسلمى

البلدان الإسلاميه و ليس الشيعة فقط، ذلك التكفير الذى يبيح دم الإنسان و ماله.

طبعاً، من باب أولى، أنّ حكم التكفير هذا يشمل غير المسلمين، و ذلك لقول مؤسس الوهابيه فى تلك الوثيقه: «من لم يدخل فى هذا الدين – أى الوهابيه- فهو عندنا كافر بالله واليوم الآخر و واجب على إمام المسلمين و المسلمين جهاده و قتاله».

نفهم من هذا، بأنه بمثابة إعلان حرب ضدّ جميع شعوب الدنيا و كل من لا يعتنق المذهب الوهابى.

ص: ١٦٤

المحور الثالث، استخفافهم بعلماء العلوم الطبيعيه فى العالم

إحدى عجائب العالم الذى نعيشه إصدار المفتى العام فى السعوديه رساله يذكر فيها صراحه أنّ كل من يقول بثبات الشمس فى المنظومه الشمسيه و دوران الأرض حولها كافر و دمه مباح. و قد قال فى رسالته صراحه ما يلى: «كل من يقول بثبات الشمس و عدم دورانها فإنه مهذور الدم بعد أن يستتاب».

إخوانى و أخواتى الأعزاء، تأملوا المدى الذى بلغته فكره التكفير، حتى أنها فاقت عصر تفتيش العقائد فى القرون الوسطى.

فى الحقيقه، لقد أفتى كبير المفتين الوهابيين السعوديين بوجوب استتابه جميع العلماء و المفكرين و الطلبة فى أنحاء العالم كافه الذين يؤمنون بثبات الشمس فى المنظومه الشمسيه، و إلما فإنّ دمائهم مباحه. تأملوا مقدار الضرر الذى يلحقه هذا النمط من الفتاوى المرعبه و الضالّه بسمعه

ص: ١٦٥

لاشكّ في أنّ عدم امتلاك معلومات كافيه عن قضايا العصر و الجنوح عن الصراط في تفسير الآيه الكريمه (لَا الشَّمْسُ

يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ^(١))، و الجهل بالآيات القرآنيه التي تشرح حركه الأرض بوضوح، كلّها عوامل تضافرت لتنتج لنا هذه الفتوى المفزعه.

ص: ١٦٦

و الآن، نحاول أن نضع يدنا على العامل أو الحججه الرئيسيّه التي يسوقها التكفيريون. أساساً، إنّ أصل التكفير عبارته عن خطأ جسيم يرتكبونه في مسأله التوحيد و الشرك، و هذا الخطأ في تفسير مسأله التوحيد من منظار القرآن الكريم و السنّه المطهره أدّى بهم إلى هاويه تكفير جميع المسلمين.

يعتقد هؤلاء أنّ كل من توسّل بالأنبياء و الأولياء و عظماء الدين و رفع حوائجه إليهم في إطار الاستشفاع بهم عند الله يعتبر مشركاً و كافراً، متناسين أنّ للكفر معانٍ عديده.

أريد هنا أن ألفت عنايتكم أيّها الأعرء إلى فقره وردت في كتاب الدرر السنيّه (الدرر السنيه في أجوبه المسائل النجديه و

هو من أشهر المصادر الوهابيه و يجمع بين دفتيه جميع رسائل محمد بن عبد الوهاب و علماء الوهابيه).

جاء في صفحه ١٤٤ من الكتاب المذكور نقلاً عن محمد بن عبد الوهاب ما يلي:

«وَأَمَّا الَّذِي أَنْكَرْنَا عَلَيْهِمْ، وَكَفَرْنَا بِهِمْ بِهِ، فَإِنَّمَا هُوَ: الشَّرْكَ بِاللَّهِ، مِثْلَ أَنْ تَدْعُو نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ، أَوْ مَلَكًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ، أَوْ تَنْحَرُ لَهُ، أَوْ تَنْذِرَ لَهُ، أَوْ تَعْتَكِفَ عِنْدَ قَبْرِهِ، أَوْ تَرْكِعَ بِالْخُضُوعِ وَالسُّجُودِ لَهُ، أَوْ تَطْلُبَ مِنْهُ قِضَاءَ الْحَاجَاتِ، أَوْ تَفْرِجَ الْكِرْبَاتِ؛ فَهَذَا شَرْكٌ قَرِيشٍ، الَّذِي كَفَرَهُمْ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَاتَلَهُمْ عِنْدَ هَذَا».

نتبين من هذا أنّ جميع الأمور أعلاه هي أسباب تجوّز استباحه دماء المسلمين من وجهه نظر هؤلاء، في حين أنّنا نعرف أنّ هذا كله ضلال وافتراء.

لم يفقه هؤلاء القوم هذه العقيدة الإسلاميه و هي أنّ الشرك يعني أن نجعل لله ندّاً، يعني الإيمان بإله غير الله يدير عالم الوجود، إله غير الله يرزق و يشفى.

أمّا من يتوسّل بالأنبياء و أئمه الدين كي يشفعوا له عند الله فيقول مثلاً: يا رسول الله اشفع لي عند الله ليشفى هذا السقيم، أو أن يُنهي هذه الحرب المدمره، أو أن يُرجع هذا

المسافر إلى أهله سالمًا، هذه الأقوال هي عين التوحيد و جوهره، بل إنها تأكيد على التوحيد، و ذلك لأنّ المحور الرئيسي فيها هو التوجه إلى الذات الإلهية المقدسه.

و لنا في القرآن الكريم خير دليل و مثال، فقد ورد على لسان السيد المسيح / في الآيه ٤٩ من سوره المائده المباركه قوله: (وأُبرءُ الأكمه والأبرص وأُحيى الموتى بإذن الله). يقيناً أنّ من يدعى هذا الادعاء، فلا ينتظر من الناس إلّا أن يطلبوا منه هذه الحوائج. فهل كان السيد المسيح / يدعو الناس إلى الشرك، و كان الناس كلهم مشركين؟

أو عندما طلب الحواريون من السيد المسيح / أن يُنزل

عليهم مائده من السماء كما ورد في الآيه ١١٢ من سوره المائده، و استجاب النبي لطلبهم فهل كفر حواريو السيد المسيح /؟

منذ ١٤٠٠ سنه و حتى اليوم يکنّ الناس احتراماً عظيماً لمقابر عظماء الإسلام، و يأتون إلى زيارتها من كل فج عميق،

ص: ١٤٩

و يستشفعون بمقام أصحابها عند الله ليقضى لهم حوائجهم، فهل كان المسلمون طيله الألف و أربعمائه سنه التي مرّت كفاراً، و كانت دماؤهم و أموالهم مستباحه؟ هل من عاقل يقول هذا الكلام؟ أليست هذه خرافات و خزعات؟

هذا هو سبب حضوركم لهذا المؤتمر يا علماء و مفكرى العالم الإسلامى الأفاضل (أو الذين سيصلهم نداءنا فيما بعد) إنّه محاربه هذه الخرافات. إنكم تتحملون مسؤوليه كبرى فى توعيه المسلمين و جميع أمم العالم و إطلاعهم على حقيقه التعاليم الإسلاميه الصحيحه و التصدى لهذه الموجه الوحشيه من إراقه الدماء من خلال توضيح المفاهيم الإسلاميه.

بعض المقترحات المهمه:

إننا ندرک، بطبيعته الحال، أنّ دائره هذه المباحث على الصعيد العلمى واسع و رحبه، و لا يسع المقام هنا للإحاطه

ص: ١٧٠

بها، لكننى أرغب فى ختام كلمتى هذه أن أخرج بالمقترحات و الاستنتاجات التالىة:

١. إن آفة التكفير هى أخطر تهديد يواجه العالم الإسلامى اليوم بل و الإنسانىة جمعاء، و الجميع يعترف بعدم كفاية الحل العسكرى و الأمنى لوحده، إذ لا بدّ من اللجوء إلى جانب ذلك إلى الآليات الثقافيه و الفكرية و الإعلاميه من أجل قطع دابر التكفير و اقتلاعه من جذوره، و هى مهمه العلماء و المفكرين فى العالم الإسلامى الذين ينبغى لهم التصدى لمخاطر الأفكار التكفيريه و القيام برسالتهم على أكمل وجه عبر إلقاء الحجج و البراهين، و ليعلموا أنّ النشاطات السياسيه و العسكرية و الاقتصاديه لن تؤتى ثمارها ما لم تقترن بالجهود الثقافيه و التوعويه لعلماء الإسلام، و

خصوصاً أنّنا نشهد فى كل يوم التحاق أعداد جديده من الشباب بهذه الجماعات الخطره.

و لكلّ ما تقدّم، فقد بادرنا منذ العام الماضى و لا سيّما بعد

ص: ١٧١

النجاح الذى حققه انعقاد المؤتمر الدولى الأول «آراء علماء الإسلام فى التيارات المتطرّفه و التكفيريه» فى قم إلى تأسيس أمانه دائمه للمؤتمر، و إصدار مطبوعات عديده تشمل الكتب و المجلات بمختلف اللغات، و ذلك مساهمه منّا فى محاربه أفكار التيارات التكفيريه، آملين أن يطلع الساده العلماء و السفراء المحترمون على النتائج الثقافيه الصادره عن الأمانه المذكوره.

٢. إننى بهذه المناسبه أودّ أتقدّم إلى علماء الوهابيه فى العريه السعوديه بشكل خاص باقتراح أخوى و هو أن يجتمعوا قبل فوات الأوان و يبادروا إلى تصحيح كتبهم و مناهجهم الدراسيه من خلال حذف الأفكار و الآراء التى تدعو إلى تكفير المسلمين، و أن يكفّوا بشكل نهائى عن تكفير أهل القبله الذين أكد الرسول الأعظم صلى الله عليه و آله وسلم على إسلامهم، و أطلبهم بإلغاء التعاليم التكفيريه التى تعجّ بها مدارسهم الدينيه بأسرع وقت و أن يصدروا بيانات يدينوا فيها التكفير

بشكل تام. و أدعوهم أيضاً إلى تطهير مكاتبتهم من هذه الكتب الضاله.

٣. كما و أطالب الزعماء السياسيين فى جميع بلدان العالم ممارسه الضغوط على البلدان التى تقدّم الدعم المالى و السياسى للجماعات التكفيريه و مقاطعتها، لأنه عاجلاً أم آجلاً سوف تنتقل فتنه التكفير إلى بلدانهم كما بدأت آثارها بالظهور.

٤. و أدعو سفراء البلدان الإسلاميه و وسائل الإعلام المحليه و الأجنبيه إلى نقل رساله هذا المؤتمر و المؤتمرات السابقه التى عُقدت فى إيران و بعض المناطق الأخرى إلى بلدانهم و إلى جميع أنحاء العالم، فكفانا قتلاً و تدميراً و انعدام الأمن فى هذا العالم. إنّ النشاطات التكفيريه فى بلدنا نادره الحدوث، و لله الحمد، لكننا مع ذلك، نجد من واجبنا بذل جهود حثيئه من أجل خير العالم الإسلامى و الإنسانيه برمتها.

٥. يجب أن نأخذ بجديه أكبر مسأله التصدى الثقافى و

الفكرى للتيارات الفكرية، و من هذا الباب نقدّم اقتراحاً مهماً فى هذا المجال ألا و هو تأسيس قناه فضائيه تبثّ بعدّه لغات حيه تكون رسالتها مواجهه ظاهره التكفير الخطيره فكرياً و عقلاً لظهور أذهان الشباب المسلم من فايروس التكفير. كما يجب تعريه الجوهر الحقيقى للشعارات البراقه لهذه الجماعات مثل «الهجره و الجهاد و الشهاده» كيما يطلع الجميع على مكنوناتها، للحؤول دون استغلالها لهذه المفاهيم المقدسه. و إنّنا هنا نعلن عن استعدادنا التام لتحمل مسؤوليتنا و المشاركه فى تأسيس هذه القناه.

٦. إنّنا فى هذه الظروف العصييه نعتبر أىّ تأجيج للخلافات المذهبيه بين المسلمين بمثابة خطيئه كبرى، إذ يجب على المسلمين أن يحترموا مقدسات بعضهم البعض، و إذا كان بعض العملاء لأعداء الإسلام يعتبر أنّ مسؤوليته توجيه الإساءات و ازدراء مقدسات المسلمين، فيجب نبذه و عزله و البراءه منه، فهؤلاء إمّا أقلية ضئيله و جاهله، و إمّا عملاء

يصبون الماء في طاحونه الأعداء.

يجب على علماء الإسلام أن يجتمعوا ويتبادلوا الآراء والأفكار فيما يخص الموضوعات العقائديه، وحينذاك سيتبين لهم بطلان الكثير من النعوت والافتراءات التي تنسب إلى المذاهب الإسلاميه.

في الختام، نرفع أيدينا بالتضرع إلى الله تبارك و تعالی و ندعو أن يُلهم ساستنا الحنكه و الوعي، و أن يمنّ على مقاتلينا بالقوه و المنعه، و يوفّق علماءنا لكلّ خيرٍ و سداد، ليضعوا أيديهم في أيدي بعض و يطفأوا فتنه التكفير التي تعتبر أخطر فتنه في عصرنا، و أن يُنعم الله على عالمنا بالأمن و الطمأنينه و الاستقرار. آمين يا رب العالمين (رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ

رُؤُوفٌ رَحِيمٌ). (١)

و السلام عليكم و رحمه الله و بركاته

ص: ١٧٥

١ - - سورة الحشر: آيه ١٠.

لقاءات ضيوف المؤتمر مع سماحه المرجع الديني الشيخ ناصر مكارم الشيرازي (دام ظلّه الوارف)

ص: ١٧٧

بعد انتهاء أعمال المؤتمر الدولي «مخاطر التيارات التكفيرية في العصر الحاضر و مسؤوليه علماء العالم الإسلامي» اغتنم ضيوف المؤتمر هذه الفرصه ليحظوا بقاء سماحه المرجع الديني الشيخ ناصر مكارم الشيرازي (دام ظله الوارف) و بالفعل تمّ اللقاء و طرح الضيوف و جهات نظرهم في أجواء مفعمه بالحميميه و الودّ، كما استمعوا إلى توجيهات سماحته في مختلف القضايا.

في البدايه، التقى ضيوف المؤتمر الأجانب بسماحته، ثم

ص: ١٧٩

سفراء البلدان الأجنبيه، و أخيراً علماء أهل السنّه في إيران، و كانت لقاءات أخويه ستبقى في ذاكره الزمان؛ حيث أعرب الجميع عن السرور و السعاده للقاء المرجع الكبير و حضور هذا المؤتمر الرائع؛ و أثنوا على جهود سماحته الراميه إلى تسليط الضوء على طبيعه الهدامه للتيارات التكفيريه، و في نفس الوقت، إبراز الصورة الناصعه للإسلام الحقيقي الأصيل، كما أعربت هذه الوفود عن تقديرها و تميمها لخطوه سماحته المتمثله

في تأسيس أمانه دائمه للمؤتمر بغيه التصدي العملي للتيارات الفكرية على الصعيد الفكري.

بعد ذلك طرح سماحه المرجع الكبير على الضيوف الكرام بعض الملاحظات، فيما يلي نصّها:

ص: ١٨٠

جرى اللقاء فى أجواء أخويه، و تحدّث كل من الشخصيات و الضيوف الأجانب لدقائق قليله عن أوضاع التيارات التكفيريه فى بلده، مطالبين جميعاً باستمرار التواصل بين علماء الإسلام من كل المذاهب الإسلاميه، و بدور أوسع لنظام الجمهوريه الإسلاميه فى إيران فى محاربه التكفير فى الميادين الثقافيه و الفكرية.

بعد ذلك ألقى سماحه المرجع الدينى الشيخ ناصر مكارم الشيرازى (دام ظلّه الوارف) كلمه فى الضيوف الأجانب فيما يلى
نصّها:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلّى الله على سيدنا محمد و آله الطاهرين

أودّ أن أعبّر عن خالص الترحيب بحضراتكم، و الحق أقول،

إنّ مشاركتكم فى هذا المؤتمر تنمّ عن شعور عميق بالمسؤولية لدى علماء الإسلام إزاء الخطر الدايم للتيارات التكفيرية، و
أتمنى من خلال المتابعه المستمره لهذه الجهود أن نصل إلى نتائج مناسبة و ملموسه تساهم فى إضعاف الجماعات التكفيرية.
أجد من الضرورى استحداث شبكه فضائيه مهمتها أن تشرح للناس التهديد الذى تشكّله التيارات التكفيرية. شبكه لا تمثّل شعباً
معيناً أو دوله بعينها، بل الأمه الإسلاميه برمتها. لذلك، ثمه مشروع تمهيدى تحت مسمى الشبكه الفضائيه حول مخاطر التيارات
التكفيريه يتم

ص: ١٨٢

الإعداد له من أجل عرضه على علماء العالم الإسلامي. و على العلماء الأفاضل أن يعقدوا اجتماعات مكثفه لشرح موقع التكفيريين، و بدورنا، نحن مستعدون، إذا لزم الأمر، أن نرسل مختصين ، إلى البلدان المعنيه بالأمر لتحقيق هذا الهدف.

في الحقيقه، تمّ اتّخاذ إجراءات واسعه في العراق و الباكستان لإيقاف الهجمه التكفيريه. و قد دأب التكفيرون على تحريف الآيات و الأحاديث و تفسيرها بحسب أهوائهم، بغيه استقطاب الشباب و جذبهم، من هنا، يتحتّم علينا وضع هذه الشبهات تحت مجهر التحليل و التمحيص عبر اللجان المتخصصه المنبثقه عن المؤتمرات.

و من الضروره بمكان أن يتمّ تدوين التعاليم الإسلاميه و نشرها بشكل شامل و جامع في أوساط الشباب، لأنّ ذلك من أواليات إضعاف الجماعات التكفيريه و انحسار تأثيرها. لذا أدعو علماء الدين إلى إدامه زخم التواصل فيما بينهم لتمكّن من تحقيق إنجازات كبيره في مختلف الأصعده.

ص: ١٨٣

الملاحظه الأخرى هي، المشاكل و الهموم التي يعاني منها الشباب الفلسطيني و التي صارت موضع أسف و حزن بالنسبه للأمم الإسلاميه. إن هموم فلسطين هي هموم جميع المسلمين، و على المجتمعات الإسلاميه أن تطلع على أوضاع هذا البلد و مشاكله لكي تساهم في وضع الحلول المناسبه لها. و فيما يتعلّق

بهذه المسأله ثمه اتصالات جاريه مع المسؤولين اللبنانيين من أجل رفع الصعاب التي تعاني منها هيئه علماء فلسطين في لبنان، و في هذا الصدد، تنطوي مسأله وحده الأمم الإسلاميه على أهميه قصوى.

أرجو أن تتعمق أواصر الوحده بين المذاهب الإسلاميه، لمنع الأعداء من تنفيذ أهدافهم في بثّ الفرقه المذهبيه و نشر الفتنة الطائفية. إنّ محاربه زمره داعش الإرهابيه يتطلّب في المقام الأول رصّ الصفوف و تحقيق الوحده لنتمكّن بهذه الوسيله عزل التكفيريين عن المجتمع الإسلامى و نبذهم، و قد تحقّق التقريب بين المذاهب، بفضل الله و عنايته، إذ أدرك

العلماء المسلمون ضروره التقريب و أهميته.

ما انفكَّ الأشخاص المتطرّفون من جميع المذاهب يواصلون نشاطاتهم التخريبية، و هم ليسوا سوى فئه قليله و محدوده، و من ناحيه ثانيه يقوم الأجانب و أعداء الإسلام بتحركات واسعه لدعم تيار التفرقه و الاختلاف، هذا، فى حين أنّ اهتمام العلماء المسلمين فى العالم الإسلامى بموضوع التقريب ثابت و راسخ؛ أمّا بالنسبه لموقفنا، فنحن نؤمن بعدم جواز الإساءه لمقدسات المذاهب الإسلاميه. و على البلدان الإسلاميه أن تعمل على منع الممارسات التى تشيع الفُرقه بين المذاهب الإسلاميه و تزيد الهوّه فيما بينها. لطالما أكّدنا على هذه المسأله و أصرّينا على الالتزام بها.

ص: ١٨٥

على هامش أعمال المؤتمر، زار عدد من سفراء البلدان الأجنبيه المعتمدين لدى الجمهوريه الإسلاميه فى إيران سماحه المرجع الدينى الشيخ ناصر مكارم الشيرازى (دام ظله الوارف).

فى بدايه اللقاء، تحدّث سفير الهند بالنيابه عن جميع السفراء و أعضاء الهيئات الدبلوماسيه الحاضرين فأعرب عن تقديره و زملائه لعقد هذا المؤتمر العظيم مضيفاً: لقد عُقد هذا المؤتمر على أفضل وجه، و هو يعبر بوضوح عن الدور البناء الذى

تلعبه الحوزه العلميه بقم و المرجعيه الشيعيه الرشيديه فى إرساء أسس السلام العالمى، و السعى لحل أزمات المنطقه لا سيّما مسأله التيارات التكفيريه.

لقد أصغيت بدقه لكلمه سماحتكم الافتتاحيه فى المؤتمر، و الحقيقه، إنّها كلمه تزخر بالحكمه و الدروس المفيده للمجتمع العالمى فى كيفيه الدعوه لقيم السلام فى العالم.

إنّ خطوه سماحتكم المتمثله بدعوه السفراء و أعضاء

الهيئات الدبلوماسيه المعتمده لدى إيران لهى خطوه صائبه تماماً، و فى نفس الوقت كانت فرصه طيبه لنا للاطلاع على آراء العلماء و أفكارهم فى هذا الخصوص.

بعد ذلك ألقى سماحه المرجع الدينى الشيخ ناصر مكارم الشيرازى (دام ظله الوارف) كلمه قيمه تضمّنت عدداً من الملاحظات السديده، فيما يلى نصّها:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلّى الله على سيدنا محمد و آله

ص: ١٨٧

أشعر بسعاده غامره لهذا اللقاء. كما تعلمون، يعتبر الفكر التكفيرى الجاهلى أخطر معضله يواجهها عالمنا اليوم، و هذا يستدعى من العالم استنفار كل طاقاته من أجل اجتثاث جذور هذا الفكر الضالّ؛ لأنّه لو استمرّ هذا التيار على هذا المنوال فسوف تصيب شظاياها، عاجلاً أو آجلاً، سائر البلدان الأخرى التى لم تكنو بناره حتى الآن.

إنّ حضوركم هذا المؤتمر هو بمثابة اعتراف بحق بلدانكم فى مقابل التيارات التكفيريه. إنّنا نقترح تكثيف النشاطات الثقافيه و العقديه فى جميع البلدان للحوول دون التحاق الشباب بصفوف تلك الجماعات، و لا يتسنّى ذلك إلّا من خلال تأسيس شبكه فضائيه متعدده اللغات. لا بدّ من القضاء على الأفكار و العقائد المنحرفه و الضاله و وأدها فى مهدها. على الجميع أن يتمسّك بالوحده و التضامن لسدّ المنافذ على انتشار هذه العقائد الضاله.

أودّ هنا ألفت انتباهكم إلى أننا قمنا بإصدار العديد من الكتب في المؤتمر السابق و في المؤتمر الحالي أيضاً و بعدّه لغات، لذلك أجد من المستحسن أن يأخذ السفراء الكرام على عاتقهم دعوه المسؤولين عن الثقافه في بلدانهم ليطلعوا على هذه الإصدارات و يستفيدوا من ثمار هذه الجهود المبذوله.

و السلام عليكم و رحمه الله و بركاته

ص: ١٨٩

بعد اختتام أعمال المؤتمر، كان لعلماء أهل السنّه في إيران لقاء خاص بسماحه المرجع الديني الشيخ ناصر مكارم الشيرازي (دام
ظله الوارف)، حيث في البدايه الحاج ماموستا خدایي نيابه عن علماء أهل السنّه فأعرب عن خالص شكره و تقديره لسماحه
المرجع الكبير، ثم أعقبه مولوي عبد الحميد إسماعيل زهي فأكد على ضروره التمسك بعري الوحده بين الشيعه و السنّه، و اعتبر
أنّ دعم المرجعيه الشيعيه الرشيديه و مسؤولي

النظام لمناطق أهل السنّه و متابعه شؤونهم و قضاياهم هي الضمانه الأكيده لنجاح هذه الوحده، و أضاف: إننا أهل السنّه أفراداً و علماء سوف نضطلع بمسؤوليتنا، إن شاء الله، في منع نفوذ الجماعات التكفيريه المتطرّفه التي تعمل على وتر التفرقه و البغضاء و الحؤول دون تسلّلها إلى صفوفنا، و الحقيقه، إننا جميعاً نشعر بحساسيه شديده تجاه هذه المشكله.

بعد ذلك تحدّث سماحه المرجع الديني الشيخ ناصر مكارم

الشيرازي (دام ظلّه الوارف) فألقى كلمه مقتضبه أشار فيها إلى بعض الأمور المهمه. و إليك نصّ كلمه سماحته:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله ربّ العالمين و صلّى الله على سيدنا محمد و آله الطاهرين

سُررت كثيراً بلقائكم، في الحقيقه إنّ إحدى بركات هذا المؤتمر هي هذه اللقاءات و الاجتماعات التي سوف تبقى في الذاكره.

ص: ١٩١

لقد جمع هذا اللقاء الأخوه الشيعة و علماء أهل السنّه الذين جاؤوا من مختلف المناطق، لتبادل الأحاديث و نعبر عن آرائنا بوّد و محبه، و نطرح قضاياها و همومنا على بساط البحث. أشكركم جزيل الشكر على تلييتكم دعوتنا و حضوركم هذا المؤتمر.

أوّد أن أطرح على حضراتكم أربع ملاحظات:

الملاحظة الأولى هي: أنّ أخوتنا أهل السنّه يقطنون في الجهات الأربع من البلاد، في الشمال و الجنوب و الشرق و الغرب، و لكن مع ذلك لم يستطع الدواعش التسلّل إلى بلدنا، إنّها مسأله غايه في الأهميه، و في نفس الوقت دليل ساطع على يقظه الأخوه من أهل السنّه، إذ لولا ذلك، لاستطاع الدواعش أن ينفذوا إلى داخل البلاد. نحمد الله و نشكره على عدم وجود أيّ أثر للتكفيريين في بلدنا، و ما ذلك إلّا بفضل هممكم العاليه و يقظه المسؤولين، و نأمل أن تستمر هذه الهمم العاليه إن شاء الله، لرصد أيّ تحركات مشبوّه؛ في

ص: ١٩٢

الحقيقه، إن الدوله يقظه و عينها ساهره. عليكم أنتم أيضاً أن تبغوا المسؤولين عن أيه تحركات مشبوّهه، و ذلك لإيدامه الاستقرار الأمنى الذى ينعم به بلدنا إن شاء الله و الذى يرجع الفضل فى جزء كبير منه إلى هممكم العالیه أنتم أهل الثغور الرابضون على الحدود، و لتتمكّن جميعاً من السير نحو أهدافنا المقدسه فى كنف هذا الاستقرار.

***

الملاحظه الثانيه، فى خضم الأحداث قبيل انتصار الثوره

الإسلاميه أعنى عام ١٩٧٧م قامت سلطات الشاه بإبعادى إلى ثلاث مناطق هى: سيستان و بلوشستان (شابهار)؛ و كردستان (مهباد)؛ و أخيراً فى بلده أنارك فى مدينه نائين. فى المدينتين الأوليين كان يقطن الأخوه من أهل السنّه، حيث احتفظ بذكريات عزيزه و جميله من تلك الفتره طيله مده إقامتى فى مدينه شابهار و كذلك فى مدينه مهباد. لقد غمرونا بمحبّتهم و ودهم، كنا نجلس معاً و نتناقش فى مختلف القضايا.

ص: ١٩٣

الملاحظه الثالثه، هناك فئه قليله متطرّفه مندسّه بيننا، نحن و أنتم، تطلق من حين لآخر آراءً متطرّفه و ضالّه، لذا، لا ينبغي لنا أن نلقى مسؤوليه هذه الترهات على بعضنا البعض. إنّنا نعارض بشدّه نهج هذه الفئه، و من الطبيعي أن توجد مثل هذه الفئات الجاهله قصيره النظر التي تحمل أفكاراً فاسده و منحطه، و إن كانت أقلية محدوده. اضرب لكم مثلاً في هذا المجال، لطالما كنت أتحدّث إلى الشيعة، و ليس أهل السنّه، عن مسأله تحريف القرآن، و أقول أنّ ثمّه إجماع بين العلماء الجهابذه على عدم تحريف القرآن الكريم، لقد ذكرت ذلك في تفسير «الأمثل» أيضاً... و بحثنا هذا الأمر بشكل تفصيلي في دروس الأصول، و مع ذلك ربّما يكون هناك بعض الأشخاص الذين يدلون بآراء مخالفه مستندين في ذلك إلى بعض الأحاديث الضعيفه. يوجد مثل هؤلاء الأشخاص بين أهل السنّه أيضاً، الذين يتحدّثون عن تحريف القرآن الكريم، لذلك، لا هذه القلّه و لا تلك موضع اهتمام، بمعنى، لا ينبغي الإصغاء إلى كلام الجهله

و المتطرفين هنا و هناك، الذين يتحدثون في بعض وسائل الإعلام القذره و المأجوره. إننا الآن نجلس مع بعض، و ندرك ما نقول، و قولنا هو أن القرآن الكريم غير محرف، و أنتم أيضاً تقولون نفس الشيء. نحن نعارض التطرف و أنتم أيضاً كذلك، إذاً يجب أن تكون مرجعيتنا العلماء و أئمة الطرفين حتى لا نبتلى بهذه المسائل.

الملاحظه الرابعه هي، إن الاعتزال و التنحي يورثان سوء

الظن، فيفتح الباب أمام بعض الشياطين للنفوذ و الانسلاخ ليدلوا بدلوههم و يطرحوا آراءهم. لقد ذكرت هذا المثال من قبل و هو، لقد دوّن سته من علماء أهل السنّه في بغداد كتاباً بعنوان الفقه على المذاهب الأربعة. كما تعلمون، كان يعيش في بغداد أهل السنّه و الشيعه جنباً إلى جنب، و لكن مع ذلك لم يكونوا يتزاورون فيما بينهم. لقد تضمّن الكتاب المذكور ملاحظه عجيبه في موضوع النكاح و هي أنه لا يجوز مصاهره الشيعه أبداً، لماذا؟ لأنهم يقولون بعد الصلاه «خان الأمين،

ص: ١٩٥

خان الأمين، خان الأمين». فقلت لهم و الله هذه أول مره أسمع هذا الكلام! و من كتابكم. تأملوا جيداً، ستّه من علماء أهل السنّه فى بغداد حيث يعيش الشيعة على مقربه منهم، يذكرون هذه الملاحظه فى كتاب علمى. لذلك أقول، إذا جلسنا مع بعضنا و تباحثنا سوف نتبين مدى سخافه هذه الآراء و كيف أنّها تثير الضحك و الاستهزاء، و أنّها من صنع أعداء الإسلام لكى يثيروا الوقيعه بيننا.

على أىّ حال، إنّها لفرصه طيبه أن ألتقى بكم و أتحدث إليكم عن قرب و أطلع على بعض همومكم، راجياً أن يتجدّد اللقاء فى اجتماعات قادمه، فى وقت لا يبقى فيه أثر لا لداعش و لا لأخواتها. يجب أن ندعو الله و أن نعمل و نجتهد فى آنٍ معاً، أنا متفائل بالمستقبل و أراه مشرقاً، على العكس من البعض الذى يراه قاتماً و مظلماً. تشاء الأقدار أن يشوّه داعش سمعته بيده، على سبيل المثال، ما فعلوه بذلك الطيار الأردنى الذى وضعوه فى القفص و سكبوا عليه البنزين ثم أشعلوا

النار فيه، و قاموا بتصوير هذه العمليه و بثّ شريط الفيديو على وسائل الإعلام العالميه، إنّ داعش بعمله هذا يفضح نفسه بنفسه أمام العالم و يشوّه سمعته، هذا فيما لو كانت له سمعه أو كرامه أصلاً. العالم كلّه أصبح ينفر من هؤلاء، و هذه النفرة و الكراهيه هي الحبل الذى سيطوّق عنق هذه الفئه و سيقضى عليها.

أتمنى من الله العلى القدير، و بفضل تعاونكم أن نجتثّ الجذور الفكرية لهذا التنظيم، و أن يتمكنّ ساستنا، إن شاء الله، عبر التفاوض و التباحث فى ميدان السياسه من إطفاء الحرائق

التي أشعلت فى ميادين الحرب باليمن و العراق و سوريا، فلا حلول عسكريه لهذه الأزمات، بل إنّ الحل سياسى و ثقافى، و علينا أن نسعى إليه.

استودعكم الله الذى لا تضيع ودائعه، و أتمنى لكم التوفيق و السلامه فى ظلال أطفاه و كرمه.

و السلام عليكم و رحمه الله و بركاته

ص: ١٩٧

نشاطات الأمانة العامة للمؤتمر في السنة الماضية

(تلى هذا التقرير من قبل رئيس الأمانة العامة للمؤتمر حجه الإسلام و المسلمين الدكتور حكيم إلهى أثناء مراسيم افتتاح المؤتمر)

ص: ١٩٩

(وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) (١)

فى البدء، أفتتح الثناء بحمده جلّ جلاله، و أثنى عليه على توفيقه لنا بعقد هذا المؤتمر العظيم بنسخته الثانيه و بحضور شخصيات مرموقه من أرجاء العالم الإسلامى، ليتسنّى لنا

ص: ٢٠١

١- - سورة آل عمران، آيه ١٠٥.

التشاور و التباحث من أجل صيانته الوجه الرحمانى للإسلام و التصدى لموجه القتل و النهب و انتهاك الأعراض، و لكى نعلن من جديد عن براءتنا و اشمئزنا من هذا القبيل من الأعمال، و نؤكد على أنها لا تمتّ بأيه صله بالإسلام، و أنّ ساحه هذا الدين الحنيف منزّهه من كلّ ذلك.

ضروره استحداث أمانه دائمه للمؤتمر

من جهه، إنّ الترحيب الواسع الذى حظى به مؤتمر العام الماضى من قبل العلماء المسلمين و صداه الإيجابى، و من جهه ثانيه تمدّد الخطر التكفيرى و توسّعه، دفع براعى المؤتمر المحترم إلى اتّخاذ قرار بتشكيل أمانه دائمه لضمان التواصل المستمر بين العلماء فى العالم الإسلامى، و عدم نسيان القضايا ذات الصله بالخطر التكفيرى، لا سيّما و أنّ العالم الإسلامى يمرّ اليوم بأصعب مراحل و أشدّها وطأه و قساوه، فالبشرية تشهد نمواً سرطانياً رهيباً للتيارات المتطرّفه و التكفيريه. و فى

ص: ٢٠٢

الحقيقه إن هذه الجماعات الوحشيه قد س ددت ضربات
موجعه لجسم العالم الإسلامى لما ارتكبته من قتل و نهب و
انتهاك للحرمات و الأعراس و اغتيال كبار علماء الإسلام و
تهديم الأماكن المقدسه العريقه و ارتكاب أفظع الجرائم.
راح « الإسلام ض د الإسلام » فى هذه الأثناء، و تحت شعار
أعداء الإسلام يستغ لون هذه الظروف من خلال تشكيل
جماعات متط رفه و تقديم الدعم و المسانده لها و اللعب على
وتر الاختلافات الطائفية و المذهبيه، ك ل ذلك من أجل رسم
صوره عنيفه عن الإسلام و المسلمين. و يص ب فى هذا الاتجاه
الدعم الشامل للقوى الكبرى و على جميع الأصعه
اللوجستيه و الدبلوماسيه و الدوليه للبلدان الراعيه
للتكفيريين و المم وله لنشاطاتهم.
و مره أخرى تص در المشهد علماء الإسلام فى كل مكان فى
العالم، كما هو دورهم دائى ما على م ر العصور مدافعين أصلاء
عن حياض العقيده الإسلاميه، و تناخوا للذود عن دينهم

بسلاح العلم و التقوى، و بذلوا كل جهودهم وطاقاتهم لصيانته الأصول و القيم الإسلاميه الأصليه.

و هنا، كان سماحه المرجع الدينى الشيخ ناصر مكارم الشيرازى (دام ظله الوارف) رائد هذه الحركه الكبرى بدعوته العلماء الأفاضل من جميع البلدان، ليتقدّم خطوه أخرى على طريق توحيد الجهود العلميه الشامله الراميه للتصدّى للتيارات المتطرّفه و التكفيريه.

و قد كان من ثمار هذه الخطوه المباركه عقد المؤتمر العالمى الأول «آراء علماء الإسلام فى التيارات المتطرّفه و التكفيريه» فى عام ٢٠١٤م بمدينه قم المقدسه، و الذى حضره لفيف من العلماء و المفكرين فى العالم الإسلامى، و بعيداً عن الانتماءات القوميه و الطائفيه، فقد برهن المؤتمر للعالم بأنّ هذه التيارات لا تمثّل الإسلام و لا المسلمين، و أنّ العلماء المسلمين جادّون و مصمّمون على الوقوف بوجه هذه التيارات، و إيجاد الحلول و المخارج المناسبه لهذه الأزمه.

ص: ٢٠٤

و كان لترحيب العلماء و المفكرين و المراكز العلميه و الثقافيه فى العالم الإسلامى بعقد ذلك المؤتمر و مطالباتهم المستمره بإدامه زخم التواصل و الوحده و التآلف بين علماء الإسلام و العمل على نبذ التطرف و التكفير، أطيّب الأثر فى نفوس المنظمين للمؤتمر، ما حدا بسماحه المرجع الكبير على اتّخاذ القرار بتشكيل أمانه دائمه تناط بها مهمه مواصله المواجهه العلميه و الفكرية للتيارات المتطرّفه و التكفيريه و مأسسه هذه العمليه.

أهم الأهداف التى تسعى الأمانه الدائمه إلى تحقيقها:

١. تسليط الضوء على الفكر الإسلامى الوسطى و الترويج له، و نشر ثقافه التعايش و الألفه و الوحده بين أبناء الإسلاميه الواحده؛

٢. رصد الأفكار التكفيريه و المتطرّفه و العنيفه و تحليلها و نقدها نقداً علمياً؛

٣. شرح الأخطار و التهديدات التى يتسبب بها الفكر التكفيرى و تداعيات ممارساته المتطرّفه و العنيفه على الإسلام

ص: ٢٠٥

و المسلمين في العالم، و نشر الوعي بين الناس في هذا المجال؛

٤. تقوية الوحدة و التضامن بين العلماء المسلمين و المواقف العالميه ضدّ الأفكار و التيارات المتطرّفه و التكفيريه؛

٥. دراسه السبل الكفيله بالخروج من أزمه التكفير و رسم ملامح المجتمع الإسلامى المثالى؛

نظره سريعه على نشاطات الأمانه الدائمه

في إطار سعيها لتحقيق الأهداف المذكوره أعلاه، قامت الأمانه الدائمه للمؤتمر بالخطوات التاليه:

الندوات العلميه و الكتب و المقالات:

في العام المنصرم، عقدت الأمانه الدائمه العديد من الندوات العلميه المهمه في داخل البلاد و خارجها، كما طبعت و نشرت الكثير من الكتب في هذا المجال، بالإضافة إلى إصدار مجله علميه و منطقيه، و يمكن تلخيص مجمل النشاطات المنجزه في الفتره المذكوره على النحو التالي:

١. عقد خمس ندوات علميه في خارج إيران تحت عنوان

ص: ٢٠٦

«مخاطر التيارات المتطرّفه و التكفيريه فى العصر الحاضر»؛

٢. عقد ١٣ ندوه علميه فى إيران بحضور عدد من العلماء و تحت عنوان «التيارات التكفيريه: المسيره و الجذور»؛

٣. تدوين أزيد من ٨٣٠ مقاله؛

٤. طبع و نشر المقالات المختاره فى عشر مجلدات؛

٥. تأليف و إصدار أكثر من ٤٠ عنوان كتاب باللغات الفارسيه و العربيه و الإنجليزيه و الأورديه؛

٦. صدور العدد الأول من مجله «الأمه الواحده» باللغتين الفارسيه و العربيه؛

٧. صدور كتاب «عرض بوقائع المؤتمر العالمى فى العام الماضى»؛

٨. صدور العدد الأول من الراصد الخبرى التحليلى للتيارات المتطرّفه و التكفيريه؛

٨. إنتاج برنامج حاسوبى على ال- (DVD) بجميع أعمال الأمانه الدائمه للمؤتمر؛

ص: ٢٠٧

٩. عقد دورات تعليميه حضوريه و افتراضيه؛

نشاطات قسم العلاقات و الشؤون الدوليه

١. إقامه جسور التعاون و التواصل مع ما يربو على ٢٠٠٠ من أبرز العلماء فى مختلف البلدان؛
٢. إرسال مطبوعات الأمانه الدائمه إلى العلماء و المراكز العلميه و البحثيه فى العالم الإسلامى؛
٣. التواصل مع المؤسسات و المراكز العلميه و الثقافيه الدوليه؛
٤. استضافه العديد من الشخصيات المرموقه فى العالم الإسلامى؛
٥. القيام برحلات داخله و خارجه بحسب الاقتضاء؛

النشاطات الإعلاميه

١. إنتاج أكثر من ٣٠ كليب و انفوغرافيك عن التيارات التكفيريه؛
٢. إجراء مقابلات و حوارات بخمس لغات بلغت مدّتها ١٣٠٠ دقيقه؛

ص: ٢٠٨

٣. إنتاج أفلام وثائقيه عن التيارات التكفيريه على مدى ٣٠٠ دقيقه؛

٤. إنتاج إنفوGRAفيك حول التكفيريين؛

٥. إنتاج ٧٨ برنامجاً تلفزيونياً حول التيارات المتطرفه و التكفيريه و بخمس لغات: الفارسيه، العربيه، الأورديه، الإنجليزيه، التركيه؛

٦. تعزيز التواصل مع وسائل الإعلام المحليه و الأجنبيه؛

٧. استحداث موقع علمي - خبري للأمانه الدائمه للمؤتمر على الشبكه العالميه؛

٨. الحضور الواسع في الشبكات الافتراضيه و الاجتماعيه؛

و على هذا، تكون الأمانه الدائمه، بفضل الله و رعايته، قد تابعت مسيره المؤتمر العالمى لمخاطر التيارات التكفيريه بشكل فعال و دؤوب.

و الحمد لله رب العالمين.

ص: ٢٠٩

الدكتور صاحب زاده أبو الخير؛

رئيس حزب جمعیه العلماء و زعيم مجلس التضامن الوطنى فى الباكستان

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذى كفى، و سلام على عباده الذين اصطفى؛

السيد رئيس المؤتمر المحترم، الساده علماء الإسلام الأفاضل، قبل كل شىء، أودّ أن أقدم أزكى التهانى القلبيه إلى سماحه
المرجع الدينى الشيخ مكارم الشيرازى (دام ظله الوارف)، و جميع القائمين على هذا المؤتمر، إذ بفضل جهودهم الحثيئه

ص: ٢١٣

المباركة في هذا الموضوع شديد الحساسيه، التثم هذا المؤتمر العظيم.

في هذا العصر الذى نعيشه تُسفك دماء المسلمين، و الذين يرتكبون هذه المجازر يعتبرون أنفسهم مسلمين، و يتزيون بزى الإسلام، و يقتلون الناس باسم الإسلام، و حين يُقدمون على فصل رأس الضحيه عن جسده يهتفون بشعار "الله أكبر".

في الحقيقه، إنّ هؤلاء المرتزقه هم الأعداء الحقيقيون للإسلام، إنّهم مرتزقه اليهود و النصارى، و الأعداء الحقيقيون للإسلام، يشكّلون الجماعات و الأحزاب لأهداف و مقاصد خاصه، و يسوقونها صوب المجتمع الإسلامى، و يطالبونها بالقيام ببعض الأعمال من أجل تلطيخ سمعه الإسلام، و الإساءه إلى المسلمين، هذا فى حين أنّ الإسلام هو دين الأمن و السلام. الإسلام أبعد من أن يأمر بقتل أحد بسبب اختلاف العقيده، فهذا الدين الحنيف لا يجيز لأخوه

ص: ٢١٤

الإيمان أن يشهروا سلاحهم في وجه بعضهم البعض.

يقول النبي الأكرم صلى الله عليه وآله وسلم : ليس منّا من رفع سلاحه بوجه أخيه. ليس ذلك فقط بل لا يجوز توجيه السلاح بوجه إخوه الإيمان على سبيل المزاح أيضاً، حيث يقول صلى الله عليه وآله وسلم في ذلك أنّ لعنه الله على الشاهر حتى يرفع السلاح عن وجه أخيه المسلم. معنى هذا، إنّ الإسلام يحرم تهديد المسلمين وإرهابهم حتى لأغراض المزاح والفكاهة. أين ذلك من قتل المسلمين و سفك دمائهم؟! والعجيب في الأمر إنّ جميع هذه الجرائم تُرتكب باسم الإسلام!

أيها الحضور الكريم، جميع هذه المخططات هي لإضعاف الإسلام، و خصوصاً إنّّه في هذه الفتره، برزت مشكله اليمن، حيث قاموا بإشعال نار الفتنة المذهبيه في هذا البلد. إنّ السبيل الوحيد للوقوف بوجه هذه الفتنة هو أن يتّحد علماء الأمة الإسلاميه جميعاً، و أن يتّحدوا في بلدانهم و ينظّموا صفوفهم ضمن تشكيلات حزبيه. إنّنا في بلدنا الباكستان استطعنا

ص: ٢١٥

تشكيل اتحاد أو مجلس تحت عنوان «مجلس التضامن الوطنى»، يضم جميع العلماء الأفاضل من جميع المشارب و المذاهب الإسلاميه، حيث يأخذوا على عاتقهم تعريف الناس بطبيعه هذا المجلس و مهامه، و ذلك من خلال حضور علماء هذا المجلس فى مختلف الملتقيات و التجمعات التى يعقدها العلماء و الناس من المذاهب و المشارب الأخرى، ليتحدّثوا عن الجماعات و الفرق الضاله، و كيف أنّ أضرار هذه الفرق و هذا التكفير لا تقتصر على بلد

بعينه، و إنّما تصيب أصل الإسلام و جوهره، و لذلك لا بدّ من نبذه و الابتعاد عنها.

تقع على جميع العلماء مسؤوليه استحداث هذه التشكيلات و الأحزاب فى مناطقهم، و النهوض لمواجهه هذه الجماعات و إعلان الجهاد ضدّها؛ جهاد بالقلم و جهاد بالكلمه، عليهم تثوير الناس ضدّ تلك الجماعات، عليهم أن يعقدوا تجمعات كبيره و شامله لهذا الغرض.

إنّ عقد مؤتمرات كهذا الذى نحن بصدده له تأثير كبير فى

تحقيق هذه الأهداف، كما أنّ إقامة التجمعات سيساعد كثيراً، و لدى أمل كبير أنّه في حال استمرار مثل هذه المؤتمرات ستكون قادره على إفشال مخططات الجماعات التكفيريه في تحقيق أهدافها، خصوصاً في الوقت الحاضر، و في ظلّ الأوضاع الراهنه في اليمن، و أريد أن ألفت عناية الحاضرين الكرام إلى هذه المسأله و هي، نظراً لرفع العقوبات الاقتصاديّه التي كانت مفروضه على الجمهوريه الإسلاميّه في إيران، فإننا على موعد مع ثوره أخرى عدا الثوره الأم، أي الثوره الإسلاميّه، هذه المره ستكون الثوره ثوره اقتصاديه. في الحقيقه، إنّ الجمهوريه الإسلاميّه في إيران تدخل إلى الساحه كقوه كبرى إسلاميه و اقتصاديه، و هو أمر قد لا يروق للأعداء، و لذلك يسعون إلى إلهاء الأمه الإسلاميّه بأمور و قضايا جانبيه، قاصدين من وراء ذلك إضعافها و إذلالها. لكنّ الجمهوريه الإسلاميّه في إيران سوف تواصل، بإذن الله، مسيرتها في خدمه الإسلام و الدين، و ستكون إن شاء الله

أقوى من ذى قبل. أمّا مسؤوليتنا نحن و أنتم علماء العالم الإسلامى يا من حضرتم من كل حدب و صوب فهى أن نؤثر على حكوماتنا لكى لا يتدخلوا فى هذا النزاع (بين السعوديه و اليمن) [و يدافعوا عن أحد الطرفين] بل يعملوا على إصلاح ذات بين المسلمين، لأنّ هذا النزاع تسبّب فى أضرار و خسائر للإسلام، فى المقابل تتعزّز قوه الجماعات الطائفية و التكفيريه و تتعاضم. لقد شكّلت العربيه السعوديه ائتلافاً من ٣٤ دوله إسلاميه، لكنّه فى الواقع ائتلاف ضدّ الإسلام، هذا الائتلاف

لا يخدم الإسلام، فحتى الدول الغربيه لا تعتبره ائتلافاً إسلامياً، بل تنظر إليه على أنّه ائتلاف سنّى. يجب علينا مطالبه حكامنا بلعب دور حمامه السلام لا أن يصبّوا الزيت على نار الفتنة و أن يخرطوا فى أتون الصراعات.

لله الحمد، إنّنا جمعيه العلماء المسلمين فى الباكستان لنا حضور واسع و قوى فى هذا البلد، و قد استطعنا أن نقوم

بهذا الدور عبر مجلس التضامن الوطنى فى الباكستان و ما زلنا مستمرين فى ذلك، و سوف نذكر المسؤولين فى حكومتنا بأنّ عليهم لعب دور مهم، و أن يركّزوا جهودهم لإصلاح ذات البين، و يساهموا فى خلق أجواء الوحده و الوئام و التوافق. و إذا فعل علماء البلدان الأخرى نفس الشىء و مارسوا ضغوطاً على حكوماتهم، فإنّى على يقين أنّ كل من تجنّب الانخراط فى هذه الجمعيات سوف ينضوى تحت لواء الجمعيه المتحده. نحن على درايه بأنّ البعض، و بسبب مؤامرات و دسائس اليهود و النصارى، يتمنى لو أنّ هذه النار لا تنطفى بل و تزيد اضطراراً يوماً بعد آخر، و تنتقل إلى بقية البلدان، لذلك يجب علينا أن نبذل كل ما فى وسعنا، كما يجب على العلماء أيضاً أن يبذلوا مساعيهم، و إننى لعلى ثقّه بأنّ النصر سيكون حليفنا.

فى الختام، أودّ مرّه أخرى أن أهنئ من صميم قلبى حكومه الجمهوريه الإسلاميه فى إيران على النصر الكبير

المؤزر الذى حققه فى المفاوضات و ما نتج عنها من اتفاق. و فى أحداث ما بعد الاتفاق النووى، توافد المسؤولون الرسميون من البلدان الكبرى فى العالم على إيران، و ازدحمت العاصمة الإيرانية بالوفود الزائرة التى تسعى إلى تعزيز و تطوير علاقاتها مع إيران. لذلك، يحدونى أمل عظيم بأنّ الجمهوريه الإسلاميه فى إيران ستنزى إلى الساحة كقوه كبرى، و ستزيد من خدماتها للدين، و ما علينا إلّا البلاغ المبين.

ص: ٢٢٠

الدكتور كمال توفيق الهلباوى؛

أستاذ فى جامعه القاهرة،

و متحدث سابق باسم جماعه الإخوان المسلمين فى الغرب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله و الصلاه و السلام على رسول الله و صحبه الطيبين

أقدم شكرى و تقديرى للقائمين على المؤتمر، و أعرب عن فخرى و اعتزازى بالمشاركه فى هذا الملتقى المهم، حيث يسعى المشاركون فيه إلى بذل الجهود لدرء مخاطر التيارات

ص: ٢٢١

التكفيرية الظالمة عن الإسلام و الأمة الإسلامية. لقد استمعت باهتمام خاص إلى توجيهات سماحه المرجع الديني الكبير الشيخ مكارم الشيرازي (دام ظله الوارف)، و الحق إنها كلمه زخرت بنقاط و ملاحظات مهمه، تفرض علينا نحن العلماء المسلمين مسؤوليه الاقتداء بها و العمل بمضامينها. و هذه الملاحظات تقتضى منّا أن نتأملها ملياً.

إنني أقدم شكرى الجزيل لهذا المرجع الكبير و لآيه الله

سبحانى، و كذلك لآيه الله تسخيرى الذى له تاريخ حافل فى مجال التقريب بين المذاهب الإسلامية.

إنّ التيارات التكفيرية التى أطلت برأسها اليوم على العالم الإسلامى تشكّل خطراً ماثلاً على العالم أجمع، و قد أصبح هذا الموضوع ماده دسمه للكثير من المقالات و الكتب، كما استقطب تحليلات معظم المحللين. بيد أنّ من الضرورى هنا أن نتبني منطق الحكمة و الرويه إزاء هذه المسأله، لنضمن خروجاً آمناً من هذا الوضع الصعب و الخطير. من وجهه

ص: ٢٢٢

نظري، الأمر يحتاج إلى تشكيل لجان عمل في جميع البلدان الإسلاميه و كذلك في جميع البلدان الغريبه التي تستضيف على أراضيها جاليات مسلمه، لتضطلع هذه اللجان بمسؤوليه متابعه النشاطات و المقترحات المهمه التي اقترحها سماحه آيه الله العظمى مكارم شيرازى (دام ظله الوارف) و ذلك بهدف التصدي لمخاطر التيارات التكفيريه و تهديداتها.

هناك العديد من الكتب و المقالات و البرامج في طور الإنجاز، و لكن يجب اتّخاذ العديد من الخطوات العمليه متمثله في نقل القضايا و الملاحظات التي تطرح هنا مقرونه بالمعارف الإسلاميه إلى الشباب في جميع أنحاء العالم.

كما أجد من الضروري تفعيل مقترح استحداث قناه تلفزيونيه فضائيه تعمل على الحدّ من خطر انتشار هذه الفتنه بين المسلمين، و أن تنشط في مجال نشر مفاهيم الوحده و الوئام بين المذاهب، حيث يقوم علماء الدين الأفاضل من كلا الفريقين بتوعيه الناس و تقديم نموذج الإسلام الحقيقي.

فى الواقع، إنَّ الأخطار تتزايد يوماً بعد آخر، و لا أمل منظور فى انحسارها، إنَّها أخطار يتسبَّب بها أناس حاضرون فى كل مكان، و لا يملكون أيَّه خلفيه علميه، لهذا السبب، نحن بحاجة إلى مجموعات علميه تقوم بدراسه هذه التيارات و تحليل أفكارها.

ما من شكِّ فى أنَّ جميع المجتمعات الإسلاميه تعلق آمالاً

عريضه على العلماء الأعلام من كلا- الفريقين. كما إنَّ واجبنا يحتم علينا، أن نواصل اليوم درب الوحده و التعاون فيما بيننا كما فى السابق، و أن نعيد الأمور إلى مجدها التليد.

فى ظلَّ الأوضاع الراهنه، تستدعى الضروره أن يتحرَّك علماء الإسلام و المفكرين صوب نقاط العالم، و أن لا يكتفوا بمؤتمري طهران و قم، و أن يرفعوا رايه الدعوه و التنوير فى أوساط الأمه الإسلاميه مستخدمين أدوات العلم و الحكمه و المعرفه، و التحذير من مخاطر الغرب و أمريكا.

إنَّ توسيع العلاقات و الاتصالات فى العالم الإسلامى،

يؤدّي إلى توعيه الأّمه و جميع المجتمعات الإنسانيه إزاء مخاطر التيارات التكفيريه. و هنا لا بدّ من تفعيل المكامن السياسيّه و الدينيه للمذاهب الإسلاميّه تجاه المؤامرات الأمريكيّه. فليس دوله قطر وحدها التي توجد فيها قوات أجنبيّه و تستدعي التصدّي لها، و إنّما ينبغي التصدّي لتواجد الأجنبيّ في جميع البلدان الإسلاميّه.

لقد قلتها مراراً في الأزهر الشريف و في المؤتمرات و وسائل الإعلام و الشبكات التلفزيونيه التي يشاهدها الملايين من المشاهدين، لا يجوز لنا أن نعمل على تدمير المذاهب الأخرى، لا ينبغي أن نسمح بإثاره مذهب ضدّ آخر تحت ذريعه التيار الوهابي.

و لعلّه من المناسب هنا أن نتطرّق إلى ذكرى الشيخ محمود شلتوت و الشيخ محمد فهمام و الشيخ الغزالي و الشيخ سيد طنطاوي و جميع العلماء الذين بذلوا جهوداً طيبه و سعوا للتقريب بين المذاهب الإسلاميّه، حتى أنّهم أجازوا التعبد إلى

جانب المذاهب الأربعة بالمذهب الجعفري الإثني عشري، وخطوا خطوات عمليه كثيره في هذا المجال.

ص: ٢٢٦

الشيخ سلمان سى؛

عالم دين و مفتى من السنغال و أستاذ جامعى

بسم الله الرحمن الرحيم

إنّ حضورى فى هذا المؤتمر و المشاركة فى أعماله، ليس بالنيابه عن بلدى السنغال فقط، بل إنّنى أمثّل ١٤ بلداً فى غرب أفريقيا، و أودّ بهذه المناسبه أن أتوجّه بالشكر و التقدير إلى المسؤولين الإيرانيين على إتاحتهم هذه الفرصه الثمينه.

تنطوى مراجعه الأوضاع الراهنه للتيارات التكفيريه فى

ص: ٢٢٧

عالم اليوم على صعوبات و مشاكل، و هناك رأى مطروح يقول بأن البلدان الإسلاميه تعاني التقسيم و التشرذم، و أنّ جماعه من هؤلاء تحمل روحاً عدوانيه بسبب المساعدات التي تتلقاها من العرييه السعوديه و حضور الوهابيه، و إنّ هذه الجماعه تسوقنا نحو اندلاع حرب عالميه ثالثه.

فى كل يوم نشهد صدور أكثر من مائه كتاب و مقاله موضوعها الأوحده هو الوهابيه و هدفها هو التعريف بالآخرين كمهاجمين مدّمرين، و لذا علينا أن نتخذ موقفاً يحاكي موقف جميع المسلمين بعد التمحيص و الدراسه.

يجب أن نسجل حضوراً فى البلدان الإسلاميه، لكى نحذّر جميع الشعوب المسلمه من هذه الحاله المنحله و المنفكه للبلدان الإسلاميه، ليعلموا ما يجرى فى الوقت الراهن.

ينبغى التأكيد على نقطتين خصوصيتين، هما، إرساء أسس السلام و مسأله البيئه، و على كلّ منّا أن يدرك طبيعه المسؤوليات الملقاه على عاتقه فى هذا المجال، و أن نسوقها إلى مقاصدها بخير و طمأنينه، لأنّ هذا المؤتمر لا يهدف إلّا إلى توحيدنا لنكون يداً واحده فى مواجهه التكفيريين.

ص: ٢٢٨

روشن حضرت عباسوف؛

أستاذ جامعى و عالم دين و النائب الأول لمجلس المفتين فى روسيا

بسم الله الرحمن الرحيم

يجب أن نوظف العلم والبصيره بعيداً عن أىّ تعصب، فقد أودع الله تبارك وتعالى الإراده فى الإنسان على هذا الأساس، علينا أن نسعى إلى تطهير الأجواء من أىّ تلوث أو أمراض. نأمل بعد اختتام هذا المؤتمر أن نقدم استراتيجيه محكمه تكون كفيله بالقضاء على هذا المرض الذى يفتك بأسّ الإسلام

ص: ٢٢٩

وأساسه؛ والحل الأمثل هو أن نجدد العهد مع الله تبارك وتعالى وأن نلتزم بالتعاليم الإلهية، وأن نعلم طبيعته ارتباطنا بالله في هذا الإطار.

طبقاً لمضمون الحديث الشريف المروى عن النبي صلى الله عليه وآله وسلم بأنّ أيّ فرد من الأمة الإسلامية يريد أن يعمل خارج حدود الواجبات

الإسلامية يكون كمن مرق من الدين، فإنّ من يرتكب جريمه باسم الدين ليس بمسلم عند الله تبارك وتعالى.

في هذه الظروف التي نعيشها، تُرتكب بحق المسلمين جرائم كثيرة في كل بقعة من بقاع العالم، وفي ذلك دليل قاطع على عدم جواز النكوص أمام هؤلاء الذين ينتهزون كل فرصة للنيل من كيان الإسلام، وبالتالي يتحتم علينا مواجهتهم وقتالهم؛ في هذا الإطار لا بدّ لنا من تحديد أهدافنا، وإذا لزم الأمر أن نحارب المشركين فعلينا أن نحدّد هدفنا و من نحن، ثم نتصدّى لهؤلاء.

ص: ٢٣٠

لامجال أبدأ للصفح عن التكفيريين، لأنهم ارتكبوا وما زالوا جرائم بحق الإسلام، ولذلك، لن يُصفح عنهم أبداً، وأنا أعتقد بأن الظروف والأوضاع اليوم على نحوٍ بحيث إنَّ أيَّ منطلق أو كلام لن يُثنهم عمّا هم عليه ولن يعيدهم إلى جاده الصواب، لذلك ما من خيار أماننا سوى الحزم والحسم.

يجب علينا أن نَتَّخذ موقفاً قاطعاً، و أن نعلم دون تردّد، بأنَّ الأمة الإسلاميه تواجه ظروفًا استثنائية نحتاج فيها إلى التشاور و تبادل الآراء بين علماء الإسلام حتى نصل إلى الحلول المناسبه.

بطبيعته الحال، إنَّ المرجعيه الموحدّه و المتماسكه يمكن أن تكون بمثابه آليه رئيسيه للخلاص من هذه التيارات التكفيريه.

الشيخ خليل إبراهيم الكبيسي؛

عالم دين و مفتى من محافظة الأنبار العراقيه

بسم الله الرحمن الرحيم

يعدّ الخطر التكفيري محوراً مهماً في هذا المؤتمر، الذي يشارك فيه، بالتأكيد علماء و أساتذه كبار، و أنا سأحاول أن أطرح بعض الملاحظات التي قد تشكّل نواه لقرارات جاده على النحو الذي يتيح خروج الأمة الإسلاميه من هذه الأوضاع المتأزمه.

ص: ٢٣٢

إذا أردنا العوده إلى الوراء ليرانا النبي الكريم صلى الله عليه وآله وسلم وأصحابه في هذه الأوضاع، فبالتأكيد سوف يطلبون منا أن نصلّي على النبي صلى الله عليه وآله وسلم . في الوقت الراهن يرتبط الحديث بقضايا دعانا إليها القرآن الكريم. و في هذه الظروف العصيبه وحدها الأخوه الإسلاميه التي تجلب لنا الكرامه و تفضي إلى ترسيخ وحدتنا. أين نحن اليوم؟ لقد عمل الأعداء على إضعافنا، و بثّ الفرقه و الاختلاف بيننا، و حاولوا من خلال الدعايه الإعلاميه الجاهليه

أن يدقوا إسفيناً فيما بيننا.

اليوم هو يوم تلييه نداء الإسلام، فحين كان سلمان الفارسي جندياً في جيش الفتح الإسلامي، دخل العراق تحت رايه لا إله إلا الله، و صلاح الدين الأيوبي الذي كان جندياً كردياً و أراد توحيد الأكراد، لم يسمح بأن يصدر الأمر إلى قومه خاصه.

لقد أمرنا النبي الأكرم صلى الله عليه وآله وسلم دائماً أن نتمسك بالقرآن الكريم فقط و لا شيء غيره، كما حثنا صلى الله عليه وآله وسلم أن نستلهم من هذا

ص: ٢٣٣

الكتاب العظيم، لكننا لم نستطع أن ندرك حقيقته الإسلام، وهذا هو سبب جهلنا بالإسلام، وقد أدى بنا ذلك إلى هجر القرآن و تركه.

إنّ الدرس الأول الذى قدّمه القرآن الكريم لآدم و حواء هو أن يحذرا العدو، لكنّ الإنسان لم يستطع حتى هذه اللحظة أن يعرف من هو عدوّه؛ القرآن الكريم يأمرنا أن لا نتولّى اليهود، و لكن ما من حاكم إسلامى وضع هذا التعليم القرآنى نصب عينيه.

يجب أن نتعرّف على هويّتنا الأصيلة، و هى ليست سوى التمسك بآيات القرآن الكريم، هذه هى هويّتنا الأصيلة. ماذا فعلنا سوى أنّنا توزّعنا على مذاهب مختلفه و أضعنا هويّتنا، بينما القرآن الكريم يأمرنا أن نقول بأننا مسلمون و أتباع ملّه إبراهيم الخليل./، من هنا ينبغى أن نطرح الحقائق فى كل مكان، و أن نعلنها صراحة بأنّ القرآن الكريم هو دستور المسلمين، و إذا عملنا به فلن يتبقى شىء من هذه المشاكل. و

ص: ٢٣٤

أنّ الأعداء يريدون أن يستثمروا خلافات المسلمين، و يرتكبوا في كل يوم جريمة بحق المسلمين، في حين أنّ عظمه المسلمين و مجدهم في الماضي كان بسبب تمسّكهم بالقرآن الكريم.

إنّ القرآن الكريم مصدر قوّتنا و اقتدارنا، يقول الخليفة الثاني لولا على لهلك عمر، لهذا السبب يمكن للأخوه أن تصبح مصدر وحده في العالم الإسلامي.

ص: ٢٣٥

البروفسور سنوسى أبو بكر إتيكو لاوى؛

عالم دين و أستاذ جامعى من نيجيريا

بسم الله الرحمن الرحيم

الإسلام يعنى السلم و الصلح؛ طبقاً للتعاليم القرآنيه، على جميع المسلمين، بغض النظر عن اختلافاتهم، أن يتعايشوا بأمن و سلام.
أدعو النبى الأكرم محمد صلى الله عليه و آله وسلم أن ينشر الصدق و السلام فى ربوع الأمة الإسلاميه، كما كان أعداء محمد
صلى الله عليه و آله وسلم

ص: ٢٣٦

يطلقون عليه الصادق الأمين و دافعت تعاليم القرآن الكريم عن ذلك. يقول القرآن الكريم (يا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ). إنَّ قراءه التكفيريين للجهاد قراءه خاطئه، فخطأ فاحش أن يقتل بعضنا بعضاً، هذا ليس جهاداً، فالإسلام لا يأمر أتباعه بارتكاب العنف، اليهود و الأعداء هم الذين يستفيدون من هذا الوضع، و النتيجة هي الاعتراف بموقع إسرائيل. لهذا السبب، قاموا بصنع هؤلاء الإرهابيين ليشوِّهوا

صوره الإسلام، و هذا، بكل تأكيد، لا يخدم المصالح الإسلاميه في المستقبل، إنها مؤامرة على الإسلام، هؤلاء يرومون من وراء إثارة مثل هذه الأمور أن يستقطبوا حوالي ٤٠٠ ألف مهاجر إلى أوروبا.

بسبب هذه التحولات سوف ينقلب العالم كله ضدَّ الإسلام، و هو ما يفسر خلق مثل هذه الجماعات من أجل حرف أنظار الناس بعيداً. طبقاً لآيات القرآن الكريم، إنَّ هؤلاء هم السبب في تشويه صورهِ الإسلام و تُلطيخ سمعته،

و نتيجة لذلك، لن يُقبل أى شعب أو طائفه على الإسلام. إنَّ عدم الفهم الصحيح لحقيقه الإسلام يزيد من مستوى الجهل بهذا الدين.

ص: ٢٣٨

ندوه علميه تناولت جذور أزمة التكفير وتحليل أبعادها وإيجاد الحلول المناسبه للخروج منها

ص: ٢٣٩

فى ضوء الحاجه الملحه إلى الحوار، و إلى نقد و تحليل جذور التيارات التكفيريه و أسباب نشأتها، و بعد انتهاء الضيوف الأجانب من إلقاء كلماتهم فى المؤتمر، عُقدت ندوه علميه بحضور كل من الساده الخبراء والمحللين: آيه الله أعرافى، الدكتور على أكبر ولايتى، مولوى نذير أحمد سلامى، ماموستا محمد أمين راستى، مولوى إسحاق مدنى، الآخوند أبو بكر خوجملى، و فضيله الشيخ الدكتور فرمانيان (مدير الندوه)، و قد طُرحت فى الندوه المذكوره العديد من الموضوعات، حيث قام المشاركون بتقديم دراسه نقديه حول

ص: ٢٤١

«أسباب و عوامل انتشار التيارات التكفيريه فى العصر الراهن» و «تقييم مستقبل هذه التيارات» بالإضافة إلى «السبل الكفيله بالخروج من أزمة التكفير»، و فيما يلي نستعرض أهم ما دار من حوارات فى تلك الندوه.

ص: ٢٤٢

الدكتور على أكبر ولايتي؛

المستشار الأعلى لسماحه مرشد الثورة الإسلامية للشؤون الدولية و عضو المجلس الاستراتيجي للمؤتمر

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد الاستئذان من سماحه المرجع الديني الشيخ مكارم الشيرازي و سماحه المرجع الديني جعفر السبحاني و الضيوف الأعراف،
أعتقد أنّ من أهم الأسباب وراء بروز التيارات التكفيرية في العالم الإسلامي، هو التصدّي للصحوه

ص: ٢٤٣

الإسلاميه. و قد ظهرت أولى موجات هذه الصحوه فى بدايات القرن التاسع عشر، و تبلورت معها منذ البدايه، أنواع المواجهات و الاصطفافات.

فى الحقيقه، إنّ الصحوه الإسلاميه عباره عن إحياء الدعوه إلى الإسلام و ذلك بعد الهجمه الاستعماريه الشرسه التى شهدتها البلاد الإسلاميه، و قد امتدّت هذه الهجمه من مضيق جبل طارق

إلى مضيق مالاقا، و كانت متعدده الجنسيات شارك فيها الهولنديون و البريطانيون و الفرنسيون و الأسبان و البرتغاليون، حيث اقتطع كلّ منهم جزءاً من بلاد الإسلام، و بطبيعته الحال، كان وقع ذلك على المسلمين شديداً، فأدّى إلى تفجير موجه عارمه فى العالم الإسلامى، تنادى على إثرها المفكرون المسلمون فى كل بقعه من بقاع العالم الإسلامى لإنقاذ البلاد الإسلاميه من براثن الاستعمار، و ليؤرّخوا لمرحله الصحوه الإسلاميه فى أرجاء العالم الإسلاميه برّمته، من جنوب آسيا إلى جنوب شرق أفريقيا و

شمالها و غربها، و قد برز من كل منطقه داعيه مصلح من بين العلماء.

لنأخذ، على سبيل المثال، نيجيريا، هذا البلد الذى يعانى اليوم من خطر جماعه «بوكو حرام»، شهد فى الفتره بين ١٨١٢ حتى ١٩١٢م قيام حكومه إسلاميه لمدته عام واحد بزعامه معلم اسمه عثمان بن فوديو، و فى الوقت الراهن يتم تطبيق أحكام الشريعه الإسلاميه فى منطقه شمال نيجيريا، و قد واصلت الحكومات المتعاقبه إقامة الحدود الإسلاميه و ذلك ببركه تلك النهضه، و ليس بمقدور أحد اليوم أن يقف بوجهها.

فى العصر الحديث، انطلقت الموجه الجديده للصحوه الإسلاميه مع انتصار الثوره الإسلاميه فى إيران، ما استدعى ردّه فعل من قبل الأعداء فشّنوا هجمه شرسه من خلال استنساخ بديل مسخ للتجربه الإيرانيه ظاهره إسلامى و باطنه مناهض له تجسّد فى نموذج التيارات المتطرّفه و

ص: ٢٤٥

التكفيريه. وقد سبق هؤلاء التكفيريين الذين يقيمون دولتهم في العراق و الشام، تنظيم القاعده في أفغانستان و الباكستان حيث قام بلعب الدور المناط به من قبل البلدان الغريبه في التصدى للصحوه الإسلاميه، و ارتكب باسم الإسلام فظائع و مجازر شوّهت سمعه هذا الدين الحنيف. في أيام حكم طالبان في أفغانستان، وقعت من الأحداث

و الفظائع ما أجبر حتى الذين صنعوا هذه الجماعه أن يتبرأوا منها، و كان ذلك، في الحقيقه، بمثابة الحطّ من شأن الإسلام و سمعته.

لقد اعترفت السيده «بى نظير بوتو» رئيسه الوزراء الباكستانيه الراحله لشبكه تلفزيون **BBC** بمسؤوليتها عن الإتيان بجماعه طالبان إلى الحكم في أفغانستان، فعندما سألها مراسل الشبكه: «أنت متهمه بالمسؤوليه عن وصول طالبان إلى الحكم، فما هو ردّك؟» أجابت بالإيجاب لكنّها أردفت قائله: لسنا وحدنا من تقع عليه هذه المسؤوليه، العريبه السعوديه و بريطانيا و الولايات المتحده أيضاً ساعدوا على

صنع طالبان. كانت العربيه السعوديه تؤمن الأموال، و بريطانيا تضع الخطط، في حين كانت الولايات المتحده ترسل التجهيزات العسكريه و اللوجستيه إلى الباكستان.

في الحقيقه، كان ذلك نوعاً من المواجهه مع موجة الصحوه الإسلاميه في إيران. و في الوقت الحاضر أيضاً، مع انطلاق قطار الصحوه الإسلاميه من تونس و وصوله إلى مصر و امتداده إلى اليمن، تبلورت أنماط عديده من التصدي لهذه الصحوه، كان آخرها ظهور التيار التكفيرى.

تعدّ سوريه اليوم الحلقة الذهبيه في سلسله المقاومه ضدّ إسرائيل، و منذ عصر الحروب العربيه الإسرائيليه، كانت البلد الوحيد الذى وقف في الخطوط الأماميه لهذه الجبهه و صمد بوجه إسرائيل و لم ينخرط في المشروع الاستسلامى، و بعد تشكيل سلسله المقاومه (سوريه، حزب الله اللبناى، العراق، إيران) عمد الأعداء إلى زرع التيارات التكفيريه لضرب هذه الحلقة الذهبيه و القضاء عليها باعتبارها الحلقة

الأهم و الأكثر حساسيه فى السلسله، و فى نفس الوقت، قطع جسور التواصل بين إيران و فلسطين و لبنان، و ضمان أمن الدوله العبريه.

يشكل بقايا البعث الصدامى العمود الفقرى لتنظيم داعش فى العراق و سوريا و ذلك بعد انخراطهم فى الحركه السلفيه، فقد عمل صدام فى أواخر عهده على استقطاب جماعات القاعده و طالبان، و كان أحد زعماء تشكيل داعش هو عزت إبراهيم الدورى (الرجل الثانى فى حزب البعث) الذى قُتل مؤخراً.

إذا أردنا تحليل تركيبه داعش فى العراق و سورياه سنجد أنها خليط من البعثيين و السلفيين، و هدفهم هو التصدى لخط المقاومه ضد إسرائيل، لهذا السبب نجد الدعم الأمريكى لهم، وهو ما ذكرته السيده هيلارى كلينتون صراحه فى مذكراتها، حينما قالت: «نحن صنعنا داعش».

* * *

ص: ٢٤٨

إنَّ تاريخ انقضاء الجماعات التكفيرية الجديده بدأ ينفد شيئاً فشيئاً، و ذلك على غرار ما حصل مع التكفيريين القدماء. فالتكفيرون فى سوريه يفقدون مشروعاتهم تدريجياً، و ما انفكت وسائل الإعلام فى جميع أنحاء العالم تعرض جرائمهم و مجازرهم، فعندما يرى المتلقون لا سيما فى البلدان الإسلاميه إنَّ هذا التنظيم يقوم بحرق طيار أردنى سنّى فى القفص و هو حى، فإنَّهم بالتأكيد يطلعون على الطبيعه القدره لهذه الجماعات.

إنَّ هدف الغرب من عرض جرائم التيارات التكفيريه و داعش و الدعايه لها، إظهار أنَّ الإسلام دين العنف، لكنَّه تناسى نقطه مهمه و هى، إنَّ هذه الممارسات سترتد عليه.

لقد روجوا منذ البدايه فى وسائل إعلامهم بأنَّ نظام بشار الأسد ليس ديمقراطياً، و أنَّ الشعب يسعى إلى تحقيق الديمقراطيه، و بهذه الدريره راحوا يسلحون بعض الجماعات، و قامت بتمويل هؤلاء الإرهابيين بلدان لا تزال

هى نفسها تعيش فى الع-صر الحجرى. و بفضل هذه الأموال و الدعم اللامحدود جاء المقاتلون من جميع أنحاء العالم للقتال على الأراضى السورىه.

ذات مره سألت أحد الساسه الأوروبين عن عدد أفراد مواطنى بلده الذين يقاتلون فى سوريه فأجاب: حوالى ثلاثه آلاف مقاتل، سألته: لماذا ذهبوا إلى هناك؟ قال: لقد تأثروا بما شاهدوه من قصف النظام السورى لشعبه فشحروا بالمسؤوليه بإسقاط

النظام المستبدّ، قلت: لماذا لم يتحمّس شبابكم لمشاهد القتل و الدمار التى مارستها إسرائيل بحق الشعب الفلسطينى و قصفت مدن غزه و فلسطين!؟

تقوم وسائل الإعلام الاستعماريه بعرض المشاهد المرعبه لمجازر داعش بهدف تبرير حملتها على العراق و سوريه، و الترويج لفكره عنفيه الدين الإسلامى الحنيف، لكنّها نسيت بأنّ عرض تلك المشاهد سيؤدى إلى تعريه الوجه الكالح لهذه التيارات أمام الرأى العام، و إلغاء مشروعيتها لا مشروعيه

ص: ٢٥٠

فى مجلس الأمن، أضفت البلدان الغربيه المشروعيه على هذا النوع من القتال فى سوريه الذى يشارك فيه مقاتلون غير سوريين. فهم يتلقون الأسلحه و الأموال من دول أخرى ليقوموا بتفجير القنابل و العبوات الناسفه فى الأسواق و فى أوساط الناس ليؤسسوا بزعمهم للديمقراطيه فى هذا البلد. كما تقوم تلك البلدان بتقديم غطاء محاربه الإرهاب و دعم الأمم المتحده لهذه الجرائم.

بعد افتضاح أمرها فى هذه الجبهه، بادرت إلى تشكيل تحالفات ضدّ داعش، و قامت بإرسال قوات إلى العراق و سوريه، و هو ما يعنى العوده إلى عصر الاستعمار تحت ذريعه إرساء الديمقراطيه و الأمن و محاربه العنف. من هذا المنطلق نقول، إنّ مستقبل هذه الشريحه من المتطرفين و التكفيريين ليس بمديد، و أنّها سرعان ما ستصبح فى ذمه التاريخ.

لكن، على الأمه الإسلاميه أن تكون يقظه و تبعد عن

الانفعال، و أن تمسك بزمام المبادرة، و تقوم باستشراف المستقبل و تحليل آفاقه، و لا مناص هنا من بعث الصحوة الإسلاميه و ترسيخها.

* * *

أمّا كيف السبيل للخروج من أزمة التيارات التكفيريه فيتمثّل في التركيز على الخطاب الاجتهادي العقلاني و تعزيزه. بيد أن السؤال الذي يطرح نفسه هنا هو، لماذا يُقدم شاب حديث العهد

بالإسلام على تنفيذ عمليات انتحاريه؟ ما هو الشعور الذي يدفعه إلى القيام بهذا العمل؟ هل هو شعور بطلب العدالة و التصدي للهيمنه و التسلّط؟ لا بدّ من القول إنّ هذه القضايا هي غرائز تطبع جوهر كل إنسان. خذ، على سبيل المثال، الماركسيين، فعلى الرغم من عدم إيمانهم بالله و لا بأيّ دين، كانوا في فتره النضال يحاربون في أمريكا اللاتينيه و ذلك لتحقيق أهدافهم التنظيميه حصراً، و كان الشباب المسيحي الماركس-ي مستعدّاً لمحاربه الهيمنه و الاستبداد

ص: ٢٥٢

لدرجة التضحيه بنفسه. تضحيات هؤلاء الشباب فى حرب فيتنام و كمبوديا و لاوس هى التى أدت إلى هزيمه الولايات المتحده هناك. إذن، فمفاهيم العدالة و التضحيه فى سبيل المبادئ مغروسه فى ذات الإنسان.

إنّ عصر الديكتاتوريات و التبعيه قد ولى، و إنّ التقدّم الهائل الذى طرأ على وسائل الإعلام و التحوّل العظيم الذى شهدته المعارف و العلوم و التكنولوجيا جعل شعوب العالم تعى مسأله مهمه و هى، إنّ الكثير من حكومات العالم الثالث، و من بينها البلدان الإسلاميه، خاضعه لسلطه المستبدين. و لا يخفى على أحد من هى البلاد التى تقيم فيها الولايات المتحده قواعد عسكريه، و تهيمن على مصالحها و تقوم بمصادره إرادتها و تجبرها على الانقياد لسياساتها.

فى مرحله معينه، كان بعض أصدقائنا المتدينين فى المنطقه يمارسون نشاطات مناهضه لإحدى البلدان، و فى حديث لى مع المرحوم كليم صديقى أحد أعضاء جماعه الإخوان

ص: ٢٥٣

المسلمين في مصر، و الذي انزعج عندما قلت له: أولئك الذين يعارضون نظاماً معادياً لإسرائيل، لماذا لا يتفوهون بكلمه واحده ضد إسرائيل، و لا يطلقون رصاصه واحده ضد هذا الكيان الغاصب. لذلك أنا أقول بأن مشكله بعض التيارات هي غياب الزعامه الفكرية.

ثمّه أنظمه في بعض البلدان الإسلاميه لا- تحكّم على أساس الديمقراطيه و آراء الشعب، و لا حتى استناداً إلى سنّه رسول الله (صلى الله عليه و آله و سلم)، و إنّما همّها الأول و الأخير هو

تعزيز سلطه الأسر الحاكمه في تلك البلدان، و الخضوع لابتزاز الحكومات الغربيه من أجل ضمان استمرارها على المسرح العالمى و ممارسه التجاوزات، من قبيل توظيف بعض المفكرين من أصحاب الأقلام المأجوره و صنع أعداء وهميين للشعب و الشباب، و تعليق كل ما يعانیه المسلمون من بؤس و شقاء على هذه الشّماعة. يلقون في أذهان الشباب حاله مزيفه و يوهمونهم «بأنّهم إذا أقدموا على تنفيذ عمليات انتحاريه

فسيدخلون الجنه و يحلون ضيوفاً على مائده النبي الأكرم صلى الله عليه و آله وسلم ، و بذلك سيعمرون دنيا الآخرين». هذا الانحراف الفكرى و غياب الزعامه الرشيده فى المجتمعات الإسلاميه أدى بهؤلاء الشباب و الأشخاص البسطاء لأن ينحرفوا عن جاده الصواب و الوقوع فى حبال التيارات المتطرّفه.

* * *

فى الختام أودّ أن أقول بأنّ انطلاق هذه الحركه المباركه للعلماء فى قم ضدّ التيارات المتطرّفه و التكفيريه لهى خطوه جباره. حيث يتباحث علماء الفريقين وجهاً لوجه و يتبادلون الآراء فيما بينهم، ليعودوا بعد ذلك إلى بلدانهم و مجتمعاتهم و يروّجوا الأفكار السليمه و العقائد الصحيحه. فإذا بادرت وسائل الإعلام إلى نقل تلك الأفكار بالشكل الصحيح و عملت على إيصالها بأمانه إلى أسمع الناس فى العالم، فسوف نتمكّن من تحقيق أهدافنا بشكل أفضل، و علاوه على تسليط

ص: ٢٥٥

الضوء على الأبعاد السليبه و التصدى للتيارات التكفيريه، لا بد لنا أيضاً أن نفعل الجوانب الإيجابيه و البناءه.

ص: ٢٥٦

مولوى نذير أحمد سلامى؛

عضو مجلس خبراء القيادة

بسم الله الرحمن الرحيم

لقد أضحت مسأله التصدى للتيارات التكفيريه اليوم من أهم الضرورات الملقاه على عاتق الأمة الإسلاميه، فبعد عصر الحروب الصليبيه التى بدأت فى القرن الحادى عشر و انتهت فى القرن الثانى عشر الميلادى، أيقنت القوى الغربيه أنّها

ص: ٢٥٧

عاجزه عن القضاء على القوى الإسلاميه فى ميدان المنازله و القتال، فراحه تفشش عن طرق و سبل أخرى لمواجهه الإسلام، و اهتدت فى نهايه المطاف إلى مثلث الاستشراق و العولمه و العلمنه.

ما برح صراع الحق و الباطل مستمراً فى كل بقعه من بقاع العالم، دون أن يحقّق أىّ منهما أهدافه أبداً، فبعد أن ذاق الغرب مرّ الهزيمه فى هذه مواجهه، حوّل مسيره صوب الاست-شراق،

و سعى إلى دراسه عوامل النجاحات الإسلاميه عبر الحملات الاست-شراقية، و قد ضمّنها، بطبيعته الحال، أهدافه غير المعلنه.

و بعد أن عجزوا على صعيد العولمه عن إلحاق الهزيمه بالمسلمين فى المجالات العلميه، اشتغلوا على فكره إبعاد المسلمين عن الإسلام و القرآن الكريم، و لم يدّخروا جهداً و لم يتورّعوا عن ممارسه أىّ عداة فى هذا النطاق، و طبعاً لم يعدموا بعض النجاح فى مساعيهم تلك. فى الخطوه التاليه،

نقلوا محاولاتهم إلى أوساط المسلمين عبر زرع الاختلافات المذهبية و تضخيمها، ليحصدوا حروباً مذهبية و طائفية.

من هنا نقول بأنّ هذه الجماعات التكفيرية تمثّل حلقة في سلسلة شيطانية لطالما أضمرت العداة لكيان الإسلام على مدى التاريخ. في عصر الرسول الأكرم صلى الله عليه و آله وسلم أيضاً كانت هذه التيارات موجودة و استمرّ حضورها في صفوف المسلمين حتى يومنا هذا تحت اسم و هيئة التيارات التكفيرية، مسنودةً بدعم الغرب و الاستكبار و بعض دول المنطقة.

لا شكّ أبداً فيما تفضّل به الدكتور ولايتي من أنّ أحد عوامل تمدّد التيارات التكفيرية هو انتصار الثورة الإسلامية و الصحوة الإسلامية.

فهذه الصحوة لم تكن بالشىء الهين بالنسبة لأعداء الإسلام، و خصوصاً أنّها أطاحت بأنظمه كانت بلدانها تعدّ مركز ثقل سياسات الاستكبار، بيد أنّ الملاحظة الجديرة بالذكر هي أنّ هذه البلدان كانت تفتقر إلى زعامه رصينه و

قويه تأخذ على عاتقها قياده هذه الانتفاضات و الثورات، لذلك، فقد أهدت التكفيريين فرصه ثمينه لملء الفراغ، و استطاع هؤلاء التمدد و الانتشار فى العالم الإسلامى و تحقيق أهدافهم.

تشير المسيره التاريخيه للتيارات التكفيريه إلى أنّ تبلورها و نشأتها استغرق قرناً كاملاً، و إنّها، مع الأسف، لن تمحى من مسرح الأحداث بصوره كليه، و إنّما يمكن احتواؤها و ضبطها، و هذا يتطلب إداره رشيده للأزمه.

بعد الحروب الصليبيه، عمد أعداء الإسلام عبر سلاح التيارات التكفيريه إلى شنّ هجمه مضاده على الإسلام، و تعدّ هذه التيارات ذات تأثير كبير، و يعزى سبب انتشارها و نفوذها إلى اتساع شقّه الخلاف بين المذاهب الإسلاميه، فضلاً عن سداجه بعض المسلمين.

* * *

يعتقد المحللون الغربيون إنّ لدى المسلمين ثروتين

ص: ٢٤٠

عظمتين هما القرآن الكريم و المنابع الطبيعيه، و ما داموا ينعمون بهاتين الثروتين فمن الصعب إلحاق الضرر بهم. و كانت مجله الغارديان قد اعترفت فى عددها الصادر فى شهر تشرين الأول/ أكتوبر عام ١٩٩٣م بهذه المسأله عندما قالت: «لقد تحدّث الله مع المسلمين مرّتين، المره الأولى من خلال القرآن [الكريم] و المره الثانيه عبر المنابع الطبيعيه التى حباهم بها». بمعنى، إنّ البلدان الإسلاميه ترادف النفط، فلو عمل المسلمون على توظيف تينك الأدوات على الوجه الأمثل تحت رايه الوفاق و الوحده و العقل الجمعى، لما تجرّأ أىّ عدو سواء أكان داعش أو غيره على مهاجمه الإسلام، و توفير عوامل التفسّخ و الاختلاف.

بالنسبه لمسأله القضاء على داعش، يجب على العلماء المسلمين أن يفتّشوا بشكل جذرى عن أسباب ظهور هذا التنظيم، و الوقوف عند العوامل التى ساعدت على تقويته. كما نعلم، ليس لداعش قاعده شعبيه، لكنّ العوامل المساعده

على التحاق الشباب به تتعزّز في ظل وطأه المشاكل الاقتصادية و الفقر و التمييز في البلدان الإسلاميه، و هذا الأمر يبعث على القلق. و في إطار التصدي للتيارات التكفيريه على الصعيدين الثقافى و العلمى، لا بدّ من التركيز على العوامل الاقتصادية مثل الأُميه و البطاله، من أجل تضيق الخناق أكثر فأكثر على انتشار الأفكار المتطرّفه، و طبعاً، القضاء على الأسس و العوامل التي تغدّي نزعه الانضمام إلى صفوف داعش.

علينا أن نوظّف تلكما الثروتين و النعمتين الماديه و الروحيه على طريق تعزيز البنى الاقتصادية و الثقافيه للعالم الإسلامى.

فكلما زادت قوتنا في مختلف المجالات، زادت فرص تلاشى قدره داعش على استقطاب الشباب.

ص: ٢٦٢

ماموستا محمد أمين راستى؛

إمام جمعه سنندج و القاضى فى المحكمه العليا للفقہ الشافعى

بسم الله الرحمن الرحيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ. الَّذِينَ قَضَوْا بِالْحَقِّ وَكَانُوا بِهِ يَعدِلُونَ

أحد المنطلقات الفكرية المنتجة للتيارات التكفيرية هو الرؤية الخاطئة عند بعض المسلمين تجاه النصوص و التي،

ص: ٢٤٣

بدورها، تستولد التيارات التكفيرية. فلو تفحصنا النصوص الإسلامية، أعني، النصوص التي لا تحتل الاجتهاد، سنجد إجماعاً في الرأي لدى المسلمين بشأنها. أما المسائل الفرعية فإنّ المسلمين سواء أكانوا شيعة أم سنّة، مختلفون بشأنها، وهذه الاختلافات في حدّ ذاتها تساعد على تطوّر الفقه الإسلامي و رقيه و ديناميّته. لكنّ المسألة هي إنّ الأعداء و منذ فجر التاريخ الإسلامي عملوا على تشديد هذه الاختلافات و ذلك في إطار محاولاتهم الرامية

إلى بثّ الفرقه و الصراعات الطائفية و المذهبية بين المسلمين، لذلك ينبغي لنا نحن المسلمين أن نعود إلى مشتركاتنا و قرآنا الكريم و أن ندعو إلى وحده المسلمين و نؤكّد عليها لدفع الاختلافات التي يثيرها الأعداء.

لقد أعلن أعداء الإسلام مراراً و تكراراً من وراء الستار، بأنّه ما دام هذا القرآن يتحكّم في قلوب الناس، فلن نصل إلى أهدافنا المرجوه، إذاً لقد سعى هؤلاء طوال التاريخ أن

يزرعوا بذور الاختلاف و الشنآن فى صفوف المسلمين، و كل هذه المحاولات هى بسبب كون الدين الإسلامى دين غنى فى جميع الأبعاد الثقافيه و الاقتصاديه و العلميه و المعنويه، و أنه يلبى متطلبات البشره. فعدا القرآن الكرىم و الوحى الإلهى، لا يستطيع أى قانون أو شرىعه أن تؤمن حاجات البشره، و هم يدركون جيداً بأن القرآن الكرىم سوف يحكم فى يوم ما، و أن الله منجز وعده و أن الدين الإسلامى سىبسط حكومته فى جميع أرجاء العالم، فلا ريب فى ذلك و لا شك. من هنا يريد هؤلاء من خلال إبعاد المسلمين عن القرآن و بثّ الفرقه فى صفوفهم، أن يصوّروا الإسلام، بنحوٍ أو بآخر، على أنه دين منحرف، ليقولوا هوذا إسلامكم الذى فُتتم به، إسلام القاعده و الوهابيه و داعش، إسلام يحزّ رؤوس الناس و يبيع السبايا و العبيد فى سوق النخاسه بثمان بخص.

* * *

لقد تمثّلت الصحوه الإسلاميه روحاً جديده مع انتصار

ص: ٢٦٥

الشوره الإسلاميه فى إيران، فأفسدت على الساسه و المحللين الغربيين و أعداء الإسلام سياساتهم و حساباتهم، و أدركوا إن بمقدور الإسلام أن يحكم، ما دفعهم مره أخرى إلى استخدام سلاح الاختلاف و زرع الفتن و الفرقة فى الأمة الإسلاميه، و حرى بنا نحن العلماء المسلمين أن نوصل رسالتنا إلى أعداء الإسلام، و أن نقدم لشعوب الأرض و المسلمين كافه الإسلام الأصيل و الدين الحقيقى. و يقيناً، لن يتجه أحد، حينئذٍ، صوب التكفير أو

داعش، و سيتعلق مستقبل التكفيريين بجهود العلماء المسلمين. و لو أننا قدمنا الإسلام الحقيقى فلن يبق هناك لا تكفير و لا داعش.

ص: ٢٦٦

مولوى إسحاق مدنى؛

عضو مجلس التخطيط لمدارس العلوم الدينيه لأهل السنّه

بسم الله الرحمن الرحيم

من المعلوم إنّ التصدى لظاهره خبيثه على شاكله داعش و التيارات التكفيريه فى جميع أنحاء العالم يتطلّب أن نتحلّى بالوعى و الفطنه، فالمسأله ليست بهذه البساطه. نعم، الجميع متفق على ضلال التيارات التكفيريه و أنّها شرّ مستطير، لكن يجب أن نفهم ما سرّ هذا النفوذ الذى تحظى به هذه

ص: ٢٦٧

الجماعات. لا- بدّ أنكم جميعاً سمعتم بخبر الفتاه اليهوديه التي اعتنقت الإسلام حديثاً، و تزّرت بالحزام الناسف و أعلنت عن استعدادها تفجير نفسها فى سبيل تحقيق أهداف داعش! من الضرورى أن نتعرّف على هذه القوه، هؤلاء يتوافدون من مختلف البلدان، و كلهم على استعداد تام للتضحية بنفسه من أجل قتل الآخرين.

هناك نقطه لم تلق اهتماماً كافياً و هى، إنّ علماء الإسلام و منذ فتره قد سلّموا قياد الإسلام السياسى للآخرين. هناك فئتان من

العلماء، علماء مطالعون و علماء تقليديون، عنيتُ بالفئه الأولى العلماء الذين فهموا الإسلام بالبحث و التمحيص، و أتقنوا اللغه العربيه بشكل تام، و درسوا الإسلام بعمق و درايه و علّموه للناس. أمّا الفئه الثانيه، فلم تكتف بالدعوه إلى تعاليم الإسلام و مبادئه، بل عملت بمضمونه، أى، إنّها استلهمت منذ البدايه ما ورد فى القرآن الكريم و تمثّلته جيداً و طبّقته بحذافيره. فالعلماء التقليديون

ص: ٢٤٨

أما العلماء المطالعون فقد سمعوا بأحاديث النبي صلى الله عليه وآله وسلم عن الجهاد و القصاص، و لذلك يعملون على الدعوه إلى الجهاد، و لكن هل هذا هو الجهاد و القصاص الذى جاء به النبي صلى الله عليه وآله وسلم؟! يجب أن نتحقق فيما إذا كان الدين الحقيقى هو ذلك الذى يدعو إليه العلماء المطالعون أم لا؟! إنها قضايا حسّاسه و دقيقه!

عبر تاريخ الحكومات التى حكمت باسم الإسلام فى عصـر الأمويين و العباسيين و العثمانيين و التى لم يكن حكمها لا راشداً و لا على منهاج الرسول الأكرم صلى الله عليه وآله وسلم ، لكنّها على الأقل كانت تمتلك شيئاً واحداً و هو اقتدار الإسلام و عزّته و عظّمته. فالمسلم يطالع تاريخ تلك الحقبة الإسلاميه و فى نفس الوقت يجد أمامه اليوم حكومات مرتنه و ضعيفه و ذليله تحكم العالم الإسلامى، الأمر الذى يفسّر تعطّش الناس إلى استعادته عظمه الإسلام و مجده متأثرين بالحملاّت

الدعائيه المزيفه للتيارات التكفيريه التي تزعم العوده إلى عزّه الإسلام فيميلون إليها. في الحقيقه إنّ الذين يلتحقون بتلك التيارات قد ضلّوا الطريق لا النوايا. فهم أفراد يناصرون العلماء التقليديين، لكنّهم ينخرطون في تلك الجماعات المنحرفه نتيجة لأساليب الخداع و التضليل التي تمارسها القوى الاستكباريه.

هنا لا بدّ للعلماء التقليديين أن ينزلوا إلى الساحه و يمارسوا دورهم و مسؤوليتهم في تعريه جوهر هذه التيارات، و يكشفوا ضحاله فهمهم و إدراكهم لحقيقه الإسلام. و الحق أقول إنّ نزول كبار العلماء إلى ميدان المواجهه العلميه و الثقافيه لهذا التيار له دور بناء في اجتثاث التيارات التكفيريه.

ص: ٢٧٠

الآخوند أبو بكر خوجملى؛

إمام جمعه و أستاذ فى الحوزه العلميه لأهل السنه فى محافظه كلستان

بسم الله الرحمن الرحيم

أصبح واضحاً للجميع بأنّ الساحة اليوم باتت مفتوحة للتيارات التكفيريه، التى لم تأل جهداً فى استماله الشباب و اجتذاب جماعات المسلمين المغفلين الذين ينقصهم الوعى و المعرفة. كخطوه أولى، لا بدّ من سدّ المنافذ التى تؤدى إلى

ص: ٢٧١

نزوعهم نحو الجماعات التكفيريه، و ذلك عن طريق المحافظه على الذين لم ينجسوا فى ظاهره التكفير المشؤومه و يتدنسوا بشورها.

من البديهى أن يكون لكل مذهب إسلامى مبادئه و أصوله الخاصه به، و على من يرغب فى اعتناق الدين الإسلامى أن يؤمن بتلك المبادئ و الأصول. لذلك يجب على الشيعة و أهل

السنة معاً أن يبينوا تلك الأصول لأتباعهم من أجل درء مخاطر انتشار التيارات التكفيريه و تفادى وقوع المسلمين فى هذه الهاويه السحيقه.

لأهل السنة بعض الآراء، أعرض عليكم بعضها هنا بعجالة: بحسب مذهب أهل السنة ثمه شروط فى الإسلام يجب على المسلم مراعاتها، حيث يستعرض العلامة زين الدين الحنفى فى كتاب البحر الرائق و كنز الدقائق تلك الشروط قائلاً: «... و الثامن: لا يكفر أحداً من أهل القبلة بذنوب. و التاسع: يصلّى على من مات من أهل القبلة. و

العاشر: يرى الجماعه رحمه و الفرقة عذاباً. قال صاحب الكشاف: في هذا الفصل شروط و زيادات لأصحابنا يجب أن تراعى و ... «(١)» يجب على علماء الفريقين تدريس هذه التعاليم.

* * *

إحدى المشاكل و القضايا التي تؤدى إلى نشوء خلافات في صفوف الأمة الإسلاميه و تحظى باهتمام و تركيز أعداء الإسلام، تضخيم الخطأ الذي يرتكبه أحياناً شخص ينتمى إلى مذهب إسلامى معين و تحميل المذهب و أتباعه جميعاً مسؤوليه ذلك الخطأ. لطالما استغلّ الأعداء هذا السلاح و وظّفوه أيما توظيف باتجاه تحقيق أهدافهم المشؤومه و الخطيره.

إننا، و طبقاً لتعاليم القرآن الكريم، لا يحقّ لنا أن ننسب ارتكابات شخص واحد إلى جميع أتباع المذهب الذى ينتمى إليه. كان الإمام الراحل يمتلك رؤيه ساميه و عظيمه، إذ كان

ص: ٢٧٣

١- - علامه، زين الدين ابن نجيم الحنفى، البحر الرائق شرح كنز الدقائق، ج ٨، ص ٣٦٣.

يقول أولئك الذين يبتون الفرقه و الاختلاف بين الشيعه و السنّه، ليسوا من الشيعه و لا من أهل السنّه.

إنّ ما يسعى إليه أعداؤنا اليوم هو إحداث ثغره فى جدار الوحده بين الشيعه و السنّه، بالاستعانه بأدوات من قبيل الافتراء و الترهيب و زرع الفرقه. فلطالما كان ديدن المنظومه

الاستكباريه هو تخويف الشيعه من أهل السنّه و تخويف أهل السنّه من الشيعه، كيما يدقّوا إسفيناً فى جدار وحدتهما، و من هذا الطريق يعبثوا بعزّه الإسلام و عظمته، و ما من شكّ فى أنّ التيارات التكفيريه هى أفضل أداه بيد الأعداء لزرع الخلاف بين المسلمين و سفك دمائهم على يد بعضهم البعض.

ص: ٢٧٤

آيه الله أعرافى: الأمين العلمى للمؤتمر

بسم الله الرحمن الرحيم

أرحب أجمل ترحيب بجميع الضيوف الكرام.

بطبيعته الحال، إن التمام هذا الملتقى العظيم فى مدينه قم المقدسه بتوجيه من المرجعيات الدينيه الرشيدته و برعايه كريمه من سماحه المرجع الدينى الشيخ مكارم الشيرازى (دام ظله الوارف) و مشاركه مكاتب مراجع الدين العظام لهو مؤشّر واضح على الحرص الذى تبديه الحوزه العلميه فى قم و المؤسسه

ص: ٢٧٥

الدينه الشيعيه على الإسلام، و معالجه الهموم الكبرى للأمم الإسلاميه.

لذلك ينبغي لنا جميعاً أن نتوجه بالشكر و العرفان إلى العلماء الأفاضل و الزعماء الأجلاء و هذا المرجع الكبير و الثوره الإسلاميه الإيرانيه، الذين ينظرون إلى قضايا الأمم الإسلاميه من هذه الزاويه.

لقد قيل الكثير في أسباب و عوامل ظهور التيارات التكفيريه و طُرحت ملاحظات مهمه في كلمات الخبراء و المحللين. يمكن تقسيم هذه الأسباب و العوامل من زوايا نظر مختلفه. فبالإمكان تناولها، مثلاً، من زاويه الأسباب البعيده و الأسباب القريبه، أو من زاويه العوامل الداخليه للعالم الإسلامى و العوامل الخارجيه، أو من زاويه العوامل التاريخيه و السياسيه و الاجتماعيه و الثقافيه.

و لكن في ظننى أنّ ما يبدو أكثر انسجاماً مع أجواء هذا المؤتمر هو التركيز على العوامل الفكرية المعرفيه و البنيويه في

ظهور التيارات المتطرّفه و التكفيريه و تناميها و توسّعها.

بعد حملات الغرب و الاستعمار التي تمظهرت في أشكال مختلفه، اتّجه العالم الإسلامي نحو الصحوه و بعث الحضاره الإسلاميه التاريخيه. لقد انتابت الأمه الإسلاميه و العلماء و المثقفون و النخب و الشباب مشاعر جياشه بضروره استعاده المجد التاريخي للإسلام و عظمته، غير أنّ السؤال المهم المطروح هو كيف لنا أن نبعث مجدنا التاريخي من جديد؟ هنا ظهرت ثلاثه خطابات.

الخطاب الأول: خطاب تنويري ليبرالي و علماني. فعلى مدى القرنين الماضيين، ظهر أشخاص في مختلف نقاط العالم راحوا يبحثون عن سبيل العوده إلى الإسلام من خلال مماهاه الفكر الإسلامي في معايير الفكر الغربي، و معايره المفاهيم الدينيه مع المقاييس الغربيه و تفسيرها في هذا الإطار. كان هذا أحد أنماط الإحياء و العوده إلى الإسلام، لكنّها عوده مزيفه، لأنّ مآلها العلمنه و اللبرله.

ص: ٢٧٧

الخطاب الثاني: خطاب متحجّر و جاهل. و هو بمثابة

مواجهه غيبه و سطحيه مع عالم الغرب. فقد أراد البعض بصوره أحاديه و انطلاقاً من عدم معرفته الدقيقه بالمفاهيم الإسلاميه، و استناداً إلى مجموعته من الشكليات و الظواهر، أن يستعيد عظمه الإسلام و مجده. لقد احتل هذا التيار المشهد العام طيله القرنين الماضيين، و تجلّت ذروته في التيارات التكفيريه و تنظيم داعش.

إنّ مشكله العالم الإسلامى اليوم هى عدم وجود خطاب عميق و صحيح لمواجهه الغرب و العوده إلى أحضان الإسلام، فكانت نتيجة هذا الخطاب الجاهل الحركه صوب العنف المذهبى و التطرّف و التكفير.

الخطاب الثالث: خطاب اجتهادى عقلانى. و هو عبارته عن مواجهه نابعه من الاجتهاد لكنّه اجتهاد يتميّز بمفاهيم الثوريه و النضال.

ص: ٢٧٨

و لمعالجه معضله التكفير التى نعانى من وطأتها فى الوقت الحاضر و العوامل المسيبه لها، إلى جانب العوامل الخارجيه - التى هى من صنع الغريبيين- لا بدّ من أن نشرح للمسلمين الأسس المعرفيه فى القضايا المشتركه من قبيل الهجره و الجهاد و التوحيد - التى لم يتم تبيينها بشكل صحيح فتحوّلت إلى نقاط اختلاف- و الفقه و الفلسفه السياسيه و الفقه و الأخلاق التواصليه للأمم الإسلاميه المنسجمه مع عالم اليوم.

إنّ غياب هذه النظريات يهيئ الظروف لنفوذ المؤامرات الخارجيه. و إذا لم تتم معالجه هذه النظريات بين الشيعه و السنّه فى المستقبل، فسواجه مشكله فى هذا المجال. هذه بعض نقاط الضعف التى ينبغى لعلماء الإسلام معالجتها.

***

لقد طرحت مراكز الفكر فى الغرب و كذا فى العالم الإسلامى بحوثاً و مقترحات كثيره بالنسبه لمستقبل هذه التيارات التكفيريه تتضمن شريحه واسعه من الآراء و

ص: ٢٧٩

النظريات، و يمكن تصنيفها ضمن ثلاث مقاربات رئيسيه هي:

المقاربه الأولى: تتضمن تحليلات متفائله تنبأ بزوال أسباب

و عوامل التيارات التكفيريه فى وقت قريب.

المقاربه الثانيه: تتضمن تحليلات متشائمه حيث تعتقد بأن العوامل الاجتماعيه و التاريخيه و الفكرية و... للتيارات التكفيريه من القوه بحيث لا يمكن تدميرها بسهولة.

المقاربه الثالثه: عباره عن تحليلات واقعيه تعتقد، من جهه، أنه لا ينبغى تبني نظره متشائمه إزاء انتهاء هذه الحقبه العصبية على الإسلام، ذلك لأنّ جذور يقظه الأممه و صحوتها عميقه و راسخه، و الدليل على ذلك انعقاد هذا المؤتمر و اجتماع علماء العالم الإسلامى، و ما نزول الأممه و علماءها إلى مختلف الميادين لمعالجه تلك الأسباب و العوامل إلّا دليل واضح على ما نقول، كما إنّ الأسباب السياسيه أيضاً يمكن معالجتها بالخطاب الإسلامى الثورى الأصيل. على هذا الأساس، لا داعى للتشاؤم. من جهه أخرى، تقول هذه

ص: ٢٨٠

المقاربه بأن تعدّد هذه العوامل و الدسائس الخارجيه و مختلف مشاكل الأمم الإسلاميه توفر أرضيه مناسبه لتفريخ هذه الأفكار المتطرّفه.

بالنسبه لتقييمنا فهو، أن تتعاطى مع هذه الأزمه بواقعيه، و هذا التقييم مفيد لهذا المؤتمر. يجب أن نتحرّك في إطار الخشيه و الرجاء، و يقيناً، إنّ الأمم الإسلاميه و من خلال رؤيه حضاريه جديده سوف تتغلّب على هذه المشاكل، و سيقف بعضها إلى جانب بعض، بيد أنّه توجد أنواع عديده من الأسباب و العوامل التي تستدعي الوقوف عندها و معالجتها. بناءً على هذا، فقد تطرّقت هذه الندوه إلى طائفه من العوامل وراء الحركات المتطرّفه و ...، و كذا العوامل الخارجيه و الداخليه، و الاهتمام بها جميعاً، و علينا أن ننظر نظره تفاؤليه مشرقه إلى المستقبل، دون أن نغفل مسأله تفريخ الانحرافات الفكرية.

***

ص: ٢٨١

فى إطار معالجه الوضع المتأزم الذى نحن بصدده، ثمه ملاحظات مهمه يمكن استعراضها كآليات و استراتيجيات تكفل الخروج من هذا الوضع.

الآليه الأولى: اهتمام العلماء و النخب بمسأله إصلاح الأسس المعرفيه. فغيابها هو الذى دفع هذا العالم إلى هاويه التكفير و التطرف بين المذاهب. و هذا يقتضى القيام بأبحاث علميه دقيقه و خلق تفاهم بين المذاهب فى الأسس الكلاميه و الفقهيه فى مجال التواصل و الوحد.

الآليه الثانيه: إصلاح النظم التعليميه. تواجهنا حالياً نظم تعليميه تروج لأفكار الإرهاب و التكفير و التطرف، و ليس خافياً على أحد بأن العديد من البلدان الإسلاميه تقوم بالترويج للأفكار التكفيريه و العدوانيه فى مناهجها الدراسيه للمراحل الدراسيه الثانويه و الجامعيه و ما بعد الجامعيه، و عليه، تلح الضروره على القيام بإصلاحات شامله للنظم التعليميه.

ص: ٢٨٢

الآليه الثالثه: استبدال الخطابين العلماني و المتحجر بالخطاب الاجتهادي العقلاني. إذ إن غياب هذا الخطاب يؤدي إلى تدمير جوهر الإسلام في المجتمعات الإسلاميه، أو ظهور العنف الديني.

الآليه الرابعه: محاربه العوامل الخارجيه الداعمه للتيارات التكفيريه. يجب أن نتحلّى بالوعى و اليقظه فهناك تيارات من خارج العالم الإسلامى تقوم بتفعيل التصدّعات الموجوده تاريخياً منذ صدر الإسلام، حيث يقوم الأمريكان و الغربيين بتعميق تلك التصدّعات و تنشيطها، لذا، لا بدّ من تعريتهم و الوقوف بوجههم.

الآليه الخامسه: تركيز العالم الإسلامى على محاربه إسرائيل و الأعداء الأصليين للأمم الإسلاميه.

الآليه السادسه: الاتجاه صوب الحاكميات الشعبيه الدينيه و التى بمقدورها التخفيف من الكثير من المشاكل.

الآليه السابعه: التأكيد على المشتركات التى تجمع العالم

الإسلامى، و التأسيس لفكر و سياسه و سوق مشتركه فى العالم الإسلامى. إنّ لدى الأمه الإسلاميه إمكانات و ثروات لا تحصى، لكنّها تُهدر جميعاً بسبب الأفكار المتحجّره، لذا، نحن بحاجة للوصول إلى توافق أصولى مع البلدان الإسلاميه لتجاوز المشاكل و الأزمات.

الآليه الثامنه: إقامه علماء المذاهب الإسلاميه الحوارات و إنتاج الأعمال و النصوص التى تدعو إلى الوحده.

لقد افتتح هذا المؤتمر فصلاً جديداً، و يعدّ بمثابه رساله من المرجعيه الدينيه فى قم للتخفيف من آلام و معاناه العالم الإسلامى و العمل على معالجتها و حلّها.

ص: ٢٨٤

البيان الختامي للمؤتمر

(تلى البيان الختامي من قبل حاج كلدى آخوند كمالى فى الحفل الختامي للمؤتمر)

ص: ٢٨٥

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا محمد و على آله الطاهرين و صحبه المنتجبين و من تبعهم باحسان الى يوم الدين.

(وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) (١)

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا محمد و على آله الطاهرين و صحبه المنتجبين و من تبعهم باحسان إلى يوم الدين.

ص: ٢٨٧

---

١ - - سورة النساء، آيه ٩٤.

لا- شكّ في أنّ الظروف الراهنة هي من أشدّ المراحل التاريخيه قساوه التي مرّت على العالم الإسلامي، فالتيارات المتطرّفه و التكفيريه من خلال أفكارها و الفتاوى التي تصدرها و بثّها للفرقه و الاختلاف هيأت أسباب القتل و العنف و الحرب الطائفيه بهدف حرف المسلمين عن القضايا الأصلية التي تهّم العالم الإسلامي، و تعزيز جبهه أعداء الإسلام. و في ضوء هذه الحوادث، يجب على العلماء المسلمين نبذ هذه التيارات و عزلها و التعريف بالإسلام الأصيل و ذلك في إطار القيام برسالتهم التاريخيه.

على هذا الأساس، التّم المؤتمر الدولي حول سبل مواجهه التيارات المتطرّفه و التكفيريه في مدينه قم بتاريخ ٢٨-١-٢٠١٦م تلبيه لدعوه المرجع الديني الكبير و بحضور مئات العلماء من الفريقين الذين عبّروا عن استنكارهم الشديد

للسلوكيات المتطرّفه أيّاً كان مذهبها أو طائفتها، كما أكّدوا بهذه المناسبه على المحاور التاليه:

١. الإسلام دين الرحمة و الألفه و هو برىء من سلوكيات القتل و العنف. و الرسول المصطفى صلى الله عليه و آله وسلم هو قدوه المسلمين و قد وصفه القرآن الكريم ب-) إِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ(، من هنا، ينبغى لجميع المسلمين أن يتمثلوا بمفاهيم العيش السلمى المشترك فى سلوكهم الاجتماعى مع أتباع سائر المذاهب و الأديان، و أن يبتعدوا عن الجدل أو أى عمل يزعزع أسس التعايش السلمى بين أتباع مختلف الأديان و المذاهب.

٢. طبقاً لسنة النبى الأكرم صلى الله عليه و آله وسلم و سيرته القطعيه، فإنّ المسلم هو من نطق بالشهادتين و بها يصاب دمه و ماله و عرضه، و أى استنباط فى هذا المجال إنّما هو اجتهاد فى مقابل النص.

٣. بإجماع العلماء كافه، فإنّ ركن الكفر هو الإنكار الصريح لضرورى الدين، و من حيث أنّ أياً من الاختلافات المطروحه فى العالم الإسلامى ليست من ضروريات الدين،

لذلك، لا يحقّ لأى فرد أو جماعه التعرّض للآخرين لأسباب و مسوّغات واهيه.

٤. إنّنا نستنكر بأقوى العبارات الجرائم التي ترتكبها الجماعات التكفيريه فى مختلف بلاد المسلمين، و كذلك الآراء و الأعمال التي يرتكبها نفر قليل من مثيرى الفتن على شاشات القنوات الفضائيه، و نطالب علماء المسلمين كافة من جميع المذاهب و الطوائف بالبراءه من المتطرّفين دون تحفظ أو مراعه لاعتبارات سياسيه أو طائفيه، و أن يصدّروا فتاوى و بيانات رسميه يحذّروا فيها المسلمين من الانزلاق إلى أتون الحرب المذهبيه.

٥. لَمّا كان سعى أعداء الإسلام هو توظيف هذه الظواهر المتطرّفه لتحقيق مطامعهم الاستكباريه و الهيمنه على مقدّرات العالم الإسلامى، و اللجوء إلى مشروعهم الخبيث فى الإسلاموفوبيا للحدّ من انتشار الإسلام فى العالم، فإنّ العلماء

المشاركين فى هذا المؤتمر يعلنون عن معارضتهم

ص: ٢٩٠

الصريحه لجميع التيارات المتطرّفه و التكفيريه، و يؤكّدون على أنّه لا تربطها بالإسلام و المسلمين أيّه علاقته لا من قريب و لا من بعيد.

٦. يطالب العلماء المشاركون في المؤتمر جميع الساسه في المنطقه الابتعاد عن السياسات التي تؤجج العنف و التكفير، و الامتناع عن اتّخاذ أيّه خطوات عمليه على طريق الحرب المذهبيه، و أنّ إجراء الحوار و المحادثات هي الحل الأمثل للتعاطي مع جميع مشاكل المنطقه و أنّ الصلح هو حسن العاقبه و على حدّ تعبير القرآن الكريم فإنّ «الصلح خير».

٧. إنّ كلمه السرّ وراء رفعه الأممه الإسلاميه و نجاحها، هي الوحده، و إنّ الطريق إلى إعاده خلق الحضاره الإسلاميه الحديثه و نشر الثقافه الإسلاميه الأصيله الحيه على صعيد العالم يمرّ عبر التعاون و التعاضد بين أفراد هذه الأممه. لذا، يجب في هذا السياق، أن نعقد العزم و نشدّ الهّمّه من أجل اعتلاء كلمه الله و تأسيس حضاره جديده، و نمتنع عن أيّ

قول أو تصرّف يمكن أن يحول بيننا و بين تحقيق هدفنا الأصلي.

٨. في ضوء مبادره المرجع الدينى الكبير الشيخ ناصر مكارم الشيرازى (دام ظلّه الوارف) المتمثله فى استحداث أمانه عامه دائمه للمؤتمر الدولى حول مواجهه التيارات المتطرّفه و التكفيريه، فإننا نمد يد الوحده و التضامن إلى جميع علماء العالم الإسلامى فى جميع أنحاء العالم، و نرجو منهم دعمنا و مساندتنا فى هذه المسؤوليه الخطيره. و فى هذا الإطار، ترى الأمانه العامه للمؤتمر أنّ واجبها يملى عليها أن تواكب جميع الذين يبذلون الجهود فى سبيل وحده العالم الإسلامى و ارتقائه، و التصدّى للتطرّف و التكفير بالنصيحه الأخويه و الموعظه الحسنه و تطالب الشباب المسلم الامتناع عن الأعمال التى يمكن أن تسبّب ضرراً للإسلام و المسلمين.

ص: ٢٩٢

فى الختام؁ نأمل أن يضع المسلمون السيره العطره للنبي

الأعظم صلى الله عليه و آله وسلم نصب أعينهم؁ و تكون المقصد النهائي لجميع العلماء و المفكرين فى العالم.

ص: ٢٩٣

قسم الآثار الجديدہ النشر

مجموعه

مقالات المؤتمر

الوهابيه

المتطرفه؛ موسوعه نقديه

مجله

«أمة واحده»

حرمة

الإساءه إلى المسلمين و تكفيرهم

تاريخ

الفكر السلفي

جماعه

التبليغ

الإخوان

المسلمون

التيار

السلفيه الزيديه

السلفيه

الجهاديه

تنظيم

القاعده

داعش؛

دراسه نقديه

ص: ٢٩٥

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

